

บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ
อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

ว่าที่ร้อยตรี วีระยุทธ ดำแก้ว

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการเมืองการปกครอง สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ.2562

**Role of Village Committee in Economic Development in
Sichon District Nakhon Si Thammarat Province**

Acting Sub Lt. Weerayut Damkaew

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2019

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการพัฒนาเศรษฐกิจ อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชื่อและนามสกุล	ว่าที่ร้อยตรี วีระยุทธ คำแก้ว
วิชาเอก	การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา	รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวัลย์ช์ โจนนพล

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2563

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวัลย์ช์ โจนนพล)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยuthaporn อิศรชัย)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ย้านัส ปิยะกุลชัยเดช)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

ชื่อการศึกษา **ค้นคว้าอิสระ** บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการพัฒนาเศรษฐกิจ อำเภอสิชล
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้ศึกษา ว่าที่ร้อยตรี วีระยุทธ คำแก้ว รหัสนักศึกษา 2578002236 ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราวุฒิชัย โรจนพล ปีการศึกษา 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบทบาทในด้านต่าง ๆ ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการพัฒนาเศรษฐกิจที่สนับสนุนต่อการพัฒนาการเมือง (2) ศึกษาปัญหา และอุปสรรคจากการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเมือง (3) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากคณะกรรมการหมู่บ้าน ในอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 9 ตำบล ตำบล ละ 2 คน รวม 18 คน และกลุ่มบุคคลมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในระดับตำบล จาก 5 ใน 9 ตำบล โดยแต่ละตำบลมีข้าราชการ จำนวน 3 คน ประชาชน จำนวน 1 คน รวม 20 คน และเจ้าหน้าที่ระดับอำเภออีก 5 คน รวมทั้งสิ้น 43 คน เครื่องมือวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ บทบาทด้านการส่งเสริมการดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพ และสนับสนุนการฝึกอาชีพชุมชน บทบาทด้านส่งเสริมการผลิตและการตลาด เพื่อเสริมสร้างรายได้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน บทบาทด้านการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน เครือข่ายอุตสาหกรรมและสถาบันศึกษาในการพัฒนาความรู้ และบทบาทด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น ล้วนแล้วแต่สนับสนุนงานการเมือง ทั้งการสร้างสังคมประชาธิปไตย หรือการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือการสร้างความยั่งยืนทางการเมือง หรือการสร้างพันธมิตร ทางการเมือง หรือการเสริมบทบาททางการเมืองอื่น ๆ (2) ปัญหาอุปสรรค ปัญหาภายใน ได้แก่ การขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือ มีความเหลื่อมล้ำกับขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และปัญหาภายนอก ได้แก่ การขาดการสนับสนุนจากนักการเมือง มีการแทรกแซงการปฏิบัติงาน กับความไม่มั่นใจในสถานการณ์การเมืองปัจจุบัน (3) แนวทางแก้ไข ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองในหมู่บ้านด้วยการประสานประโยชน์ ที่ลงตัวทั้งภายในและภายนอกพื้นที่โดยใช้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการเชื่อมต่อกับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ

คำสำคัญ : บทบาท คณะกรรมการหมู่บ้าน การพัฒนาเศรษฐกิจ นครศรีธรรมราช อำเภอสิชล

Independent study title: Roles of Village Committees in Economic Development in Sichon District
Nakhon Si Thammarat Province

Author: Acting Sub Lt Weerayut Damkaew; **ID:** 2578002236; **Degree:** Master of Political Science;

Independent study Advisor: Dr. Wornwaluncha Rojanapol, Assistant Professor; **Academic year:** 2019

Abstract

The objectives of this research were (1) to study roles of village committees in economic development which supporting political development, (2) to investigate problems and obstacles of village committees' performance in economic development that affect the political development and (3) to propose the guidelines for solving problems.

The qualitative approach was applied in this research. The purposive samples were 18 village committees in Sichon District, Nakhon Si Thammarat Province (2 samples for each sub-districts), 20 people who directly related to the village committee's performance at the sub-district level from 5 out of 9 sub-districts (3 government officers and 1 people for each sub-districts) and 5 district officers. There were 43 purposive samples in total. The research instruments were interviews and descriptive data analysis.

This research found that (1) the roles of the village committee consisted of 5 aspects, namely, role of promoting the implementation of the sufficiency economy, roles of career development and support for community occupational training, role of promoting production and marketing to increase the income for the people in the village, role of creating cooperation with the private sector, industry network and educational institutions to develop knowledge, and role of local tourism promotion. All roles supported political work and created of a democratic society or building political participation or creating political sustainability or building political alliances or promoting other political roles. (2) The internal problems were lacking of government support and public participation. There were disparities with the lack of perception of information. On the other hand, the external problem was lacking of support from politicians. There was an operational intervention with uncertainty in the current political situation. (3) The solution was to strengthen the village politics by coordination of benefits which suitable for both inside and outside the area, using economic development as a tool to connect with each interest group.

Keywords: Roles, Village Committee, Economic Development, Nakhon Si Thammarat Province and Sichon District

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรลัญช์ โรจนพล ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและติดตามการศึกษาค้นคว้าอิสระของผู้วิจัยอย่างใกล้ชิดตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างมาก

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิชาเอกการเมืองการปกครองที่ได้ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งและภูมิใจที่ได้เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

นอกจากนี้ ขอขอบคุณข้าราชการครู ปลัดอำเภอ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ของอำเภอสิทธิขันธ์ที่ให้ความกรุณาแก่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ รวมไปถึงกำนันผู้ใหญ่บ้านและบุคลากรในสังกัดอำเภอสิทธิขันธ์ทุกท่านที่กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ด้วยความตั้งใจ

วีระยุทธ คำแก้ว

ตุลาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง	1
คำถามวิจัย	4
วัตถุประสงค์	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตการศึกษา	5
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดการพัฒนาชุมชนและชุมชนเข้มแข็ง	8
แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน	21
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	27
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	32
คณะกรรมการหมู่บ้าน	37
ข้อมูลพื้นฐานอำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
กรอบแนวคิด	54
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	55
รูปแบบการวิจัย	55
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	55
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	56
การรวบรวมข้อมูล	57
การวิเคราะห์ข้อมูล	57

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	58
บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ	58
อำเภอสีชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช	
ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของคณะกรรมการหมู่บ้าน	68
อำเภอสีชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช	
แนวทางการแก้ไขปัญหา บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน	76
อำเภอสีชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช	
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	79
สรุป	77
อภิปรายผล	84
ข้อเสนอแนะ	88
ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป	89
บรรณานุกรม	91
ภาคผนวก	95
ก แบบสัมภาษณ์(สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน).....	96
ข แบบสัมภาษณ์(สำหรับบุคคลมีความเกี่ยวข้องโดยตรง	102
กับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน)	
ประวัติผู้ศึกษา	108

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน	22
ภาพที่ 2.2 โครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้าน	37
ภาพที่ 5.1 ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของคณะกรรมการหมู่บ้าน	86
อำเภอสีชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช	

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง

การพัฒนาประเทศตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ส่งผลให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นตามลำดับ ได้แก่ เศรษฐกิจไทยมีขนาดใหญ่ขึ้น มีฐานการผลิตและบริการที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นในหลายสาขา ขณะโครงสร้างเศรษฐกิจไทย มีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจและสังคมโลกมากขึ้น จึงทำให้มีความอ่อนไหวและผันผวนตามปัจจัยภายนอก ในขณะที่ความสามารถในการแข่งขันปรับตัวช้า เนื่องจากการยกระดับห่วงโซ่มูลค่าการผลิตเกษตร อุตสาหกรรมและบริการสู่การใช้องค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมยัง ดำเนินการได้น้อย ทำให้ฐานการผลิตเกษตร อุตสาหกรรมและบริการมีผลิตภาพการผลิตต่ำ ประกอบกับประเทศไทยยังประสบปัญหาคุณภาพในเกือบทุกด้าน ที่สำคัญได้แก่ คุณภาพคน คุณภาพ การศึกษา คุณภาพบริการสาธารณะและบริการสาธารณสุข สังคมไทยยังมีความเหลื่อมล้ำ สูง ก่อให้เกิดความ แตกแยก หลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยึดหลัก “ปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-11 และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการ เจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและ นวัตกรรม สำหรับการกำหนดวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ยึดวิสัยทัศน์ของกรอบยุทธศาสตร์ ชาติที่กำหนดว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในขณะที่การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่างๆ ของ แผนพัฒนาฯ ได้ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีมา เป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปี โดยที่เป้าหมายและตัวชี้วัดต้องสอดคล้องกับ กรอบเป้าหมาย การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่องค์การระหว่างประเทศกำหนดขึ้น การจัดทำแผนขับเคลื่อนและการติดตามประเมินผล เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน และภาคการศึกษา ในทุกพื้นที่ของประเทศ เป็นกลไกประชารัฐที่รวมพลัง ให้ สามารถกำหนดเป้าหมาย แนวทางการพัฒนา รวมทั้งแผนงาน โครงการสำคัญที่ตอบสนองความ ต้องการและ แก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างสอดคล้องกับภูมิสังคมและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่าง จริงจังใน 5 ปี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

หมู่บ้าน คือ โครงสร้างทางการปกครองของไทยที่เล็กและสำคัญที่สุด ดังที่หลายฝ่ายเห็นตรงกันว่าหมู่บ้าน คือ “จุดแตกหัก” ของการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาในทุกมิติ หากหมู่บ้านทั้งหมดในประเทศไทย เข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้ ประเทศไทยก็จะมีรากฐานที่แข็งแกร่ง และเป็นพลังที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศในทุกมิติ เพื่อผลต่อการทำให้หมู่บ้านมีกลไกหลักที่สำคัญซึ่งทำหน้าที่บริหารจัดการหมู่บ้านให้เกิดเอกภาพและเข้มแข็ง กรมการปกครองจึงได้ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2551 มาตรา 28 ตรี เกี่ยวกับ โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีโครงสร้างที่ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วนในหมู่บ้านและกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมายให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำหน้าที่เป็นองค์กรหลักรับผิดชอบบูรณาการขับเคลื่อนงาน โครงการ/กิจกรรมของทุกภาคส่วนในหมู่บ้าน ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารจัดการของหมู่บ้านมีเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อน ซึ่งจะส่งผลให้ประหยัดทั้งเวลาและงบประมาณ (กรมการปกครอง, 2557, น. 1)

การมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งของการพัฒนาทางการเมือง ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นพลังหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติให้เกิดขึ้น โดยใช้ศักยภาพของผู้นำและชาวบ้านทำให้หมู่บ้านและชุมชนเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ปัจจุบันมีหมู่บ้านที่บริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้านจำนวน 7,102 หมู่บ้าน มีคณะกรรมการหมู่บ้านรวม 60,292 คน (กรมการปกครอง, 2555, น.1) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความพร้อมในการนำนโยบายจากรัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม ไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนสะท้อนสภาพปัญหาต่างๆ กลับสู่ภาครัฐเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป ปีงบประมาณ 2556 กรมการปกครองได้แบ่งระดับหมู่บ้าน ตามผลการปฏิบัติงานของ กม. ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับดีเด่น หรือระดับ A ระดับดี หรือ ระดับ B ระดับเริ่มสร้างผลงาน หรือ ระดับ C โดยมีผลการดำเนินงาน คือ หมู่บ้านที่มีผลงานการปฏิบัติงาน กม. ดีเด่น (A) จำนวน 25,619 หมู่บ้าน หมู่บ้านที่มีผลงานการปฏิบัติงาน กม.ดี (B) จำนวน 31,223 หมู่บ้านและหมู่บ้านที่มีผลงานการปฏิบัติงาน กม. เริ่มสร้างผลงาน (C) จำนวน 2,964 หมู่บ้าน (กรมการปกครอง, 2556, น.31)

อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราชมีภูมิประเทศเป็นพื้นที่เป็นชายฝั่งทะเล ห่างจากจังหวัดประมาณ 63 กิโลเมตรบ้านนาเจริญมีจำนวนประชากรรวม 87,594 คน มีทั้งหมด 9 ตำบล มีการบริหารจัดการหมู่บ้านในรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยแบ่งการบริหารงานออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านอำนวยการ 2) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 3) ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน 4) ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ 5) ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข 6) ด้าน

การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ ได้แก่ 1) ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ เช่น ผลไม้ ขางพารา ปาล์ม น้ำมัน มีราคาตกต่ำทำให้เกษตรกร ประสบปัญหาขาดทุนการผลิต 2) ปัญหาประชาชนขาดการฝึกอบรมทางด้านอาชีพต่าง ๆ 3) ปัญหาขาดการกระจายรายได้ของประชาชนไม่มีความเท่าเทียม และเสมอภาค 4) ปัญหาความยากจน นอกจากนี้ปัญหาดังกล่าวแล้วยังมีความต้องการของประชาชนที่รอการตอบสนอง โดยในส่วนของความต้องการด้านเศรษฐกิจนั้น ได้แก่ 1) ปรับโครงสร้างภาคการเกษตร เพื่อเพิ่มผลิตภาพและมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรให้มีความสามารถในการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพ 2) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรที่มีมาตรฐานคุณภาพ ศักยภาพทางการตลาดสูงและมีโอกาสเพิ่มมูลค่า เช่น ขางพารา ปาล์ม การเลี้ยงโค ข้าว ผลไม้ตามฤดูกาลพืชทางด้านเกษตร 3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อให้เกิดแนวทางในการนำไปสู่ขบวนการวิสาหกิจชุมชนพัฒนา ไปสู่การลงทุนธุรกิจการเกษตรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และ 4) ให้มีการกระจายรายได้ของประชากรให้มีความเท่าเทียม และเกิดความเสมอภาค (กรมการปกครอง, 2562)

จากสภาพปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจในอำเภอสิชล ทำให้ทราบว่าประชาชน ในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักประสบปัญหาและต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการทำการเกษตร ซึ่งการให้ความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องล้วนยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรเป็นหลัก และได้ประสบความสำเร็จแล้วจากโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านในคอนในพื้นที่ชุมชน บ้านในคอนหมู่ที่ 5 ตำบลฉลอง อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปี พ.ศ. 2558 จากการประสบความสำเร็จของโครงการดังกล่าวล้วนเกิดจากการร่วมมือกันของคนในชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ดังนั้น การศึกษาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งมีความใกล้ชิดและเป็นคนในชุมชนที่ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของท้องถิ่น จึงมีความสำคัญในการนำนโยบายและความช่วยเหลือจากภาครัฐไปพัฒนาชุมชน อีกทั้งนำปัญหาและความต้องการของชุมชนเสนอไปยังภาครัฐเพื่อช่วยแก้ไข ถือว่าเป็นการประสานประโยชน์ที่ลงตัว และเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาทางการเมืองในชุมชน ดังชุมชนที่ประสบความสำเร็จเช่นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านในคอน ซึ่งตามภาระหน้าที่ดังกล่าว ทำให้เกิดบทบาทในด้านต่าง ๆ โดยบทบาทในด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านได้แก่ การส่งเสริมการค้าเน้นการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในหมู่บ้าน และพัฒนาส่งเสริมการประกอบอาชีพ การผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นการพัฒนาชาติ การพัฒนาเศรษฐกิจรากฐานก่อให้เกิดอาชีพการอยู่ดีกินดี และรายได้ที่เพิ่มขึ้นของคนในพื้นที่

การได้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงจึงเป็นการให้ความช่วยเหลือได้ตรงประเด็น สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้ อันจะเป็นการส่งเสริมความสามารถของระบบการเมืองในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ส่วนการศึกษาในพื้นที่อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น เนื่องจากผู้วิจัยมีภูมิลำเนาในพื้นที่ในอำเภอสิชล กอปรกับชุมชนที่ประสบความสำเร็จด้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านในคอนเป็นชุมชนตัวอย่างที่อยู่ในอำเภอสิชล จึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการหมู่บ้านด้านเศรษฐกิจที่สนับสนุนต่อการพัฒนาการเมืองในหมู่บ้าน รวมถึงศึกษาผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองในหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา และบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติต่อไป

2. คำถามวิจัย

คณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช มีบทบาทในด้านต่าง ๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างไร เกี่ยวข้องกับการเมืองในหมู่บ้านอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างไร

3. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาบทบาทในด้านต่าง ๆ ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการพัฒนาเศรษฐกิจที่สนับสนุนต่อการพัฒนาการเมืองในหมู่บ้าน ของอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองในหมู่บ้าน ของอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาจากบทบาทในด้านต่าง ๆ ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ของอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 เพื่อให้ทราบถึงบทบาทในด้านต่างๆ ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการพัฒนาเศรษฐกิจที่สนับสนุนต่อการพัฒนาการเมืองในหมู่บ้าน ของอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

4.2 เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเมืองในหมู่บ้าน ของอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

4.3 เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาจากบทบาทในด้านต่าง ๆ ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ของอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

5. ขอบเขตการศึกษา

5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

5.1.1 บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง, ด้านการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพ และสนับสนุนการฝึกอาชีพชุมชน, ด้านการส่งเสริมการผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน, ด้านการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน เครือข่ายอุตสาหกรรมและสถาบันศึกษาในการพัฒนาความรู้ และด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น

5.1.2 ปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปัญหาในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน, ด้านปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย, ด้านการเมือง และด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง

5.2 ขอบเขตของผู้ให้ข้อมูล

งานวิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นรายบุคคลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นสภาพทั่วไป ลักษณะของภารกิจหน้าที่ที่ได้ปฏิบัติงานจริงด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น กิจกรรมที่สามารถเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย การใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพเสริมหลังการเก็บเกี่ยว เป็นต้น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่ในส่วนของคณะกรรมการหมู่บ้านและกลุ่มบุคคลมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น จำนวน 43 คน ดังนี้

5.2.1 คณะกรรมการหมู่บ้านตำบลละ 2 คน (อำเภอสิชลแบ่งออกเป็น 9 ตำบล) รวมทั้งสิ้น 18 คน

5.2.2 กลุ่มบุคคลมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในอำเภอสิชล รวมทั้งสิ้น 25 คน ดังนี้

- 1) ปลัดตำบล จาก 5 ใน 9 ตำบล ๆ ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน
- 2) เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอ รวมทั้งสิ้น 5 คน
- 3) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จาก 5 ใน 9 ตำบล ๆ ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน
- 4) ข้าราชการครู จาก 5 ใน 9 ตำบล ๆ ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน
- 5) ประชาชนในพื้นที่ จาก 5 ใน 9 ตำบล ๆ ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน

ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นเหมือนตัวแทนของคนในพื้นที่ มีความรู้เข้าใจถึงสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น มีส่วนในการพัฒนาท้องถิ่น

5.3 รูปแบบงานวิจัยแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานเขียนต่าง ๆ ทั้งที่เป็นตัวบทกฎหมาย งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร สิ่งพิมพ์ รวมทั้งสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มาจากเว็บไซต์ต่าง ๆ

5.4 ขอบเขตระยะเวลา ช่วงเวลาในการจัดเก็บข้อมูลและการสัมภาษณ์ลงสนาม แบ่งออกเป็นช่วงเวลาดังนี้

5.4.1 ศึกษาข้อมูลและการจัดทำแบบสัมภาษณ์ ตุลาคม 2562 – มีนาคม 2563

5.4.2 จัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์รายบุคคล เมษายน 2563 – มิถุนายน 2563

5.4.3 วิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงาน มิถุนายน 2563

5.5 งานวิจัยนี้ทำการวิจัยเฉพาะพื้นที่อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เหตุผลที่คัดเลือกพื้นที่เนื่องจากชุมชนบ้านในคอนหมู่ที่ 5 ตำบลฉลอง อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ประสบความสำเร็จแล้วจากโครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านในคอนในปี พ.ศ.2558 ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนในพื้นที่ จึงมีความสนใจศึกษาในส่วนของบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ

6. นิยามศัพท์

6.1 คณะกรรมการหมู่บ้าน หมายถึง บุคคลที่มีส่วนสำคัญในการบริหารงานภายในหมู่บ้าน เพราะเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จึงทราบปัญหา ความต้องการของทุกคนเป็นอย่างดีและนำมากำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาหมู่บ้านของตน นอกจากนั้นคณะกรรมการ

หมู่บ้านยังมีส่วนสนับสนุนการขับเคลื่อนภารกิจต่างๆ ของรัฐบาลให้สำเร็จลุล่วงประกอบด้วย
ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่น้อยกว่า
2 คน

6.2 การพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง การทำให้รายได้ที่แท้จริงต่อคนเพิ่มขึ้นติดต่อกันเป็น
เวลานาน เพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

6.3 การพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน หมายถึง การหนุนเสริมให้พื้นที่และกลุ่มคนที่อาศัย
อยู่ในพื้นที่นั้นมีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้งในด้านบริบทในการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของผู้อยู่

6.4 การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน
การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม
ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
ทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน
และเครือข่ายทุกรูปแบบในพื้นที่

6.5 ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการปัญหาของตนเอง
ได้ในระดับหนึ่ง ด้วยการมีผู้นำที่มีความสามารถ มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐาน
วัฒนธรรม ความเชื่อ คุณค่าดั้งเดิม ศาสนา และเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งพาเอื้อเฟื้อกันและกัน โดยแต่ละ
ชุมชนได้ใช้ศักยภาพของตนเองเข้าคลี่คลายและจัดการปัญหาได้ด้วยตนเองภายใต้ความร่วมมือและ
สนับสนุนจากองค์กรภายนอก

6.6 อำเภอสีเขียว จังหวัดนครศรีธรรมราช หมายถึง อำเภอที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของ
จังหวัด

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ อำเภอสีชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดการพัฒนาชุมชนและชุมชนเข้มแข็ง
2. แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
5. คณะกรรมการหมู่บ้าน
6. ข้อมูลพื้นฐานอำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการพัฒนาชุมชนและชุมชนเข้มแข็ง

1.1 การพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนนั้นมีแนวคิดพื้นฐานอยู่ที่การสรรหากระบวนการ แนวทาง รูปแบบ ของกิจกรรมหรือ โครงการที่หนุนเสริมการพัฒนาโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน ของตนเอง โดยวางอยู่บนแนวทางดังต่อไปนี้ (โกวิท พวงงาม, 2553, น.126-129)

1.1.1 คนมีความสำคัญที่สุด (man is a most important) กล่าวคือ การพัฒนาชุมชนเชื่อมั่นในศักยภาพหรือพลังความสามารถของคน เพราะการดำรงอยู่หรือการล่มสลายของชุมชน การพัฒนาหรือการเสื่อมถอยของชุมชน ขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญ จึงต้องให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาด้วย ดังนั้นจึงต้องพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและชุมชน รวมทั้งสร้างมาตรฐานในการดำรงชีวิตหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง

1.1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชน (people participation) กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจของการพัฒนาโดยยึดหลักของการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนมีส่วนร่วม

คิดร่วมวิเคราะห์ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าการพัฒนาชุมชนนั้นเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนนั่นเอง

1.1.3 การช่วยเหลือตนเอง (aided self-help) โดยการช่วยเหลือตนเองเป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยึดเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งคือ ต้องพัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยมีรัฐให้การช่วยเหลือสนับสนุนในส่วนที่เกิดขีดความสามารถของประชาชน ตามโอกาสและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

1.1.4 การพึ่งตนเอง (self-reliance) โดยการพึ่งตนเองเป็นความเชื่อในศักยภาพและพลังความสามารถของชุมชน แนวคิดของการพัฒนาชุมชนจึงเชื่อมั่นว่าการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนนั้นทำให้คนสามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเองสามารถสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

1.1.5 ความคิดริเริ่มของประชาชน (initiative) เป็นแนวคิดในการทำงานกับประชาชนโดยยึดหลักการที่ว่า ความคิดริเริ่มต้องมาจากประชาชน ซึ่งต้องใช้วิถีแห่งประชาธิปไตยและหาโอกาสกระตุ้นให้การศึกษา ให้ประชาชนเกิดความคิดและแสดงออกซึ่งความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ตำบล เป็นแนวความคิดที่เชื่อมั่นในสิทธิเสรีภาพของคน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา จัดทำแผนและโครงการ ไม่ใช่ถูกกำหนดโดยบุคคลหรือหน่วยงานนอกชุมชน การดำเนินงานพัฒนาในขั้นตอนต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มและรับผิดชอบ หน่วยงานนอกชุมชนอื่นๆ เป็นหน่วยที่สนับสนุนส่งเสริมเท่านั้น แนวความคิดดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีให้การศึกษาแก่คนในชุมชนจนมีความรู้ความสามารถในระดับที่เรียกว่า “คิดเป็นทำเป็น” จนสามารถที่จะค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาและดำเนินการแก้ไขปัญหาคด้วยตนเอง

1.1.6 ความต้องการของชุมชน (felt-needs) การพัฒนาชุมชนต้องให้ประชาชนและองค์กร ประชาชนคิดและตัดสินใจบนฐานความต้องการของชุมชนเอง เพื่อให้เกิดความคิดที่ว่างานเป็นของประชาชนและจะช่วยกันดูแลรักษาต่อไป

1.1.7 การใช้ทรัพยากรในชุมชน (community natural resources utilize) การพัฒนาชุมชนย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ของชุมชนดังนั้นผลประโยชน์ในการพัฒนาของชุมชนโดยย่อมต้องเกิดขึ้นกับชุมชนนั้น จึงต้องใช้ทรัพยากรต่างๆ ของชุมชน เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ทุนทางสังคม และทรัพยากรต่างๆ ไม่พึ่งพาชุมชนอื่นๆ ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง เพราะแต่ละชุมชนต่างก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาชุมชนของตนเช่นเดียวกัน

1.1.8 ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐบาล (community and government capacity) การ พัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการ โดยคนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ เพราะ รัฐบาลมีชีตความสามารถจำกัด ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณและระบบการบริหาร ส่วนชุมชนก็มี ชีตจำกัดในเรื่องความไม่พร้อมของคนและทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้น การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึง ต้องคำนึงถึงชีตความสามารถของชุมชนและรัฐบาล กล่าวคือ ชุมชน ที่มีความพร้อมมากก็พึ่งตนเองให้มาก ชุมชนที่มีความพร้อมน้อย รัฐบาลก็ให้การสนับสนุนมากขึ้น ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐนี้จะต้อง ได้สัดส่วนและสอดคล้องซึ่งกันและกัน

1.1.9 การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน (co-operations between government with people) การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาล และประชาชนไม่ปล่อยให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดรับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว เพราะทั้งรัฐบาลและประชาชน ในชุมชนต่างก็มีข้อจำกัดไม่สามารถดำเนินงานชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้เต็มที่ดังกล่าวนั้นแล้ว การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือตัวเอง การใช้ ทรัพยากรในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลอย่าง เหมาะสมเป็นสำคัญ

1.1.10 การพัฒนาแบบบูรณาการ (integrated development) การพัฒนาชุมชน ต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันหลาย ๆ ด้าน จะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้เพราะกิจกรรมในการ พัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อการประหยัดแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องประสานงาน กับคน หน่วยงาน องค์กรต่าง และงบประมาณจึงจะประสบความสำเร็จ

1.1.11 ความสมดุลในการพัฒนา (development as equality) การพัฒนาชุมชน ต้องดำเนินการไปพร้อมกันทุกด้านไม่มุ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะกิจกรรมมีความ เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย เช่น ความสมดุลระหว่างการ พัฒนาคนกับสิ่งแวดล้อม ความสมดุลระหว่างสิ่งที่ป็นรูปธรรมกับนามธรรม ความสมดุลระหว่าง การพัฒนาวัตถุกับการพัฒนาจิตใจของคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย ความสมดุลระหว่างภูมิ ปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาสากล เป็นต้น

1.1.12 การพัฒนาชุมชนเป็นการศึกษาภาคชีวิต (lifelong education) คือมีลักษณะ เป็นการให้คำปรึกษาแก่ประชาชนทุกเพศวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต เป็นการให้การศึกษาที่ เน้นให้รู้จักตนเอง รู้จักโลก และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับสรรพสิ่งทั้งที่เป็นมนุษย์ธรรมชาติหรือสิ่ง เหนือธรรมชาติอัน ก่อให้เกิดปัญหาเพื่อปรับสภาพความเป็นอยู่ให้สอดคล้องสมดุล การศึกษาภาค

ชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญ ซึ่งจะทำให้มีความสามารถปรับตัวอยู่ในชุมชนและสังคมได้อย่างเป็นสุขตามอัธยาศัย

โดยสรุปแนวคิดการพัฒนาชุมชนคือกระบวนการในการหนุนเสริมให้พื้นที่และกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นมีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้งในด้านบริบทในการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของผู้คน โดยมี กระบวนการในการพัฒนาผ่านคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ร่วมกัน และร่วมกันพัฒนาโดยอาศัยทรัพยากรและทุนที่มีอยู่ในชุมชน และการหนุนเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ในลักษณะการมีส่วนร่วมจากภายในและภายนอก ซึ่งหากกระบวนการในการพัฒนามีการจัดการที่ดีย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนที่อยู่ในชุมชนและนำไปสู่ความเจริญด้านกายภาพในเชิงพื้นที่ด้วย

1.2 เป้าหมายในการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนนั้นแม้จะมีกระบวนการวิธีการที่หลากหลาย รวมถึงมีเป้าหมายของการพัฒนาที่หลากหลาย แต่โดยหลักการแล้วมีเป้าหมายสำคัญ 2 ประการ คือ การพัฒนาคนให้มีความสุข และการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง (โกวิทย์ พวงงาม, 2553, น. 160-162) กล่าวคือ

1.2.1 การพัฒนาคนให้มีความสุข คือ ให้เป็นคนที่มีคุณภาพมีคุณธรรมมีความสุขสงบ จิตใจที่เยือกเย็น อารมณ์แจ่มใส มั่นคง ไม่มีความเครียด สุขุม มีเมตตา กรุณา เอื้ออาทรต่อผู้อื่น รู้จักประมาณ ตน มีความพอเพียง เข้าใจในสังขารของชีวิตมองโลกในแง่ดีมีความสุขสมบูรณ์แข็งแรง เป็นต้น

1.2.2 การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

ชุมชนที่เข้มแข็งมีลักษณะดังนี้

1) **มีจิตสำนึกชุมชน** คือ สมาชิกสำนึกว่าตนเองเป็นเจ้าของชุมชนมีความตั้งใจที่จะรับผิดชอบปัญหาต่าง ๆ ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ อย่างเท่าเทียมกันและสมานฉันท์ ยอมรับในศักยภาพของกันและกัน ยอมรับในความหลากหลายของสมาชิก เป็นต้น

2) **มีจิตวิญญาณชุมชน** คือ สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อชุมชน อุทิศตนเพื่อชุมชน ห่วงแทนชุมชน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน เช่น ศาสนา เครือญาติหรือความสัมพันธ์ทางสังคมแบบต่างๆ ความมีจิตวิญญาณชุมชนทำให้เกิดความยินดีมีความมุ่งมั่นและเกิดพลังมหาศาล เป็นพลังที่ทำให้คนและชุมชนมีความสุขร่วมกัน จิตวิญญาณชุมชนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากการมีจิตสำนึกของชุมชน ทำให้สมาชิกของชุมชนมีจิตใจที่แข็งแกร่ง มีความพร้อมที่จะรวมพลังกันเพื่อพัฒนาชุมชนของตนต่อไป

3) **เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้** คือ สมาชิกร่วมกันเรียนรู้หรือเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวคราวในด้านต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม มืองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนที่เป็นผลจากการปฏิบัติหรือประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกัน

เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การตัดสินใจร่วมกันผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดร่วมกัน และนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของการพัฒนาชุมชนร่วมกันไม่ใช่การดำเนินงานโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

4) *มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง* คือ สมาชิกรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นด้วยจำสำนึกชุมชนและจิตวิญญาณชุมชน ผนึกกำลังกันเป็นกลุ่มและองค์กรเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน อันเป็นผลของการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ใช่เป็นแบบต่างคนต่างทำ

5) *มีการจัดการชุมชนที่ดี* คือ สมาชิกของชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเอง กลุ่ม และชุมชนได้วางแผนจัดกระบวนการดำเนินงานและประเมินผลการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6) *มีเครือข่ายชุมชน* คือ มีกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กรชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพด้วยความสมานฉันท์ทำให้เกิดการรวมจิตสำนึกและจิตวิญญาณของสมาชิกและองค์กรชุมชนต่างๆ ให้มีพลังเข้มแข็งร่วมกัน เรียนรู้และพัฒนาชุมชนจนประสบความสำเร็จ

7) *มีภาวะผู้นำชุมชน* คือ ผู้นำในการพัฒนาชนบทเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิก ไม่ผูกขาดความคิดหรือเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว พร้อมทั้งจะเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น ผนึกตัวเองเข้ากับชุมชนได้อย่างแนบแน่น ร่วมทำประโยชน์เพื่อชุมชน สามารถเชื่อมประสาน สมาชิกกลุ่มและองค์กรชุมชนได้เป็นอย่างดี

8) *เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้* คือ สมาชิกของชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือหรือพึ่งตนเองได้ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคมและวัฒนธรรมทั้งในยามปกติและเมื่อประสบกับภาวะวิกฤตต่าง ๆ ทำให้สามารถดำรงรักษาชุมชนเอาไว้ได้

9) *เป็นชุมชนสงบสุข* ชุมชนเข้มแข็งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรมและมีความสุข เมื่อคนมารวมกันเป็นชุมชนและสร้างชุมชนให้สงบสุขแล้วชุมชนก็มีความเข้มแข็งไม่เบียดเบียนผู้อื่นบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

10) *เป็นชุมชนที่ยั่งยืน* ชุมชนเข้มแข็งเป็นชุมชนที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป แต่ดำรงรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชนไว้ได้แล้วสืบทอดต่อไปให้ลูกหลานไม่ล่มสลายโดยง่าย

โดยสรุป การพัฒนาชุมชนนั้นเป็นไปเพื่อจุดมุ่งหมายสำคัญคือการพัฒนาคนและการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยมุ่งหมายว่าหากคนได้รับการพัฒนาที่ดีแล้วย่อมเป็นคนดีเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชนซึ่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนเพราะหากคนมีคุณภาพ มีศักยภาพก็เป็นภาพสะท้อนถึงความเข้มแข็งของชุมชนนั้นๆ อย่างไรก็ตามการพัฒนาคนอย่างเดียวไม่

เพียงพอ ต้องพัฒนาบริบทสภาพแวดล้อมของชุมชนด้วยซึ่งมีองค์ประกอบหลายด้วยกัน โดยหนึ่งในนั้นเรื่องของ “การเมืองค์กร ชุมชนที่เข้มแข็ง” ซึ่งสื่อให้เห็นว่ากลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในชุมชนนั้นมีความสำคัญเพราะ โดยความหมายของกลุ่ม/องค์กรแล้วคือการรวมตัวกันของคนหลาย ๆ คนของกลุ่มหลาย ๆ กลุ่มซึ่งหากกลุ่ม/องค์กร เหล่าได้รับการพัฒนาที่ดีให้มีความเข้มแข็งแล้วย่อมมีส่วนช่วยหนุนเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เช่นกัน

1.3 แนวคิดการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) มุ่งต่อยอดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้กำหนดหลักการสำคัญไว้ 6 ประการ โดยมี 2 ประการที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, น. 4) คือ

1.3.1 ยึด “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมดุลผสมผสาน มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดี มีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศก็เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพ และมีเสถียรภาพ การกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมเป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยมประเพณี และวัฒนธรรม

1.3.2 ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทยพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

ขณะที่ส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ เป้าหมายที่ 5 มีสาระสำคัญคือ สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา ชุมชน สื่อมวลชน และภาคเอกชน โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญเกี่ยวกับการสร้างความ

เข้มแข็งและการพึ่งตนเองของชุมชน ในประเด็นดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, น. 67-70) คือ

1. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ จัดระเบียบทางสังคม และกำหนดบทบาทของผู้เล่นเวทีการปฏิบัติตามบรรทัดฐานในสังคม
2. ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต อาทิ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ โรงเรียนผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขณะที่ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เป้าหมายที่ 3 ได้มีสาระสำคัญถึงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีสิทธิในการจัดการทุน ที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน ได้มีแนวทางการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, น. 78-79) คือ

1. สร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนให้มีขีดความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา มีจุดยืนทางความคิด มีธรรมาภิบาลในการบริหารและพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุน
2. ส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย และการถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่และการต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่เชิงพาณิชย์ รวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างการจัดการความรู้ในชุมชน
3. พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน การส่งเสริมการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายอุตสาหกรรม (Cluster) ในพื้นที่กับเศรษฐกิจชุมชน การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการร่วมกันพัฒนาความรู้ในเชิงทฤษฎีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติเพื่อสร้างศักยภาพให้กับชุมชนในการประกอบธุรกิจการสนับสนุนการประกอบธุรกิจแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว
4. สนับสนุนการให้ความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงินแก่ชุมชนและครัวเรือน การปรับองค์การการเงินของชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นสถาบันการเงินในระดับหมู่บ้านตำบลที่ทำหน้าที่ทั้งการให้กู้ยืมและการออม และจัดตั้งโครงข่ายการเงินฐานรากโดยมีธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เป็นแม่ข่าย

5. สนับสนุนชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ บริการ และการจัดการ ทรัพยากรในชุมชนในลักษณะเป็นหุ้นส่วนกับหน่วยงานภาครัฐ อปท. ในการดูแลคุณภาพชีวิต ประชาชน โดยเปิดรับสมาชิกทุกคนในท้องถิ่นโดยไม่เลือกปฏิบัติ ผลักดัน พ.ร.บ. โฉนดชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์จากที่ดินและทรัพยากรในพื้นที่ร่วมกัน

เป้าหมายการพัฒนาดังกล่าวข้างต้นมีแผนงานรองรับที่สำคัญคือ แผนงานการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง โดยมีสาระสำคัญคือ มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ผ่านเครือข่ายวิสาหกิจเพื่อสังคม/วิสาหกิจชุมชน โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม (วิสาหกิจชุมชน) และความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคม (วิสาหกิจชุมชน) ในแต่ละพื้นที่ เพื่อการสร้างองค์ความรู้ รูปแบบการจัดการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของวิสาหกิจในระยะยาว รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานราก พร้อมทั้งประสานงานกับจังหวัดและท้องถิ่นเพื่อขยายผลจากชุมชนต้นแบบให้มีการนำไปใช้ในชุมชนอื่นๆ อย่างกว้างขวางเพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลได้ยุทธศาสตร์ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างการเติบโตจากภายใน

1.4 ลักษณะและองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

ความเข้มแข็งของชุมชนนั้นมีลักษณะและองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน และที่สำคัญแม้ชุมชนจะมีลักษณะที่ใกล้เคียง พื้นที่ใกล้เคียง ก็ใช้ว่าชุมชนนั้นจะมีลักษณะความเข้มแข็ง และองค์ประกอบเหมือนกัน การศึกษาทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนของนภาภรณ์ หะวานนท์ และคณะ (2550, น.85) พบว่าความเข้มแข็งของชุมชนนั้นประกอบด้วยหลายมิตติดังต่อไปนี้

1.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การกินคืออยู่ดี การมีอำนาจต่อรองกับนายทุนมีอิสรภาพในการจัดการทรัพยากรของชุมชน การไม่เป็นหนี้ การมีทุนสำรองสำหรับกิจการสาธารณะและสวัสดิการชุมชน การที่ชุมชนมีทรัพยากรเพียงพอกับการบริโภค การมีโอกาสเข้าถึงและใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน ความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งที่มีค่าน้อยหรือไม่มีค่าของชุมชน การปลอดจากการพึ่งพิงตลาดทุน และปัจจัยในการผลิตจากภายนอกเพื่อลดการพึ่งพิงให้เหลือน้อยที่สุด ขายผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรม มีความสามารถในการจัดระบบธุรกิจของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปลอดจากความเสี่ยงในการผลิตหรือมีความเสี่ยงน้อย

1.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนด้านการเมือง ได้แก่ การมีอำนาจในการผลักดันรัฐหรือกลุ่มผลประโยชน์ให้ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของชุมชนได้ การมีสิทธิเหนือชุมชน การไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของภายนอกอย่างเด็ดขาด ไม่ว่าจะป็นรัฐหรือกลุ่มอำนาจใด

1.4.3 ความเข้มแข็งของชุมชนด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การมีความสามัคคี มีความไว้วางใจกันระหว่างคนในชุมชน สามารถร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหาของชุมชน มีจิตสำนึกสาธารณะ มีศีลธรรม มีความมั่นใจในศักยภาพของชุมชนในการแก้ปัญหาของชุมชน รู้จักช่วยเหลือ แบ่งปันกันเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม พึ่งพาอาศัยกันและกันได้ ในยามจำเป็น มีวิถีคิดที่จะพึ่งตนเอง มีกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน มีสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี มีความสามารถปรับใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชน มีความปลอดภัยในชีวิต สุขภาพ และทรัพย์สิน

1.4.4 ความเข้มแข็งของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดี มีการจัดระบบการรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ คนในชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

ขณะที่โกวิท พวงงาม (2553, น. 255-257) ได้กล่าวถึงแนวคิดชุมชนเข้มแข็งว่าเป็นแนวคิดหนึ่งที่ใช้เกิดจากการระเบิดจากข้างใน โดยมีพลังความสามารถ ศักยภาพภายในชุมชนเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อน อันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชน ซึ่งความเป็นชุมชนเข้มแข็งดังกล่าวสามารถสรุปองค์ประกอบและลักษณะได้ดังนี้

1. คนในชุมชนต้องเป็นคนที่มีการบวนการเรียนรู้ (learning process) เพื่อเสริมศักยภาพของตนเอง ความเป็นผู้นำชุมชน เป็นผู้นำทางความคิด เป็นแบบอย่างของการเสียสละ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีวินัยในตน ที่สำคัญสามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้

2. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (community learning) คือ สมาชิกช่วยกันเรียนรู้ หรือเรียนรู้เป็นกลุ่ม มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวคราวในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งอยู่นอกชุมชนและความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติหรือประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกัน ความรู้ที่เกิดขึ้นจึงเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดร่วมกันเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ดังนั้น การเป็นชุมชนเรียนรู้ทำให้สมาชิกมีการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานพัฒนาชุมชนร่วมกันเพราะผลการเรียนรู้จะนำไปสู่การคิดวิธีการที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเอง

3. มีภาวะผู้นำชุมชน (community leadership) คือ ผู้นำเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิก ให้โอกาสสมาชิกได้แสดงความคิดเห็น ไม่ผูกขาดกับความคิดหรือเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียวพร้อมที่จะเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่นผนึกตัวเองเข้ากับชุมชนได้อย่างแนบแน่นและร่วมกันทำประโยชน์เพื่อชุมชน โดยสรุปผู้นำที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง คือผู้ที่เชื่อมประสานแนวคิดต่างๆ ของสมาชิกและองค์กรชุมชนเพื่อนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสมนั่นเอง

4. มีจิตสำนึกชุมชน (community consciousness) หรือเป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (spirituality) คือสมาชิกสำนึกว่าตนเองเป็นเจ้าของชุมชนมีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบปัญหาต่างๆ กับบุคคลอื่น ๆ อย่างเท่าเทียมกันและเป็นมิตรภาพยอมรับในศักยภาพของกันและกัน และยอมรับในความแตกต่างหลากหลายระหว่างสมาชิก มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนร่วม

5. มีจิตวิญญาณชุมชน (community spirituality) คือการที่สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อชุมชน เสียสละทำงานเพื่อชุมชน ห่วงแผนชุมชน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน เช่น วัด เครือญาติ หรือความสัมพันธ์ทางสังคมแบบต่างๆ ทำให้ชุมชนมีจิตใจเหมือนเป็นสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง ความมีจิตวิญญาณของชุมชนทำให้เกิดความปิติ ความสุขอย่างล้นเหลือ และเป็นพลังอย่างมหิพา เป็นพลังเยียวยาที่ทำให้คนและชุมชนมีความสุข ดังนั้น จิตวิญญาณชุมชน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากการมีจิตสำนึกชุมชน ซึ่งนอกจากจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งโดยตรงแล้ว ยังเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งแก่ชุมชนในด้านอื่นๆ ด้วย เพราะเป็นเสมือนการทำให้สมาชิกในชุมชนมีจิตใจที่แข็งแกร่ง มีความพร้อมที่จะรวมพลังกันเพื่อพัฒนาชุมชนต่อไป

6. มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง (strengthens community organization) คือประชาชนรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นด้วยจิตสำนึกชุมชนและจิตวิญญาณชุมชนผนึกกำลังกันเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาชุมชนซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ร่วมกันไม่ใช่ต่างคนต่างทำ

7. มีการจัดการชุมชนที่ดี (community management) คือ สมาชิกของชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเองและชุมชนได้ วางแผน จัดกระบวนการดำเนินงานและประสิทธิผลการพัฒนาชุมชนของตนเองได้ ทำให้องค์กรชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8. มีเครือข่ายชุมชน (community networks) คือ มีกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กรชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการประชาสัมพันธ์ด้วยความสมานฉันท์ ทำให้เกิดการรวมจิตสำนึกและจิตวิญญาณของสมาชิกและองค์กรชุมชนต่าง ๆ ให้มีพลังเข้มแข็ง

9. เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ (self-help management) สมาชิกและองค์กรต่างๆ ในชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือหรือพึ่งตนเองได้ ในทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรมทั้งในยามปกติและประสบกับภาวะวิกฤตต่าง ๆ อันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนที่พึงประสงค์

10. เป็นชุมชนสงบสุข (solidarity) ชุมชนเข้มแข็งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรมและมีความสุข เมื่อคนมารวมกันเป็นชุมชนและสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ ก็ทำให้คนและชุมชนมีความสงบ บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

11. การพัฒนาแบบยั่งยืน (sustainable development) ชุมชนเข้มแข็งที่มีลักษณะดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ชุมชนดำรงอยู่และดำรงต่อไปได้โดยไม่ล้มละลายอันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนนั่นเอง

1.5 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอาศัยอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยในแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่าง ๆ เช่น มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติทางด้านสังคมและมิติทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการนำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของชุมชนมีความแตกต่างกัน ซึ่งในกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้นอาจแบ่งเป็นกิจกรรมและกระบวนการได้ ดังนี้ (โกวิท พวงงาม, 2553, น. 223-227)

1.5.1 กิจกรรมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม พร้อมกันทุกด้านหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงต้องผนึกกำลังดำเนินงานการเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันทำ และมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้กิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่

1) การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตโดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานของบุคลากรภาครัฐ จากการเป็นผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ปัญหาของชุมชนเอง

2) การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเรียนรู้” เพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย กระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพชุมชน การฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน การค้นหาศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำ

แผนความต้องการของชุมชนรวมทั้งสร้างประชาคมภายในชุมชนและสร้างเครือข่ายชุมชนของชุมชน

1.5.2 กระบวนการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้นเป็นแนวคิดที่ต้องการเตรียมความพร้อมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรบุคคลในชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา องค์กรชุมชนจะเข้มแข็งไม่ได้หากผู้นำในชุมชนและประชาชนขาดจิตสำนึก ขาดความรู้ ความเข้าใจในการกำหนดประเด็นปัญหา การพัฒนาทางเลือก เพื่อดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการกระบวนการการถ่ายทอดความรู้และขาดการพัฒนาวิสัยทัศน์ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลหรือการเตรียมคนจึงเป็นปัจจัยหลักสำคัญในความสำเร็จของการพัฒนาในระดับชุมชนซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า หากดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะทำให้โครงการที่ดำเนินการในชุมชนประสบความสำเร็จสูง โดยผู้นำหรือแกนนำที่ประสบความสำเร็จมักจะสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีลักษณะดังนี้

- (1) เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ “รู้ลึก รู้กว้าง รู้ไกล” และนำเสนอทางเลือกในการพัฒนาได้
- (2) มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนทั้งในระยะสั้นและยาวคิดรอบด้าน และบูรณาการสู่การปฏิบัติได้
- (3) มีความสามารถในการจดจำ ใฝ่รู้ มีการจัดระบบการเรียนรู้ และการแสวงหาความรู้ที่ดี
- (4) มีความสามารถในด้านการบริหารจัดการ และประสานงานกับผู้อื่น
- (5) เป็นผู้มีความตั้งใจจริง “แสดงความเสียสละเพื่อส่วนร่วม”
- (6) สามารถพูดชักจูงคนอื่นได้ “นำเสนอทางเลือก และวิสัยทัศน์ให้แก่สังคมได้”
- (7) มีความเข้าใจชีวิต เข้าใจโลก เข้าใจธรรม และเท่าทันต่อสถานการณ์ภายนอกชุมชน
- (8) มีความสามารถในการรับฟังความเห็นของผู้อื่น “ควบคุมตนเองและยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยใจที่เป็นธรรม”
- (9) ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน
- (10) มีอุดมการณ์ เชื้อมั่นและยึดมั่นในหลักการ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนและการพัฒนาทางเลือก เพื่อดำเนินกิจกรรม กำหนดและวางกรอบประเด็นปัญหาโดยชุมชน มีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เชื่อมโยงไปกับการพัฒนาทางเลือกในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ เพราะการพัฒนาทางเลือกร่วมกันย่อมนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน แต่การที่จะทำให้ทั้งสองกิจกรรมเป็นไปได้ โดยปราศจากความขัดแย้งนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก ดังนั้น จึงต้องมีการดำเนินการโดยผ่าน กระบวนการที่สำคัญ คือ

(1) กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน ขั้นตอนสำคัญในกระบวนการนี้ คือ

ก. จะทำอย่างไรให้ครอบครัว ผู้นำชุมชน กลุ่มต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการ นำเสนอปัญหาของตนเองและพิจารณาปัญหาของผู้อื่นร่วมกันทั้งชุมชน

ข. ศึกษาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้รู้ความหลากหลายในด้านต่าง ๆ เช่น ความหลากหลายของทรัพยากรบุคคล ศักยภาพการทำงานของผู้นำทั้งองค์กรรวมทั้ง โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของหมู่บ้าน ชุมชน ศึกษาให้รู้ว่าพื้นที่มีอะไรเด่น มีอะไรดี มี อะไรเก่ง และอะไรเป็นความสามารถในการพึ่งตนเองได้ ศึกษาภูมิหลัง ภูมิรู้ ภูมิธรรม วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น ศึกษาสภาพทางภูมิศาสตร์และการตั้งถิ่นฐาน ศึกษาวิถี ชีวิต และโครงสร้างพื้นฐานและการติดต่อสื่อสาร ศึกษาทุนที่เป็นทั้งเงิน วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ อาชีพ และทรัพยากรธรรมชาติ และศึกษาปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา

(2) การพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรม

ก. พื้นฐานที่สำคัญที่สุด คือ การพบปะของผู้คนเป็นครั้งคราวซึ่งอาจจะ พบปะในที่เสวนาของชุมชน เพื่อนบ้าน หรือในที่ประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอาจ เป็นการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ หรือมีเหตุการณ์ส่งเสริมให้เกิดการพูดคุย

ข. การรวมกลุ่มสนใจหรือเน้นงานด้านใดด้านหนึ่ง เช่น งานด้านการ พัฒนาสุขภาพ เป็นต้น

ค. โครงสร้างพื้นฐานระดับสูงสุด คือ การมี “องค์กรรวม” หรือ การจัด ให้มี “คณะทำงาน” ที่สามารถเชื่อมสมาชิกหรือประชาชนเข้าหากันได้ โครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้จะเป็นช่องทางสื่อสารสำหรับคนในชุมชนในเรื่องเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาชุมชน โดย เป็นการกระตุ้นและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พูดคุยถึงปัญหาความเป็นอยู่

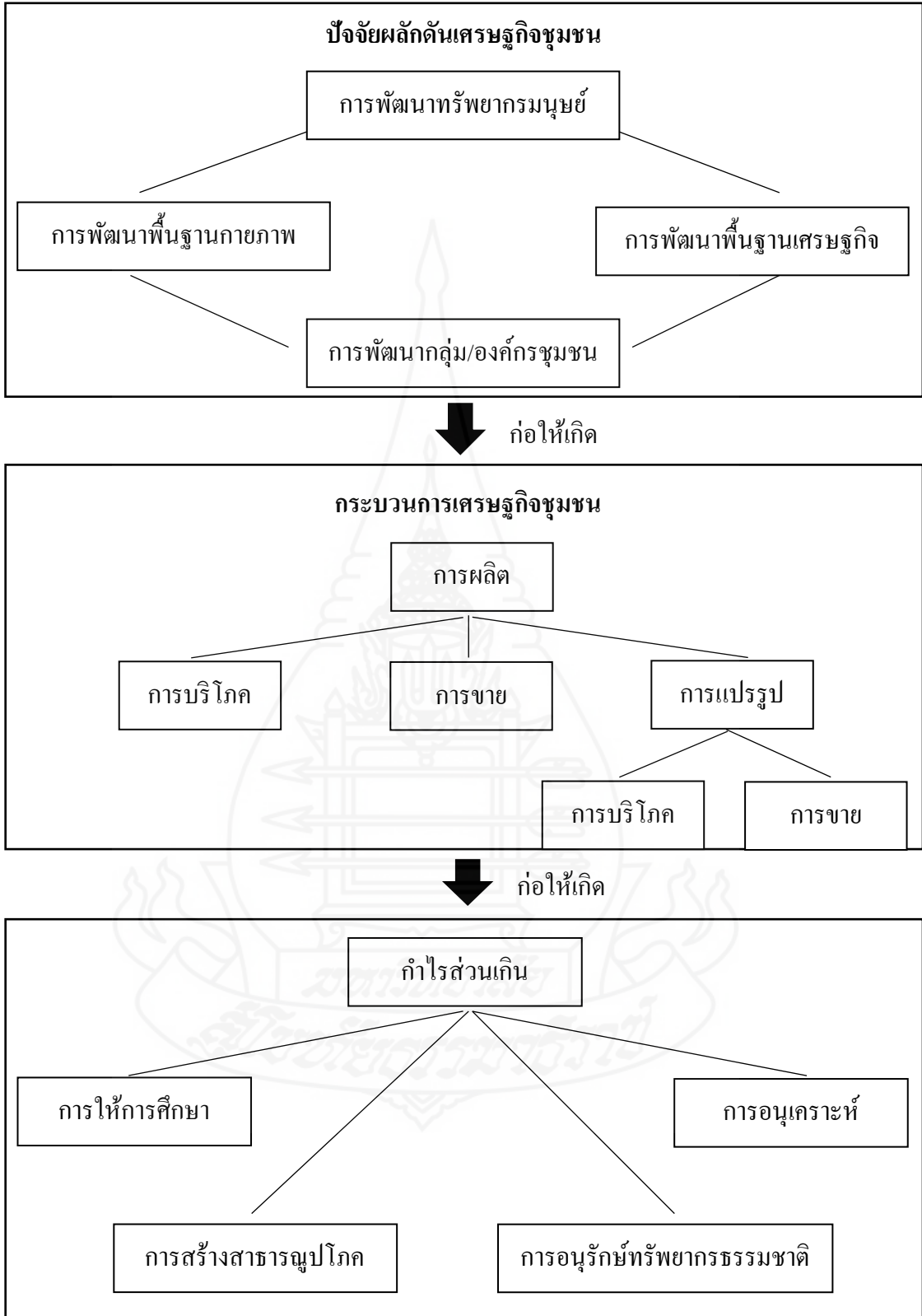
ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินกิจกรรมชุมชน “กิจกรรมสาธารณะของชุมชน” เป็น กิจกรรมที่เกิดขึ้นหลายกรณี เช่น กรณีปัญหา กรณีความสนใจ เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะพิเศษ คือเกิด ความสนใจและการมีเป้าหมายร่วมกันของชุมชน ทำให้มีการรวมพลัง มีการสนทนาอย่างพินิจ

พีเคราะห์ ริเริ่มกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ มีการจัดการร่วมกันภายในความสัมพันธ์ในแนวระนาบ เรียนรู้และสรุปบทเรียนร่วมกันลักษณะความร่วมมือในการดำเนินการกิจกรรมสาธารณะของชุมชน จึงเป็นลักษณะเครือข่ายความร่วมมือ (net-working) จากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นพหุภาคี

2. แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

มงคล ดำานานินทร์ (2541) ได้ทำการศึกษาแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย 3 ประเด็นหลักได้แก่ ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน และกำไรส่วนเกินจากเศรษฐกิจชุมชน แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 2.1 การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (มงคล ด้านธานีินทร์, 2541)

2.1 ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน

มงคล ด้านธานินทร์ (2541) ได้ศึกษาปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ จึงควรให้ความสนใจกับปัจจัยนี้เป็นลำดับแรกเพื่อทำให้เกิดกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ปัจจัยดังนี้

2.1.1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วยการพัฒนากลุ่มคน 3 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ การพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ให้มีความรู้และความสามารถในการวิเคราะห์ความจำเป็นที่ต้องทำการผลิต การแปรรูป การค้า และการติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอก นอกจากนี้ควรมีความสามารถในการระดมคน เงินทุน การบริหารและการจัดการกระบวนการผลิต การแปรรูป และการใช้ทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาชาวบ้านให้มีความสนใจในกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชน โดยพัฒนาชาวบ้านให้มีความรู้และความสามารถด้านเทคนิคการผลิต และการแปรรูป และการพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้อย่างลึกซึ้งในอุดมการณ์และเทคนิคการกระตุ้นเชื่อมประสานเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

2.1.2 การพัฒนากลุ่ม/องค์กรชุมชน ควรมีความเข้าใจในการสร้างกลุ่มและการดำเนินงาน กิจกรรมในรูปแบบกลุ่มที่มีผู้นำชาวบ้านที่ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันในการทำงาน ซึ่งเป็นหัวใจของเศรษฐกิจชุมชน โดยการทำงานด้วยวิธีการนี้ สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่คนชนบทมีความเกื้อหนุนจุนเจือ ซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับข้อจำกัดทางเศรษฐกิจของคนในชนบท เนื่องจากต่างฝ่ายต่างมีทุนทรัพย์และเครื่องมือทำกินที่ไม่มากนัก

2.1.3 การพัฒนาพื้นฐานเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้มาซึ่งเงินทุน ได้แก่ เงินทุนที่ได้จากการระดมทุนในหมู่บ้าน จากชาวบ้านผู้สนใจในการผลิตและการแปรรูปจะถูกนำไปใช้อย่าง สมเหตุสมผล มีความต่อเนื่องและไม่ค่อยเสียหายจากการคดโกงด้วยวิธีต่างๆซึ่งต่างจากเงินทุนที่รัฐ สนับสนุนผ่านหน่วยงานราชการและเงินของภาคเอกชนที่ถูกถูกนำไปใช้อย่างไม่ระมัดระวัง เพราะชาวบ้านมักถือว่าไม่ใช่เงินของตน การได้มาซึ่งเงินทุนอาจได้จากกิจกรรมออมทรัพย์การระดมหุ้น การระดมทุน การตั้งธนาคารหมู่บ้าน หรือจากการรับทุนช่วยเหลือจากภายนอก สมทบกับทุนภายในชุมชน

2.1.4 การพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคและการ ผลิต เนื่องจากในช่วงฤดูแล้ง หรือฤดูฝนที่ฝนตกขาดช่วง ชาวบ้านส่วนใหญ่จะใช้เวลากับการหาน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคด้วยความลำบาก ดังนั้นคนในชุมชนที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวที่มีร่างกายแข็งแรงจะอพยพหางานทำนอกพื้นที่จึงส่งผลให้ชาวบ้านทำกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชน ได้อย่างไม่ต่อเนื่อง

2.2 กระบวนการเศรษฐกิจชุมชน

เมื่อมีความพร้อมในปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนทั้ง 4 ปัจจัยแล้ว จึงทำให้กระบวนการ เศรษฐกิจชุมชนพร้อมที่จะดำเนินการได้ประกอบด้วยกิจกรรมการผลิต การบริโภค การแปรรูป และการขาย ให้สามารถดำเนินไปอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งกิจกรรมในกระบวนการนี้อาจจำแนกได้ดังต่อไปนี้

2.2.1 การเกษตร เนื่องจากการเกษตรและนอกการเกษตร ประกอบไปด้วยผลิตภัณฑ์จากผ้า เช่น การผ้าฝ้ายทอมือ ย้อมสีธรรมชาติ ผ้าไหม มัดหมี่ ผ้าขาวม้า และกระเป๋าผ้า ชนิดต่าง ๆ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ตัดเย็บเสื้อผ้า เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้าและผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ภายในบ้านและสำนักงาน เป็นต้น ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่และหวาย เช่น ตะกร้า เข่งกระจาดเสื่อวายเป็นต้น ผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์ เช่น การดอกไม้ ผลไม้และไม้ประดับจากกระดาษชนิดต่าง ๆ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์อาหารและการแปรรูป เช่น ผลิตภัณฑ์จากผลไม้พร้อมดื่ม ไวน์จากผลไม้ชนิดต่าง ๆ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์วัสดุ เช่น เครื่องปั้นดินเผา ผลิตภัณฑ์เครื่องเงิน ผลิตภัณฑ์เครื่องหนัง เป็นต้น

2.2.2 กิจกรรมลานค้าชุมชน ได้แก่การจัดหาพื้นที่ ที่ชาวบ้านนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด เพื่อซื้อและขายสินค้า ซึ่งลานค้านี้ อาจตั้งในตลาดชนบท ตลาดเมือง โดยปลอดการเสียค่าธรรมเนียมต่าง ๆ

2.2.3 กิจร้านค้าชุมชน ได้แก่การส่งเสริมให้เกษตรกร รวมกลุ่มกันตั้งร้านค้าเพื่อขายผลิตภัณฑ์ของตน ซึ่งมักมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการออมทรัพย์การระดมหุ้น ระดมทุน การผลิต และการแปรรูป ซึ่งถือว่าเป็นวงจรที่กลุ่มเกษตรกรผู้มีประสบการณ์จัดตั้งขึ้น

2.2.4 การท่องเที่ยว โดยเป็นที่รู้กันว่า ประเทศไทยอุดมไปด้วยแหล่งโบราณสถาน น้ำตก แม่น้ำลำคลอง และทิวทัศน์ธรรมชาติ ซึ่งการฟื้นฟูความสำคัญของสิ่งเหล่านี้ จะทำให้ผู้คนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเข้ามาเที่ยว เป็นโอกาสให้คนในชุมชนสามารถเก็บเงินค่าขนส่งและการขายผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นของฝากหรือของที่ระลึกได้

2.2.5 ศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ หรือเรียกว่าศูนย์ One-Stop-Service เป็นการจัดตั้งเพื่อ เจริญรอยตามพระราชดำริที่ว่าควรมีสถานที่ที่เกษตรกรสามารถแสวงหาข้อมูลคำแนะนำในการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์บก สัตว์น้ำ การใช้น้ำบำรุงดิน การป้องกันและปราบศัตรูพืช การลงทุน การตลาดการแปรรูป ผลผลิต เป็นต้น ได้อย่างครบครัน

การแบ่งกลุ่มผลิตภัณฑ์ตามเกณฑ์ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2552) ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product) เป็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการสร้างงาน สร้างรายได้ ด้วยการนำทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่นมา

พัฒนาเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น และมีมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาด สามารถแบ่งผลิตภัณฑ์ออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. ประเภทอาหาร หมายถึงผลิตผลทางการเกษตรและอาหารแปรรูป ซึ่งได้รับมาตรฐาน ออ. GAP, HACCP, Qmark, มฟช., มอก., มาตรฐานเกษตรอินทรีย์, ฮาลาลและมีบรรจุภัณฑ์เพื่อการจำหน่าย ประกอบด้วยผลิตผลทางการเกษตรที่บริโภค เช่น พืชผักและผลไม้ เป็นต้น ผลิตผลทางการเกษตรที่เป็นวัตถุดิบและผ่านกระบวนการแปรรูปเบื้องต้น เช่น ข้าวสาร เนื้อสัตว์สด เป็นต้น และอาหารแปรรูปกึ่งสำเร็จรูปและสำเร็จรูป

2. ประเภทเครื่องดื่มน้ำ หมายถึงผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ได้แก่ สุราแช่ สุรากลั่น เช่น สาโท ไวน์ อุเหล้าขาว เป็นต้น และเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ เครื่องดื่มประเภทพร้อมดื่ม ผลิตภัณฑ์ประเภทขงละลาย และผลิตภัณฑ์ประเภทขง เช่น น้ำผลไม้ น้ำสมุนไพร ชาใบหม่อน เป็นต้น

3. ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย หมายถึงผ้าทอและผ้าทักจากเส้นใยธรรมชาติหรือเส้นใยสังเคราะห์ ผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อผ้า เครื่องประดับตกแต่งร่างกายจากวัสดุทุกประเภท ผ้า หมายถึง ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายที่ทำจากเส้นใย เส้นด้าย นำมาถักเป็นผืน มีลวดลายเกิดจากโครงสร้างการทอหรือตกแต่งสำเร็จบนผืนผ้า ทำด้วยมือ หรือเครื่องจักร รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าและเครื่องนุ่งห่มซึ่งเป็นเส้นใยธรรมชาติและเส้นใยสังเคราะห์สิ่งทอและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าเป็นหลัก และมีวัสดุอื่นๆ เป็นองค์ประกอบผสม เครื่องแต่งกาย หมายถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประดับ ตกแต่งร่างกายเพื่อประโยชน์ใช้สอยและความสวยงาม

4. ประเภทของใช้ของตกแต่งและของที่ระลึก หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีไว้ใช้หรือตกแต่งประดับในบ้านหรือสถานที่ต่างๆ เครื่องใช้สอย หรือเครื่องเรือน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้สอยตกแต่ง หรือให้เป็นของขวัญรวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ที่สะท้อนวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ไม่รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้หรือประดับตกแต่งร่างกาย และสินค้านั้นต้องไม่ผลิตโดยเครื่องจักรอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ในลักษณะของโรงงานที่ใช้เครื่องจักรเป็นหลักโดยไม่ใช้ฝีมือการผลิตของคน ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ของตกแต่ง และของที่ระลึก แบ่งออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ ไม้จักสานและถักสาน ดอกไม้ประดิษฐ์โลหะ เซรามิกและเครื่องปั้นดินเผา เคหะสิ่งทอและอื่นๆ ที่นอกเหนือจากที่กล่าวมา เช่น แก้ว พลาสติกเทียน เป็นต้น

5. ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร หมายถึงผลผลิตจากสมุนไพร หรือมีสมุนไพรเป็นส่วนประกอบอ้างใช้ประโยชน์และอาจส่งผลต่อสุขภาพ ได้แก่ยาจากสมุนไพร เครื่องสำอางสมุนไพร วัตถุดิบสมุนไพรที่ใช้ในบ้านเรือน เช่น น้ำยาล้างจานสมุนไพร สมุนไพรไล่หรือกำจัดแมลง และรวมถึงผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่ใช้ทางการเกษตร

2.3 กำไรส่วนเกินจากเศรษฐกิจชุมชน

จากการศึกษาของมงคล ด้านธานินทร์ (2541) พบว่ากลุ่มชาวบ้านที่ทำเศรษฐกิจชุมชนและได้ผลดี จะมีกำไรส่วนเกิน ที่ได้หักค่าใช้จ่ายออกแล้ว คณะกรรมการดำเนินงานจะแบ่งส่วนกำไรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน โดยไม่เรียกเงินคืนในภายหลัง กิจกรรมที่ได้รับการอุดหนุน ได้แก่

2.3.1 การให้การศึกษาแก่เยาวชนในระบบโรงเรียน ในรูปของหนังสือเรียน อาหารกลางวัน อุปกรณ์การกีฬาอีกทั้งใดให้การสนับสนุนในรูปการศึกษาดูงาน การพัฒนาแก่เยาวชนและชาวบ้าน

2.3.2 การให้ความอนุเคราะห์ในชุมชนแก่เยาวชนหญิง ชาย ที่เมื่อออกจากการศึกษาภาค บัณฑิตแล้วต้องการมีเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ ส่วนคนชราเป็นการอนุเคราะห์ในรูปแบบการให้เงินช่วยเหลือการรักษาพยาบาลและคนพิการเป็นการอนุเคราะห์ในรูปแบบการสนับสนุนกิจกรรม ที่เหมาะสมกับเขาเหล่านั้น

2.3.3 การสร้างสาธารณูปโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการสร้างประปาหมู่บ้าน การสร้างถนนคอนกรีตขนาดเล็กและการขุดสระ โดยไม่ได้ใช้งบประมาณแผ่นดิน แต่ได้จากการแบ่งกำไรจากกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน และกิจกรรมเศรษฐกิจมาสนับสนุน

2.3.4 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มพัฒนาอาชีพในปัจจุบัน ได้เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนกับทรัพยากรดิน น้ำและป่า ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ได้สนับสนุนทุนบางส่วนร่วมกับโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานจากภายนอก เพื่อส่งเสริมเยาวชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ

2.4 แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

ปัจจุบันองค์การสหประชาชาติได้หันมาสนับสนุนแนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนนอกจากแนวโน้มสู่ความคิดเรื่องการพัฒนาการแบบยั่งยืนแล้ว ได้มีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพัฒนา การใหม่ที่เน้นในเรื่อง การพัฒนาคน พัฒนาทางด้านจิตใจ และรวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเมื่อนำมาปรับใช้กับแนวทางในพัฒนาสังคมแบบยั่งยืน สามารถจำแนกออกเป็น 3 แนวทางดังนี้

2.4.1 แนวทางด้านที่หนึ่ง คือแนวยุทธศาสตร์พุทธศาสนา ซึ่งกลุ่มนักคิดในแนวนี้นี้ที่สำคัญ คือ ท่านพุทธทาสภิกขุ โภทิต และสำนักสันติอโศก แนวยุทธศาสตร์ได้นำเอาหลักพุทธศาสนา เข้ามาปรับใช้ทางปรัชญา และนำหลักพุทธศาสนามานำเสนอเป็นเป้าหมายของการพัฒนา โดย ในทางปรัชญาจะเน้นที่ทางจิต ต้องพัฒนามนุษย์ทางด้านจิตใจและสติปัญญา ความสุขของมนุษย์นั้นไม่ได้อยู่ที่รูปวัตถุภายนอก ดังนั้นแนวคิดนี้ จะเน้นเรื่องความรักและการเป็นผู้ให้

2.4.2 แนวทางที่สอง คือแนวยุทธศาสตร์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองยุทธศาสตร์นี้วางอยู่บนหลักคิดและปรัชญาแบบ Marxism ที่เน้นความเชื่อแบบวัตถุนิยม และหลักโคอะเลคติก โดยมีความเชื่อว่าโลกและสังคมมีกฎเกณฑ์การพัฒาที่แน่นอน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความปรารถนาทางจิตใจของมนุษย์ดังนั้นจะเข้าใจการวิวัฒนาการได้ต้องเข้าถึงกฎวิวัฒนาการทางสังคม นั่นคือที่มาของหลักวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งแนวคิดนี้เสนอว่า ประวัติศาสตร์มีการวิวัฒนาการอย่างเป็นขั้นตอน จากสังคมที่ไม่มีชนชั้น สู่วัฒนธรรมที่มีชนชั้น และในที่สุดก็จะวิวัฒนาการกลับสู่วัฒนธรรมที่ไม่มีชนชั้นอีกครั้ง

2.4.3 แนวทางที่สาม คือ ยุทธศาสตร์วัฒนธรรมชุมชน หลักแนวคิดที่เป็นพื้นฐานของ ยุทธศาสตร์วัฒนธรรมชุมชนนี้ ส่วนหนึ่งมาจากปรัชญาพุทธศาสนาที่ปฏิเสธพัฒนาการที่เน้นการพัฒนาในด้านวัตถุ (การขยายตัวของ GNP: Gross National Product) ถือเอาความสุขสูงสุดของมนุษย์เป็นเป้าหมาย หรือที่เรียกว่า Human-Centered Development อีกส่วนหนึ่งมาจากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองโดยเฉพาะวิธีการแก้ไขปัญหา แต่ต่างจากหลักเศรษฐศาสตร์การเมือง ตรงที่ให้ความสำคัญต่อชนบทและด้านวัฒนธรรมก่อนข้างมาก

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

3.1 ความหมายบทบาท

สุนทร กุญชร (2545, น. 10) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง แนวทางของการแสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคม ทางหน้าที่การงาน ตาม สภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่

สนธยา พลศรี (2545, น. 125) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง หน้าที่ของบุคคลตามสถานภาพหรือตำแหน่งฐานะที่ตนดำรงอยู่ บทบาทจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ให้คนที่อยู่ร่วมกันสามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย บุคคลจะมีสถานภาพและบทบาทหลายสถานภาพและแตกต่างกันออกไป เช่น พ่อ แม่ ลูก ครูอาจารย์ ทหาร ตำรวจ แพทย์ นักเรียน นักศึกษา เป็นต้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, น. 602) ได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท ว่า หมายถึง หน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ

งามพิศ สัตย์สงวน (2547, น. 11) ให้ความหมายว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวัง สำหรับผู้อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคน

หรือสังคม เพื่อให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

ทวี เขจรกุล (2547, น. 25-26) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรม หรือ หน้าที่ที่บุคคลในตำแหน่งต่างๆ แสดงออกมาตามปทัสถานของสังคมที่กำหนด และคาดหวังให้ บุคคลกระทำซึ่งบุคคลได้แสดงออกตามสถานภาพของตนเอง

เดโช สวานานนท์ (2552, น. 9) ได้กล่าวถึงลักษณะของบทบาทไว้ 2 ประการคือ

1. บทบาทที่รัดกุม คือบทบาทที่มีข้อกำหนดที่จะต้องปฏิบัติตามที่แน่นอนตายตัว ยืดหยุ่นไม่ได้ เช่น บทบาทของเจ้าบ่าวเจ้าสาวในพิธีแต่งงาน บทบาทของนายกรัฐมนตรี เป็นต้น พฤติกรรมที่จะต้องแสดงออกตามบทบาทนั้น อำนาจหน้าที่รับผิดชอบมีระบุไว้ชัดเจน ในรูปของกฎหมายระเบียบแบบแผน

2. บทบาทที่ยืดหยุ่น ได้คือบทบาทที่ยอมให้พฤติกรรมอันสัมพันธ์กับบทบาทนั้นเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสมควร ไม่มีข้อกำหนดตายตัว เช่น บทบาทของบิดา มีกำหนดไว้กว้าง ๆ ทั่วไป ส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นถึงฐานะของบิดา เป็นต้น พฤติกรรมของบิดาต่อบุตรอาจจะแปรผันไปได้มากพอสมควรระหว่างบิดาแต่ละคน

อมรรัตน์ เรืองสกุล (2551) กล่าวว่า บทบาทเป็นเสมือนเครื่องมือในการประสานมนุษย์ให้รวมตัวกันในสังคม มีการสร้างกฎเกณฑ์ที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจ มีการปรับทัศนคติ รวมถึง พฤติกรรมของสมาชิกในสังคม อีกทั้งยังช่วยลดช่องว่างระหว่างสังคมเข้าด้วยกัน

นฤมล จินตพัฒนากิจ (2555) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง แบบแผน พฤติกรรมที่สมาชิก ประพฤติซ้ำ ๆ กันเป็นประจำ โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ บทบาทด้านวัตถุและบทบาทด้านอารมณ์

3.2 ลักษณะของบทบาท

จ่านง อดิวัฒน์สิทธิ์ (2551: 9) ได้กล่าวถึงบทบาทไว้ 3 ประการคือ

3.2.1 **บทบาทในอุดมคติ** (Ideal role) เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งมีสถานภาพหนึ่ง ๆ ควรกระทำ แต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้

3.2.2 **บทบาทที่บุคคลเข้าใจ** (Perceived role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ ที่คาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทัศนคติบุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

3.2.3 **บทบาทที่แสดงออกจริง** (Actual or Enacted role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริงซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็น

สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เช่น การกีดกันของกลุ่มต่างๆ และบทบาทที่กระทำจริง อาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติหรือบทบาทที่บุคคลรับรู้ก็ได้

3.3 ทฤษฎีบทบาท

มงคล นาฏกระสูตร (2562) กล่าวว่าทฤษฎีบทบาท (Role Theory) เป็นทฤษฎีที่ได้รับการคิดและพัฒนาจากทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) จากการทำงานของนักสังคมวิทยาอเมริกา 3 ท่าน คือ John Dewey, William I. Thomas, George Herbert Mead โดยทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์จะเน้นที่ตัวผู้กระทำและการตีความหมายของความจริงทางสังคม ซึ่งเกี่ยวกับ “สิ่งภายใน Inner หรือลักษณะทางพฤติกรรม (The Aspect of Human Behavior) ซึ่งในบรรดานักทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นี้ Mead โดดเด่นที่สุดในทัศนะของ Mead ความคิด ประสบการณ์และพฤติกรรมมีส่วนสำคัญต่อสังคมมนุษย์สร้างความสัมพันธ์ฝ่ายระบบสัญลักษณ์ (Symbols) และสัญลักษณ์ที่สำคัญที่สุด คือ ภาษาสัญลักษณ์ไม่ได้หมายถึงวัตถุหรือเหตุการณ์เท่านั้น แต่ยังอาจหมายถึง การกระทำจากวัตถุและเหตุการณ์นั้นด้วย เช่น คำว่า “เก้าอี้” เมื่อพูดถึงเก้าอี้ นอกจากหมายถึงที่นั่งแล้วยังแสดงถึงการนั่งท่าทางที่นั่ง และการครองตำแหน่งอีกด้วยและถ้าไม่มีสัญลักษณ์มนุษย์จะมีปฏิสัมพันธ์กันไม่ได้และจะไม่มีคำว่า “สังคม” เกิดขึ้นมาชีวิตในสังคม สามารถดำเนินไปได้ถ้าการตีความสัญลักษณ์รวมมาใช้โดยสมาชิกในสังคมร่วมกัน แต่ถ้าไม่มีก็ สื่อสารกันไม่ได้ดังนั้นสัญลักษณ์ร่วมจึงเป็นวิธีเดียวที่มนุษย์ปฏิสัมพันธ์กันได้ดังนั้นมนุษย์จะต้องรู้จักความหมายของสัญลักษณ์ที่ไปสัมพันธ์กับผู้อื่น วิธีนี้ Mead เรียกว่า “การรับรู้บทบาท” (Role –Taking) หมายถึง การรู้จักบทบาทของผู้อื่นจะทำให้เราทราบความหมายและความตั้งใจของผู้อื่น และสามารถตอบสนองการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้อย่างดีมนุษย์เรียนรู้ว่าตัวเองเป็นใครในระหว่าง กระบวนการเรียนรู้บทบาท ในที่สุดบทบาทที่บุคคลแสดงออกจะกลับมาเป็นตัวเขา โดยการหล่อหลอมและปรับให้เหมาะสมกับความเป็นตัวตนของเขา จากการรับรู้บทบาทนี้ Mead ได้พัฒนาแนวคิดเรื่องตัวตนขึ้นมา เขากล่าวว่า ความคิดเรื่องตัวตนเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลคิดออกไปนอกตัว แล้วมองสะท้อนกลับมา เหมือนผู้อื่นมองเรา = บทบาทของผู้อื่น (Role of Another) การรับรู้บทบาทนี้ไม่ได้คิดตัวมาแต่กำเนิด ต้องมาเรียนในภายหลังและเรียนรู้ตอนเป็นเด็ก และการพัฒนาความสำนึกในตัวตน (Consciousness of Self) เป็นสิ่งสำคัญของความเป็นมนุษย์เป็นพื้นฐานของความคิด การกระทำและการสร้างสังคมถ้าปราศจากความคิดเรื่องตัวตนแล้ว มนุษย์จะไม่สามารถตอบสนองและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้เนื่องจากบุคคลมีหลายสถานภาพและหลายบทบาท ดังนั้นบุคคลจะมีบทบาทเฉพาะสถานะที่หลากหลาย บทบาทเฉพาะสถานะ คือ การที่บุคคล ประเมินการกระทำของตัวเองในบทบาททางสังคมบทบาทใดบทบาทหนึ่ง บทบาทเฉพาะสถานะ บางบทบาทมีความสำคัญ มากกว่า บทบาทอื่นๆ ขึ้นอยู่กับการให้ความหมายของตัวบุคคลเอง (Self Definition)

ด้วยเหตุนี้ บรรทัดฐานและค่านิยมที่บุคคลยึดถือ (Hold) จะมีผลต่อบทบาทเด่น (Dominant Roles) ของบุคคล โดยบทบาทเด่นจะถูกสร้างขึ้นเมื่อบุคคลกำหนดลำดับความสำคัญของบทบาทต่างๆ และเลือกที่จะแสดงบทบาทที่สำคัญที่สุด และถ้าบทบาทที่เป็นจริงกับบทบาทที่คาดหวังมีความสัมพันธ์ สัมพันธ์ก็จะราบรื่น แต่ถ้าบทบาทที่ปฏิบัติจริงไม่สอดคล้องหรือไม่ตรงกับบทบาทที่คาดหวังแล้ว ย่อมทำให้เกิดสภาพของความขัดแย้งในบทบาท (Role Conflict) เกิดความตึงเครียด และต่อต้านพฤติกรรมที่คนอื่นคาดหวังประกอบกับหากองค์กรไม่ได้กำหนดบทบาทไว้อย่างชัดเจน เป็นความคลุมเครือในบทบาท (Role Ambiguity) จะส่งผลเสียถึงการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกในองค์กร เพราะการไม่รู้แน่ชัดในบทบาท หรือขาดความชัดเจนในบทบาท จะทำให้เกิดความลังเลไม่แน่ใจว่า จะแสดงบทบาทอย่างไร ซึ่งส่งผลถึงประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ของผลงาน เกิดความสูญเสียทั้งเวลาและทรัพยากร เนื่องจากบุคคลมีหลายสถานภาพ แต่ละสถานภาพก็มีบทบาทที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามบุคคลเลือกที่จะดำรงสถานะตามบทบาทที่เขาเหล่านั้น ประเมินการกระทำของตัวเองในบทบาททางสังคมบทบาทใดบทบาทหนึ่ง ให้เป็นบทบาทเด่นมากกว่า บทบาทอื่นๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับทำให้ความหมายของตัวเองด้วยเหตุนี้ค่านิยม ความเชื่อที่บุคคลยึดถือจึงมีผลต่อบทบาทเด่นของบุคคล จากการศึกษาในเรื่องแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ บทบาทจึงพอสรุปได้ถึง บทบาทของบุคคลได้เป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

3.3.1 บทบาทตามบทบัญญัติ (Role Prescription) ที่เป็นข้อกำหนดและภาระงานตามกฎระเบียบ หรือนโยบายที่มักเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นทางการ ซึ่งบุคคลเมื่อดำรงบทบาทใดบทบาทหนึ่งจำเป็นต้องดำเนินตามบทบาทที่กำหนด

3.3.2 บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทที่กำหนดขึ้นโดยหลักเกณฑ์ที่ไม่เป็นทางการจากมารยาท ขนบธรรมเนียม ประเพณีเป็นการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งต่างๆ ทางสังคมให้บุคคลยึดถือปฏิบัติทั้งที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่มีการเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้รวมไปถึงความคาดหวังของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม เพื่อแสดงว่าสังคมต้องการและคาดหวังอะไรจากบทบาทเหล่านั้น และใครคือผู้มีภาระหน้าที่ผูกพันกับบทบาทนั้น และใครคือผู้มีสิทธิเรียกร้องความชอบธรรมจากบทบาทเหล่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าบทบาทในอุดมคติจึงเป็นองค์รวมหรือมีที่มาจากบทบาทตามบทบัญญัติบทบาทที่คาดหวัง

3.3.3 บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual Role) หรือได้มีการปฏิบัติเป็นพฤติกรรมที่บุคคลประพฤติปฏิบัติหรือกระทำจริง โดยได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ ทางสังคมจากคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งการแสดงออกจะมากหรือน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความรู้และการยอมรับในบทบาทนั้น ๆ ซึ่งอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทในอุดมคติ หรือบทบาทที่บุคคลคาดหวังก็ได้

3.3.4 บทบาทที่บุคคลรับรู้และเข้าใจ (Perception Role) เป็นบทบาทในระดับปัจเจกบุคคล เป็นความเข้าใจหรือเป็นทัศนคติของบุคคลที่เชื่อว่า ตนเองควรมีบทบาทอย่างไรแค่ไหน ใน สถานการณ์หนึ่งโดยบุคคลแต่ละคนจะรับรู้และคาดหวังในบทบาทของตนเองมากน้อยเท่าใด ขึ้นอยู่กับลักษณะทางกายภาพ เป้าหมายของชีวิต ค่านิยม และประสบการณ์ของบุคคล และการรับรู้ในบทบาทของบุคคลอาจสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม หรือขัดแย้งกับความคาดหวังทั้งของตนเองหรือสังคมก็เป็นได้

งานง อลิวสันลิตธี (2551, น. 56) ได้อธิบายเกี่ยวกับ ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ว่าเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่แสดงต่อกัน ซึ่งการแสดงบทบาทตามที่กำหนดเช่นเดียวกับการแสดงละครหรือบทภาพยนตร์ตามบท (Script) “บท” ในที่นี้คือ สถานภาพและบรรทัดฐาน ซึ่งบรรทัดฐานหรือความคาดหวัง หรือความคาดหวังของสังคมก็มีหลายแบบ ตั้งแต่บังคับ ให้กระทำหรือห้ามกระทำ จนถึงว่า คาดหวังว่า ควรทำหรือไม่ควรทำ นอกจากนี้ที่สังคมภายนอกคาดหวังให้บุคคลแสดงบทบาทตามสถานภาพหนึ่งๆ แล้วอาจเกิดความตึงเครียดขึ้นได้การแสดงบทบาทหนึ่งๆ ย่อมไม่อาจตอบสนองต่อความคาดหวังของบุคคลอื่นๆ ได้ทุกฝ่าย นอกจากสถานภาพและบรรทัดฐาน (ความคาดหวังของสังคม) ยังมีปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนกำหนดบทบาทของบุคคล คือ ตัวตน (Self) หรือการรับรู้ของบุคคล บุคคลแต่ละคนย่อมมีการรับรู้หรือเข้าใจในบทบาทของ สถานภาพหนึ่งๆ แตกต่างกัน ดังนั้นบทบาทที่บุคคลแสดงจริง (Enacted Role) จึงเป็นผลรวมของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม (Expected Role) กับบทบาทความรับรู้ของตน (Perceived Role) อย่างไรก็ตามทฤษฎีบทบาทเน้นความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม (สถานภาพและบรรทัดฐาน) มากกว่าปัจจัยทางด้านกรรับรู้ของตนเอง

Allport, Gordon W. (2019) กล่าวว่า การแสดงบทบาทขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการคือ

1. ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาท คือบทบาทที่สังคมคาดหวังให้กับบุคคลปฏิบัติโดยบทบาทนั้น สังคมเป็นตัวกำหนดให้ปฏิบัติตามสถานภาพที่บุคคลนั้นดำรงอยู่
2. อัตมโนทัศน์ของบทบาท คือการที่บุคคลรับรู้และคาดหวังว่าตนเองควรมีบทบาทอย่างไร ซึ่งบุคคลจะรับรู้ได้มากน้อยเท่าใด ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของชีวิต ค่านิยม และประสบการณ์ของบุคคลและอาจสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมหรือไม่ก็ได้
3. การยอมรับบทบาท คือการยอมรับที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลพิจารณาแล้วว่า บทบาทนั้น มีความสำคัญต่อตนเองและเกิดความขัดแย้งกับสังคมน้อยที่สุด
4. การปฏิบัติตามบทบาท คือการปฏิบัติตามบทบาทของบุคคลการแสดงมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความเข้าใจการรับรู้และการยอมรับในบทบาท การแสดงบทบาทของบุคคลต้อง

อาศัยความสามารถพิเศษในการรับรู้และเข้าใจในบทบาทแต่ละบทบาท ซึ่งในคน ๆ หนึ่งอาจต้องแสดงบทบาทหลายบทบาทในสถานการณ์ที่ต่างกัน

4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

4.1 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

Rousseau (1977 อ้างใน ศุภวรรช เชื้อเมืองพาน, 2556, น. 9) ได้เขียนสาระสำคัญของทฤษฎีการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตยไว้ดังนี้

ประการที่ 1 การมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนฐานของเสรีภาพในการตัดสินใจว่าจะเลือกในการมีส่วนร่วมหรือไม่ ที่สำคัญจะต้องไม่มีใครเป็นนายใคร หรือเป็นนายแห่งชีวิตใคร

ประการที่ 2 กระบวนการมีส่วนร่วมนั้น จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและความสามารถที่พึ่งพาตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดการตระหนัก รับรู้ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมของตนเอง

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2535 อ้างใน ศุภวรรช เชื้อเมืองพาน, 2556, น. 8) ได้กล่าวว่า การที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมโดยเป็นผู้กระทำการพัฒนาตนเองมิใช่เป็นเพียงผู้รับการพัฒนานั้น ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้อย่างมั่นคง ประกอบด้วย

ปัจจัยที่ 1 การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ เป็นการเกี่ยวข้องทั้งตัว มิใช่เฉพาะแต่การเกี่ยวข้องทางด้านกำลังกายหรือทักษะ กล่าวคือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะมีส่วนร่วมทางจิตไม่เพียงเฉพาะด้านการทำงานเท่านั้น

ปัจจัยที่ 2 การกระทำที่ทำให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ ก็เท่ากับการเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และกระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงจำเป็นมากกว่าการยินยอมพร้อมใจของบุคคล กลุ่ม ชุมชนต่อสถานการณ์นั้นๆ

ปัจจัยที่ 3 การร่วมรับผิดชอบ เมื่อเกิดการเกี่ยวข้องด้านจิตใจ อารมณ์ และได้ทำการให้แก่สถานการณ์กลุ่มแล้ว ผู้มีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มนั้นด้วย การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มและต้องการเห็นผลสำเร็จของการทำงานนั้นด้วยจึงเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

4.2 รูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วม

ถวิลวดี บุรีกุล (2544 อ้างใน แสงดาว น้ำฟ้า, 2551, น. 20) ได้กำหนดกระบวนการมีส่วนร่วมที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้จนครบวงจร ซึ่งสามารถจัดแบ่งขั้นตอนง่าย ๆ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 มีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วยการรับรู้ เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผน และร่วมวางแผนกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 2 มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ ประกอบด้วยการเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ และการตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 3 มีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์หรือผลของกิจกรรม หรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลของโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการต่อเนื่องต่อไป ประชาชนจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการคิดเกณฑ์ในการประเมินโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย ซึ่งผลของกระบวนการประเมินนี้จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการมีส่วนร่วมขั้นที่ 1 ซึ่งเป็นขั้นตอนของการวางแผนต่อไป

4.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ถวิลวดี บุรีกุล (2544 อ้างใน แสงดาว น้ำฟ้า, 2551, น. 16) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งการนำความคิดเห็นดังกล่าวไป ประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือเป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม

เฉลิม เกิดโมลี (2543 อ้างใน แสงดาว น้ำฟ้า, 2551, น. 16) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย และยังคงอาจเป็นการปูพื้นฐานมั่นคงสำหรับวิวัฒนาการไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นได้ในบั้นปลาย และได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เริ่มต้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่แต่ละคนมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและสนใจเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำฝน การศึกษา การสาธารณสุข เป็นต้น ข้อสำคัญกิจกรรมเหล่านี้จะต้องสัมพันธ์กับปัญหาและต้องการของชาวบ้าน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 อ้างใน แสงดาว น้ำฟ้า, 2551, น. 17) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าว

ไพศาล ธีวรัชชัย และคณะ (2544 อ้างใน แสงดาว น้ำฟ้า, 2551, น. 17) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่กับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับความจริงที่ว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะที่ถูกต้อง

เฉลิม เกิดโมลี (2543 อ้างใน แสงดาว น้ำฟ้า, 2551, น. 17) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม ตามความคิดเห็นนั้นออกจะมีความแตกต่างกันอยู่ไม่น้อย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาถึงการมีส่วนช่วยเหลือโดยสมัครใจโดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติแต่ไม่ได้หวังจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการ หรือ วิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัว เพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

3. เรื่องของการพัฒนาชนบทนี้ การมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการ และร่วมรับผิดชอบจากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้นๆ ด้วย

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจเข้าใจอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า คือ การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

5. การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาทางสุขภาพของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นเรื่องสุขภาพอนามัย การระดมทรัพยากรท้องถิ่นและเสนอแนะทางแก้ไขใหม่ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วมนั้น จะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้น ได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

7. การมีส่วนร่วมนั้น คือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่าง ๆ ในสภาพสังคมนั้น ทั้งนี้โดยที่กลุ่มที่ดำเนินการ และความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่าง ๆ

4.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ซูเกียรตี ภัยลี (2536 อ้างใน วัลยา โปนสุวรรณ, 2549, น. 33) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ
2. ปัจจัยทางสังคม และเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ การศึกษา
3. ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร

ไพบูลย์ เจริญทรัพย์ (2534, น. 98) ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. ด้านนักพัฒนา โดยนักพัฒนาต้องมีความเข้าใจในเนื้อหาและกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน
2. ด้านประชาชน โดยประชาชนต้องเป็นผู้ตัดสินใจเริ่มกิจกรรมของตนเอง
3. การได้รับสนับสนุนจากภายนอกในด้านต่างๆ เช่น เทคนิควิทยากร ข้อมูลข่าวสาร การประสานงาน และอุปกรณ์ที่จำเป็น

ศิริรัตน์ ชานีรณานนท์ และคณะ (2538 อ้างใน วัลยา โปนสุวรรณ, 2549, น. 35) พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญในการเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มศักยภาพในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม คือกลไกของรัฐ ได้แก่ ข้าราชการและระบบโครงสร้างของข้าราชการต้องเอื้ออำนวยต่อการเพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วม ดังนั้น กลไกของรัฐทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ โดยโครงสร้างของระบบข้าราชการจะต้องเอื้ออำนวยและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

รีดเดอร์ (Reeder, 1963 อ้างถึงใน ปริดา เจษฎารางกุล, 2550, น. 26) ได้สรุปปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการรักษาการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 11 ประการ ดังนี้

1. การปฏิบัติตนให้สอดคล้องตามความเชื่อถือพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลและกลุ่มบุคคลเหมือนจะเลือกแบบวิธีการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตนเอง

2. มาตรฐานคุณค่า บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณค่าของตนเอง
 3. เป้าหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะส่งเสริมป้องกันและรักษาเป้าหมายตน
 4. ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบางครั้งมีรากฐานมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา
 5. ความคาดหวัง บุคคลและกลุ่มบุคคลจะประพฤติตามแบบที่ตนคาดหวังว่า จะต้องประพฤติในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่นด้วย เช่นกัน
 6. การมองแต่ตนเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่างๆ ซึ่งคิดว่าตนเองสมควรกระทำเช่นนั้น
 7. การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนถูกบีบบังคับให้ทำ
 8. นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเรานิสัยชอบกระทำอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ
 9. โอกาส บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของสังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาส ซึ่งโครงการของสังคมเอื้ออำนวยเข้ามามีส่วนร่วมกันในการกระทำเช่นนั้นเท่าที่พวกเขาได้รับรู้
 10. ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมกันในกิจกรรมบางอย่างที่ ตนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เขาทำในสถานการณ์เช่นนั้น
 11. การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขารู้สึกว่าเขารับ การสนับสนุนที่ดีพอให้กระทำการเช่นนั้น
- นิวสตรอม (Newstrom, 1993 อ้างถึงใน ณรงค์ วารีชล, 2551, น. 10) พบว่า ปัจจัยที่เป็น อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม คือ
1. ลักษณะขององค์กร โครงสร้างขององค์กร วัฒนธรรมขององค์กร หากองค์กรมีโครงสร้างใหญ่ ขั้นตอนการปฏิบัติมาก เช่น ระบบราชการ จะเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมได้
 2. นโยบายองค์กรที่ขาดความชัดเจน จะทำให้บุคลากรไม่แน่ใจเป้าหมาย แนวทางการปฏิบัติ จึงเกิดความลังเลที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม
 3. ภาวะผู้นำ ซึ่งถ้าหากว่าผู้นำเชื่อว่าผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นผู้ไม่มีศักยภาพ ไม่มี ความก้าวหน้า ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน งานจะสำเร็จได้ต้องควบคุมภาวะผู้นำประเภทนี้จะเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมได้

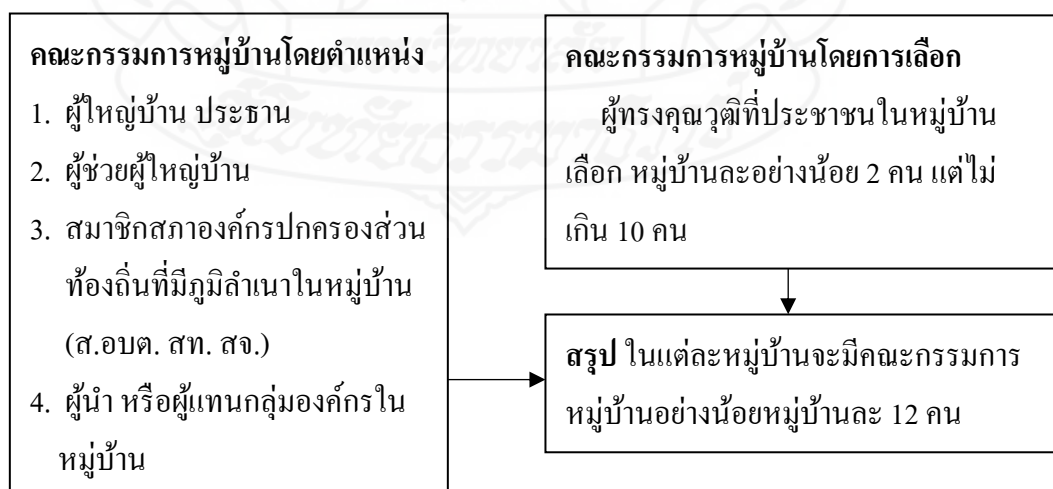
4. ลักษณะงาน ซึ่งหากว่างานที่สามารถทำสำเร็จได้ด้วยตัวเอง เช่น งานในห้องทดลอง ลักษณะงานเช่นนี้จะทำให้บุคลากรไม่เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม

5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น ระดับการศึกษา วิชาชีพ โดยถ้าหากบุคลากรที่มีระดับการศึกษาที่สูงอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบมาก ก็จะแสวงหาการมีส่วนร่วมมากกว่าบุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า และหน้าที่ความรับผิดชอบที่น้อยกว่าด้วย

5. คณะกรรมการหมู่บ้าน

5.1 โครงสร้างคณะกรรมการหมู่บ้าน

เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมีประสิทธิภาพมากขึ้นกฎหมายจึงได้กำหนดให้มีคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ กม. เป็นผู้เสนอแนะและให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่อีกด้วย ดังนั้น จึงถือได้ว่า กม.เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ เริ่มแรกกฎหมายกำหนดให้ กม. ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นกรรมการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่น้อยกว่า 2 คน แต่ปัจจุบันกระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครองได้เสนอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 เกี่ยวกับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) โดยยึดหลัก “การบูรณาการคน และบูรณาการงานในหมู่บ้าน” ทำหน้าที่บริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน เปรียบเสมือนเป็น “คณะรัฐมนตรีของหมู่บ้าน” ให้เกิดเอกภาพ และก่อประโยชน์สูงสุดต่อพี่น้องประชาชน ดังคำขวัญที่ว่า “ประเทศต้องมีรัฐบาล หมู่บ้านต้องมี กม.” (สำนักบริหารการปกครองท้องที่, 2557)

ภาพที่ 2.2 โครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ทั้งนี้ กม. โดยตำแหน่งจะมีหมู่บ้านละมากน้อยแค่ไหนเพียงไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับหมู่บ้านนั้น ๆ มีการแบ่งคุ้ม หรือมีกลุ่มต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด ถ้ามีการแบ่งคุ้มมาก หรือว่ามีกลุ่มต่าง ๆ มาก ๆ หมู่บ้านนั้นก็จะมี กม. โดยตำแหน่งมาก แต่ถ้ามีน้อยหมู่บ้านนั้นก็จะมี กม. โดยตำแหน่งน้อย กม. ผู้ทรงคุณวุฒินั้นกฎหมายกำหนดให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านเลือกกันเองเป็น กม. ผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนจำนวนจะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับประชาชนในหมู่บ้านจะเป็นผู้กำหนดตามความเหมาะสมของหมู่บ้าน แต่ทั้งนี้ต้องไม่น้อยกว่า 2 คน แต่ไม่เกิน 10 คน แต่วาระของ กม. ผู้ทรงคุณวุฒิจะมีแตกต่างจาก กม. โดยตำแหน่ง เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้ กม. ผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระ 4 ปี นับจากวันที่นายอำเภอได้มีประกาศแต่งตั้ง ดังนั้น ทุก ๆ 4 ปี หมู่บ้านจะต้องมีการเลือก กม. ผู้ทรงคุณวุฒิกันใหม่

5.2 บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ส่วนบทบาทและหน้าที่ของ กม. นั้นตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องเน้นให้ “ทำงานเป็นทีม” โดยให้ กม. เป็นผู้ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งมีอยู่มากมาย ดังนี้ (สำนักบริหารการปกครองท้องที่, 2557)

5.2.1 การช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน ก็คือการให้ความช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ทั้งการอำนวยความสะดวก เป็นธรรม การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐรวมทั้งการเป็นผู้ช่วยนายอำเภอของผู้ใหญ่บ้าน

5.2.2 การปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย คือ การปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้มีระเบียบหรือกฎหมาย ให้อำนาจไว้ เช่น การประนีประนอม ข้อพิพาทในหมู่บ้าน เป็นต้น

5.2.3 การทำงานตามที่นายอำเภอมอบหมาย คือ ในบางครั้งนายอำเภออาจมีการกิจหรือมีความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจาก กม. จึงจะทำให้การทำงานนั้นประสบความสำเร็จ นายอำเภอก็จะมอบหมายให้ กม. ช่วยเหลือทำงานนั้นๆ เช่น การเฝ้าระวังและป้องกันโรคที่แพร่ระบาด การเฝ้าระวังเยาวชนกลุ่มเสี่ยงเพื่อไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด การสำรวจข้อมูลต่างๆ ในหมู่บ้าน เป็นต้น

5.2.4 การทำงานตามที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ คือ ในบางครั้งผู้ใหญ่บ้านอาจจะมียานอื่นที่จะต้องทำนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในระเบียบ กฎหมายและไม่สามารถที่จะทำงานนั้นๆ คนเดียวได้จึงต้องร้องขอให้ กม. ช่วยเหลือ เช่น การสำรวจข้อมูลที่ต้องเข้าถึงทุกครัวเรือน การขอรับบริจาคในงานบุญประเพณีหรืองานประจำปีของหมู่บ้าน เป็นต้น

5.2.5 การบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จะแบ่งออกเป็น 2 กรณี ดังนี้

1) ในกรณีที่หมู่บ้านนั้นมีแผนอยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นแผนที่เกิดจากการสนับสนุนของหน่วยงานใดที่ได้ทำขึ้นในหมู่บ้านไม่ว่าจะเรียกว่าแผนชุมชน แผนชีวิตชุมชน หรือแผนชุมชนพึ่งตนเอง หรือเรียกชื่ออย่างอื่น กม. ก็จะมีหน้าที่ประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อรวบรวมแผนทุกแผนให้เป็นแผนเดียวกันเรียกว่า “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”

2) กรณีที่หมู่บ้านนั้น ๆ ยังไม่มีแผนใด ๆ เลย กม. ก็จะมีหน้าที่ร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านบูรณาการจัดทำ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ขึ้นใหม่

5.2.6 การบริหารจัดการกิจกรรมในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน ภารกิจข้อนี้เป็นภารกิจสำคัญเนื่องจากตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นมุ่งให้ กม. เป็นกลไกหลักในหมู่บ้านเปรียบเสมือนเป็น “คณะรัฐมนตรีของหมู่บ้าน” ดังนั้น ไม่ว่าหน่วยงานหรือองค์กรใดก็ตามที่มีภารกิจ หรือ โครงการกิจกรรมใด ๆ ที่จะต้องทำในหมู่บ้าน จะต้องประสานผ่าน กม. แล้ว กม. จะต้องรับผิดชอบดำเนินการหรือร่วมรับผิดชอบดำเนินการกับหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ

นอกจาก กม. จะมีหน้าที่ตามกฎหมาย (มาตรา 28 ตรี แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2551 ทั้ง 6 ข้อ ข้างต้นแล้ว ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2551 ยังกำหนดให้ กม. แบ่งออกเป็นคณะทำงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นด้วย ดังนี้

1) **ด้านอำนวยการ** มีหน้าที่ ดังนี้

- (1) งานธุรการ การจัดเก็บเอกสารต่างๆ ของหมู่บ้าน
- (2) การจัดประชุม เช่น การประชุม กม. การประชุมหมู่บ้านฯ
- (3) การรับจ่ายและเก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของหมู่บ้าน
- (4) การประชาสัมพันธ์ข่าวสารสร้างความเข้าใจกับประชาชน
- (5) การประสานงานและติดตามการทำงานของคณะทำงานด้านต่าง ๆ ทั้ง 7 คณะ
- (6) การจัดทำรายงานผลการดำเนินการของคณะทำงานในรอบปีว่ามีผลงานในเรื่องใดบ้าง

(7) งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

2) **ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย** มีหน้าที่ ดังนี้

(1) การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) การส่งเสริมอุดมการณ์และวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ดังนี้

ก. ยึดหลักกฎหมาย ความมีเหตุผล และสันติวิธี

- ข. ปฏิบัติตามเสียงข้างมาก รับฟังเสียงข้างน้อย
- ค. มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและสังคม
- ง. เสียสละและรับผิดชอบต่อส่วนรวม

(3) การส่งเสริมดูแลให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของหมู่บ้าน

(4) การสร้างความเป็นธรรมและประนีประนอมข้อพิพาท

(5) การตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อย และการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภายในหมู่บ้าน

(6) การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง ป่าชุมชน เป็นต้น

(7) การป้องกันบรรเทาสาธารณภัยและภัยอันตรายของหมู่บ้าน ทั้งภัยที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น พายุ โคลนถล่ม น้ำท่วมฯ และภัยจากการกระทำของมนุษย์ เช่น โจรปล้น ลักทรัพย์ การก่อความไม่สงบ เป็นต้น

3) ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน มีหน้าที่ ดังนี้

(1) การบูรณาการ จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

(2) การประสานจัดทำโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกับคณะทำงานด้านต่างๆ เพื่อดำเนินการหรือขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่นๆ เช่น ภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(3) การรวบรวมและจัดทำข้อมูลต่างๆ ของหมู่บ้าน

(4) การติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาหมู่บ้าน

4) ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ มีหน้าที่ ดังนี้

(1) การส่งเสริมการดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในหมู่บ้าน

(2) การพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพ การผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

(3) งานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

5) ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข มีหน้าที่ ดังนี้

(1) การพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ รวมถึงการจัดสวัสดิการต่างๆ ของหมู่บ้าน

(2) การสงเคราะห์ผู้ยากจนที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้

(3) การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(4) การสาธารณสุข

6) ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีหน้าที่ ดังนี้

การส่งเสริมการศึกษา ศาสนา การบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณี และภูมิปัญญาของหมู่บ้าน หรืองานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

7) ด้านอื่นๆ ตามความเหมาะสมของสภาพภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ว่าสมควร จะตั้งคณะทำงานเพิ่มเติมจาก 6 คณะข้างต้นหรือไม่ เช่น ด้านการพัฒนาการเกษตร ด้านเยาวชน ด้านการพัฒนาการเมืองและการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรม เป็นต้น

บทบาทของแต่ละตำแหน่งเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติ โดยแบ่งออกเป็น

1. ผู้ใหญ่บ้าน (ประธาน กม. หรือนายกรัฐมนตรีของหมู่บ้าน)

1.1 เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ ประชาชนในหมู่บ้าน

1.2 ศึกษากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของ กม. ให้เข้าใจ อย่างถ่องแท้ และติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างใกล้ชิดเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

1.3 ประชุม กม. สม่ำเสมออย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อแจ้งข้อราชการและ หรือแนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน

1.4 มอบหมายงาน กระจายความรับผิดชอบ ให้คณะทำงานแต่ละด้านตาม ความรู้ ความสามารถ ที่สำคัญต้องเน้นการทำงานเป็นทีม ไม่ควรเป็นพระเอกคนเดียวเหมือนในอดีต

1.5 สร้างเครือข่ายและแสวงหาความร่วมมือกับทุกภาคส่วน

1.6 ติดตามผลงานตามที่ได้มอบหมายว่าเป็นอย่างไร ต้องปรับปรุงเพิ่มเติมส่วนใดหรือไม่

1.7 ประเมินผลงานตามที่ได้มอบหมายว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงไร สมควรจะมอบหมายงานนั้นๆ ให้ทำต่อหรือไม่ ถ้าไม่ ควรสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่ให้เหมาะสม

1.8 ปฏิบัติตนเป็นผู้ประสานงานที่ดี

2. กรรมการหมู่บ้าน (คณะรัฐมนตรีของหมู่บ้าน)

2.1 ศึกษาทำความเข้าใจบทบาทอำนาจหน้าที่ของ กม. ตามกฎหมายและ ระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2.2 ร่วมประชุม กม. อย่างสม่ำเสมอเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเสนอปัญหาความต้องการของหมู่บ้าน

2.3 ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายให้ไปอย่างมีประสิทธิภาพหากมีปัญหาลุปรรรคต้องแจ้งประธาน กม. ทราบเพื่อหาแนวทางแก้ไข

2.4 ให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่มีโครงการหรือกิจกรรมมาดำเนินงานในหมู่บ้าน

2.5 เสนอปัญหาของหมู่บ้านพร้อมแนวทางแก้ไขต่อที่ประชุม กม.

2.6 มีจิตสาธารณะ ทำงานเพื่อหมู่บ้าน

5.3 การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

การจัดสรรงบประมาณเพื่อแก้ปัญหาให้แก่ประชาชนในระดับหมู่บ้านนั้นอาจกล่าวได้ว่า ภาครัฐจะเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการทั้งหมด ส่วนประชาชนในระดับหมู่บ้านซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศและเป็นผู้ที่ประสบปัญหาจะมีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมน้อยมาก แต่เมื่อมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 78 (2) กำหนดให้รัฐต้องจัดระบบการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นให้มีขอบเขตอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจนเหมาะสมแก่การพัฒนาประเทศและสนับสนุนให้จังหวัดมีแผนและงบประมาณเพื่อพัฒนาจังหวัด เพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2550 มาตรา 53/1 กำหนดให้จังหวัดจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติ และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นในจังหวัด (สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น, 2557)

โดยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดที่ครอบคลุมทุกมิติและแผนของจังหวัดจะต้องมีความสำคัญในเรื่องดังนี้

1. มีความสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศ นโยบายของรัฐบาล และความ mong ค้าการของประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งความต้องการและศักยภาพของประชาชน ความพร้อมของภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนในจังหวัด

2. ประสานและสร้างการมีส่วนร่วม พร้อมเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์ การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดเพื่อให้เกิดความเห็นพ้องต้องกันในยุทธศาสตร์ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด และร่วมรับผิดชอบต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ

3. บูรณาการตั้งแต่กระบวนการวางแผน กระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ การบริหารตามแผนและยุทธศาสตร์ รวมไปถึงการบูรณาการระหว่างแผนงานและแผนงบประมาณ การบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคท้องถิ่น และภาครัฐกับภาคธุรกิจเอกชน

ก่อนจะได้มาซึ่งแผนงาน/โครงการที่เป็นปัญหาความต้องการของหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้านก็จะต้องมีการสำรวจข้อมูลของตนเอง คร่าวๆ และหมู่บ้านก่อน เมื่อทราบ ข้อมูลทั้งหมด แล้วก็ต้องนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดลำดับความสำคัญของปัญหาแล้วทำเป็น “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ กม. เป็นกลไกหลักในการบูรณาการจัดทำในหมู่บ้าน เพราะผู้ที่เป็น กม. คือ คนของหมู่บ้านที่รู้ข้อมูล รู้ปัญหา รู้ความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน ดีกว่าคนอื่นที่อยู่นอกหมู่บ้าน

หมวดหมู่ข้อมูล แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ทั้งนี้ ทุกโครงการกิจกรรมที่ระบุตาม แผนฯ จะต้องสอดคล้องกับข้อมูลที่แท้จริงที่ได้จากการจัดเก็บ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่มี ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. ด้านเศรษฐกิจ เช่น โครงการ/กิจกรรมที่สามารถเพิ่มรายได้ลด รายจ่าย การใช้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูเก็บเกี่ยว การส่งเสริม และพัฒนาการประกอบอาชีพหลัก ไม่ว่าจะผ่านทางด้านฝีมือ แรงงาน การเกษตร ค้าขาย เป็นต้น
2. ด้านสังคมและคุณภาพชีวิต เช่น โครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนค่านิยม ที่ไม่ถูกต้อง เช่น การใช้ยาฆ่าแมลงเพื่อ พึ่งพาคนอื่นมากกว่าตนเอง การจัดสวัสดิการของหมู่บ้าน การ ก่อสร้างหรือซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ของหมู่บ้าน เป็นต้น
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการ เตรียมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การปลูกป่าทดแทน การคัดแยกและจัดการขยะ เป็นต้น
4. ด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย เช่น โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การตั้งเวรยามรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน การเฝ้าระวังกลุ่ม เสี่ยงต่างๆ การหาข่าว การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหมู่บ้านข้างเคียง เป็นต้น
5. ด้านการบริหารจัดการ เช่น โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างกฎกติกาของ หมู่บ้าน การประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานต่างๆ ของ หมู่บ้าน เป็นต้น

6. ข้อมูลพื้นฐานอำเภอสิทธิล จังหวัดนครศรีธรรมราช

อำเภอสิทธิลเป็นดินแดนแห่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์และมรดกแห่งวัฒนธรรมมีหลักฐานการอาศัยของมนุษย์ที่สืบค้นได้ ตั้งแต่ยุคหินต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันบนผืนแผ่นดินสิทธิลนี้เป็นเขตพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะกับการอาศัยของมนุษย์ ซึ่งส่งผลให้เกิดประวัติศาสตร์ยาวนานต่อเนื่อง อำเภอสิทธิลเป็นอำเภอตอนเหนือของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่ 703.105 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 478,400 ไร่ อยู่ห่างจากตัวเมืองนครศรีธรรมราชไปทางทิศเหนือตามแนวทางหลวง (เทศบาลตำบลสิทธิล, 2562)

6.1 ลักษณะภูมิประเทศ

โดยทั่วไป เป็นที่ราบชายฝั่งทะเล ทางด้านทิศตะวันตกของอำเภอเป็นที่ราบสูงและมีป่าไม้มาก (เทือกเขานครศรีธรรมราช) พื้นที่ค่อยๆ ลาดต่ำลงมาเป็นที่ราบ ตอนกลางเป็นที่ราบลุ่ม ทางด้านทิศตะวันออกจดชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ลักษณะดินเป็นดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก พื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกข้าว ยางพารา กาแฟ สวนผลไม้ มะพร้าว ปาล์ม และอื่นๆ มีภูเขาตั้งอยู่ทั่วไปโดยเฉพาะตอนเหนือที่สำคัญคือ เขาหัวช้าง เขาหลวง เขาตลาดฟ้าเขายวนเฒ่าเขาใหญ่ เขาเกียด และเขาคอกวาง อยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล แม่น้ำลำคลอง ที่สำคัญ คือ คลองท่าเรือ ธิคลองท่าเขียว คลองเปลียน คลองท่าทน คลองท่าควาย

6.2 ลักษณะภูมิอากาศ

อำเภอสิทธิลตั้งอยู่ในเขตร้อนใกล้เส้นศูนย์สูตร มีลักษณะภูมิอากาศแบบโซนร้อน แต่โดยเหตุที่พื้นที่อยู่ในคาบสมุทรที่ไม่กว้างขวางนัก จึงได้รับอิทธิพลของลมมรสุม ลมทะเลตลอดปี และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อลมฟ้าอากาศ อีกอย่างหนึ่ง คือ แนวเทือกเขาสูงตอนกลางและตะวันตกของอำเภอ ในรอบปีจึงได้รับลมมรสุม ดังนี้

6.2.1 ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ โดยปกตินี้ทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศหนาวเย็น เพราะมวลอากาศจากขั้วโลกเหนือพัดผ่านอ่าวไทยสู่ภาคใต้ โดยเฉพาะอำเภอสิทธิลซึ่งตั้งอยู่ด้านรับลม ทำให้ฝนตกชุกในเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม

6.2.2 ลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ เป็นลมที่ทำให้เกือบทุกภาคของประเทศมีฝนมาก เพราะลมนี้อัดผ่านมหาสมุทรอินเดียและทางทะเลอันดามัน แต่เพราะว่าพื้นที่ในเขตอำเภอสิทธิลมีภูเขาสูงกั้นทิศทางลมไว้ จึงทำให้ไม่มีฝนตกชุกเท่าที่ควร ในระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกันยายน ด้วยอิทธิพลของลมมรสุมทั้งสองชนิดนี้ จึงทำให้พื้นที่อำเภอสิทธิลมีฝนตกเกือบตลอดปี มีฤดูกาลเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูฝน และฤดูร้อน

1) ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมกราคม ในช่วงนี้จะมีฝนตกหนัก และหนักมากในเดือนพฤศจิกายน มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 2,490.9 มิลลิเมตร/ปี ทำให้มีความชุ่มชื้นตลอดปี

2) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเมษายน อุณหภูมิสูงสุดประมาณ 37.7 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด 17.1 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 27.4 องศาเซลเซียส จึงทำให้มีความอบอุ่นตลอดปี

6.3 อาณาเขตอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศเหนือ จดอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศใต้ จดอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ทิศตะวันออก จดอำเภอเวียง

ทิศตะวันตก จดอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอกาญจน-

ดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

6.4 ประชากรและการปกครอง

อำเภอสิชลมีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 87,594 คน จำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 43,490 คน และเพศหญิงจำนวน 44,104 คน และการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

6.4.1 เทศบาล จำนวน 2 แห่ง คือ

1) เทศบาลตำบลสิชล เป็นที่ตั้งของชุมชนในเนื้อที่ 3 ตารางกิโลเมตร อยู่ในเขตตำบลสิชล ซึ่งครอบคลุมพื้นที่หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 5 บางส่วน

2) เทศบาลตำบลทุ่งไผ่

6.4.2 องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 8 แห่ง คือ

1) องค์การบริหารส่วนตำบลสิชล

2) องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งปรัง

3) องค์การบริหารส่วนตำบลฉลอง

4) องค์การบริหารส่วนตำบลเสาเกา

5) องค์การบริหารส่วนตำบลเปลี่ยน

6) องค์การบริหารส่วนตำบลสี่ขีด

7) องค์การบริหารส่วนตำบลเทพราช

8) องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย

6.5 การประกอบอาชีพ

6.5.1 ด้านเกษตรกรรม

อำเภอสิชลประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักมีการทำสวนโดยทั่วไป เช่น สวนมะพร้าว ยางพารา สวนผลไม้และการทำนาที่มีอยู่ทั่วไป แต่การทำเกษตรยังต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก เนื่องจาก ยังไม่มีระบบชลประทานทั่วถึง พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ มะพร้าว ยางพารา ปาล์ม และผลไม้ซึ่งเป็นสินค้าออกที่มีรายได้ปีละหลายล้านบาท พื้นที่ทำการเกษตรอำเภอสิชลมีประมาณ 275,071 ไร่ แบ่งออกเป็นพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ข้าว ประมาณ 3,681 ไร่
- 2) มังคุด ประมาณ 16,928 ไร่
- 3) ทูเรียน ประมาณ 11,115 ไร่
- 4) เงาะ ประมาณ 6,012 ไร่
- 5) ลองกอง ประมาณ 6,496 ไร่
- 6) กล้วย ประมาณ 367 ไร่
- 7) มะนาว ประมาณ 1,630 ไร่
- 8) ยางพารา ประมาณ 137,888 ไร่
- 9) ปาล์มน้ำมัน ประมาณ 63,285 ไร่
- 10) มะพร้าว ประมาณ 18,877 ไร่
- 11) สะตอ ประมาณ 1,437 ไร่
- 12) พืชไร่/พืชผัก ประมาณ 7,355 ไร่

6.5.2 ด้านประมง

ราษฎรของอำเภอสิชลที่อาศัยอยู่ในที่ราบชายฝั่งทะเลอ่าวไทยส่วนมากประกอบอาชีพการประมง การประมงของอำเภอสิชลประกอบด้วย

- 1) เรือประมงอวนลาก จำนวน 150 ลำ
- 2) เรืออวนลอยชายฝั่ง จำนวน 437 ลำ
- 3) เกษตรกรเลี้ยงกุ้งทะเล จำนวน 85 ราย
- 4) เกษตรกรเลี้ยงสัตว์น้ำจืด จำนวน 544 ราย
- 5) ฟาร์มเพาะและอนุบาลกุ้งทะเล จำนวน 28 ราย
- 6) เกษตรกรเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชัง จำนวน 13 ราย
- 7) เกษตรกรเลี้ยงปลาทับทิมในกระชัง (ไม่ขึ้นทะเบียน) จำนวน 20 ราย
- 8) ผู้ประกอบการค้าสินค้าสัตว์น้ำ (แพ, ลัง) จำนวน 16 ราย

6.5.3 ด้านปศุสัตว์

อำเภอสิชลมีการเลี้ยงสัตว์ทั้งเพื่อการค้าและการบริโภคในครัวเรือน สัตว์เลี้ยงที่สำคัญ ได้แก่

- 1) ไก่ จำนวน 744,695 ตัว
- 2) เป็ด จำนวน 52,634 ตัว
- 3) สุกร จำนวน 68,451 ตัว
- 4) โค จำนวน 6,012 ตัว
- 5) กระบือ จำนวน 293 ตัว
- 6) แพะ จำนวน 417 ตัว
- 7) แกะ จำนวน 5 ตัว

6.5.4 ด้านอุตสาหกรรม

อำเภอสิชลมีการประกอบอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมน้ำมัน ปาล์ม อุตสาหกรรมค้าไม้ การต่อเรือ และอุตสาหกรรมการประมง มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก รวมทั้งอุตสาหกรรมในครัวเรือน ดังนี้

- 1) อุตสาหกรรมการประมง เช่น ทำขึ้นปลา 7 แห่ง , โรงปลาป่น 3 โรง และ โรงน้ำแข็ง 5 โรง
- 2) อุตสาหกรรมบริการ 11 แห่ง (บริการโรงแรม และปั้มน้ำมัน)
- 3) อุตสาหกรรมก่อสร้าง 6 แห่ง
- 4) อุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม 1 แห่ง

6.6 สภาพปัญหาในพื้นที่

6.6.1 ด้านเศรษฐกิจ

- 1) ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ เช่น ผลไม้ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มีราคาตกต่ำ ทำให้เกษตรกร ประสบปัญหาขาดทุนการผลิต
- 2) ปัญหาประชาชนขาดการฝึกอบรมทางด้านอาชีพต่างๆ
- 3) ปัญหาขาดการกระจายรายได้ของประชาชนไม่มีความเท่าเทียม และเสมอภาค
- 4) ปัญหาความยากจน ในพื้นที่ลิซลจากการสำรวจผู้ตกเกณฑ์ จปฐ. ปี 2556 และจากการดำเนินการจัดประชุมเวทีประชาคมเพื่อถักนกรองครัวเรือนยากจน มีทั้งสิ้น 86 ครัวเรือน

6.6.2 ด้านสังคม

- 1) ปัญหาสุขภาพจิต วัยรุ่นและกลุ่มเสี่ยงนิยมใช้ใบกระท่อมมาผสมกับยาแก้ไอ เพื่อผสมเป็น สูตทยา 4 X 100 ในการนำมาเคี้ยวกิน
- 2) ปัญหาขาดการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ การอนุรักษ์ สืบทอด ประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม และพัฒนาภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
- 3) ปัญหาการว่างงาน
- 4) ปัญหาขาดการเสริมสร้างสุขภาวะของประชาชนอย่างครบวงจรและมีคุณภาพมาตรฐาน

3.6.6 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 1) ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่ออยู่อาศัย และเป็นที่ทำกิน การทำประมงอวนลาก อวนรุนในเขตห้ามทำการประมง ทำให้ทรัพยากรทางทะเลได้รับความเสียหาย
- 2) ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งอำเภอสิทธิชัยมีที่สาธารณประโยชน์จำนวน 34 แปลงเนื้อที่ทั้งหมด 10,154 ไร่ มีการบุกรุกเข้าไปอยู่อาศัยและเป็นที่ดินทำกินประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่สาธารณประโยชน์
- 3) ปัญหาที่ทิ้งขยะเป็นปัญหาใหญ่ของเทศบาลตำบลสิทธิชัย เนื่องจากที่ทิ้งขยะในปัจจุบันอยู่ใกล้แหล่งชุมชน
- 4) ปัญหาน้ำท่วมขังในฤดูน้ำหลาก

6.7 ความต้องการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

6.7.1 ด้านเศรษฐกิจ

- 1) ปรับปรุงโครงสร้างภาคการเกษตร เพื่อเพิ่มผลิตภาพและมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรให้มีบทบาทในการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพ
- 2) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรที่มีมาตรฐานคุณภาพ ศักยภาพทางการตลาดสูง และมีโอกาสเพิ่มมูลค่า เช่น ยางพารา ปาล์ม การเลี้ยงโค ข้าว ผลไม้ตามฤดูกาล พืชทางด้านเกษตร เป็นต้น
- 3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อให้เกิดแนวทางในการนำไปสู่ขบวนการวิสาหกิจชุมชนพัฒนา ไปสู่การลงทุนธุรกิจการเกษตรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
- 4) ให้มีการกระจายรายได้ของประชากรให้มีความเท่าเทียม และเกิดความเสมอภาค

6.7.2 ด้านสังคม

- 1) ให้อำเภอสิทธิเป็นอำเภอปลอดยาเสพติด
- 2) ส่งเสริมสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การอนุรักษ์ สืบทอดประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงามและพัฒนาภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
- 3) ให้ประชาชนในวัยทำงานมีงานทำทุกคน
- 4) มีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมนักปราชญ์ในท้องถิ่นมีแนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงของปัญหาและสถานการณ์ในอนาคต

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ที่ระวัฒน์ จตุร โยธิน (2552) ศึกษาการประเมินโครงการเศรษฐกิจชุมชนของตำบลไผ่เขียว อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลโครงการเศรษฐกิจชุมชน ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 58.5 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 90.8 สถานะสมรส ร้อยละ 81.6 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 65 มีอายุเฉลี่ย 44.6 ปี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5462.75 บาท ผลการประเมินโครงการเศรษฐกิจชุมชนของตำบลไผ่เขียว ด้านสิ่งแวดล้อมในภาพอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นด้านความสอดคล้องของโครงการกับสภาพปัญหาและสภาพปัจจุบัน มีผล การประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ประเด็นหน่วยงานภาครัฐมีการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการในระดับปานกลาง ในการประเมินโครงการเศรษฐกิจชุมชนด้านปัจจัยนำเข้าโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มอาชีพในการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด 3.99 ประเด็นหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องให้ความรู้และช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่ม ประเด็นงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและประเด็นการระดมความคิดเห็นด้านทรัพยากรและศักยภาพของสมาชิกในกลุ่มอาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง การประเมินผลโครงการเศรษฐกิจชุมชนด้านกระบวนการทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นในความเต็มใจสนับสนุนมีระดับมากที่สุด 3.75 ส่วนประเด็นความเข้าใจในการบริหารงาน ประเด็นสายการ บังคับบัญชาของกลุ่มอาชีพ ประเด็นการสื่อสารการประชุมชี้แจง ประเด็นสมาชิกในกลุ่มอาชีพ เข้าใจรูปแบบการบริหารงานด้วยกัน ประเด็นความรู้ความเข้าใจนโยบาย และประเด็นการมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประเด็นด้านผู้นำมีความรู้ความเข้าใจในการแก้ปัญหา อยู่ระดับต่ำสุด 1.93 การประเมินโครงการเศรษฐกิจชุมชนในด้านผลลัพธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่โครงการนี้จัดเป็นโครงการที่ยั่งยืนและเหมาะสมกับชุมชนตลอดไป อยู่ในระดับมาก 3.75 ส่วนประเด็นที่โครงการนี้ ช่วยลดปัญหาความ

ยากจนในหมู่บ้านได้ ประเด็นที่โครงการนี้ช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมกันในกลุ่มอาชีพ และประเด็นที่โครงการนี้ ช่วยให้สมาชิกกลุ่มอาชีพมีรายได้เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง

เสธา เจียว (2552) ศึกษาแนวทางการจัดการเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนราชธานี อ.โคกคำบงใหม่ อ.แกววารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาบริบทด้านกายภาพ ชุมชนราชธานี อ.โคกคำบงใหม่ ปัญหาอุปสรรคในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนราชธานี อ.โคกคำบงใหม่ และเพื่อการศึกษาแนวทางการจัดการเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนราชธานี อ.โคกคำบงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า บริบทชุมชนราชธานี อ.โคกคำบงใหม่ มีแหล่งที่ตั้งอยู่ริมฝั่งน้ำมูลของจังหวัดอุบลราชธานี ลักษณะภูมิกายภาพ เป็นที่ต่ำเหมือนแอ่งกระทะ มีคณะกรรมการบริหารชุมชนทำหน้าที่ในการบริหารชุมชน สภาพของเศรษฐกิจชุมชนมีการทำกิจกรรมด้านแปรรูปผลผลิตของหมู่บ้านในรูปแบบของสหกรณ์บุญนิยม มีปรัชญาที่จะแปรรูปผลผลิต ซึ่งไม่ใช่เพิ่มมูลค่าผลผลิตแต่เป็นการเพิ่มพูนภูมิปัญญาและ พัฒนาเทคโนโลยีรูปแบบการจัดการเศรษฐกิจชุมชนในด้านสภาพเศรษฐกิจ เน้นการผลิตเพื่อ บริโภคเองภายในชุมชนมากกว่าการผลิตในรูปแบบของการจำหน่ายปัญหาและอุปสรรคในการจัดการ เศรษฐกิจชุมชน อยู่ที่จำนวนแรงงานที่มีจำกัด ปัญหาที่เกิดจากกิจกรรมการผลิตและการแปรรูป ประกอบด้วยปัญหาทางการผลิต ปัญหาด้านฝีมือของผู้ผลิตที่มีความชำนาญและความอดทน แนวทางในการจัดการเศรษฐกิจชุมชนในชุมชนราชธานี อ.โคกคำบงใหม่ ควรเน้นการเสริมสร้างกระบวนการ เรียนรู้ด้านการผลิตและการแปรรูปแก่ผู้บริหารและสมาชิกชุมชน การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ควรเน้นการพัฒนาด้านการตลาดของกลุ่มอาชีพในชุมชน ราชธานี อ.โคกคำบงใหม่

รณยุทธ โทธิชัย และเชิงชาญ จงสมชัย (2561) ศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ หมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปฏิบัติงาน ในแต่ละด้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า มีแนวคิดในการปฏิบัติงาน และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ คือ “พึ่งพา จัดตั้ง เสริมหนุน ขยายผล” การพึ่งพาตนเองบ้านนาเจริญสามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านปัจจัยพื้นฐาน โดยชาวบ้านในหมู่บ้านมีการทำกิจกรรมการลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน การผลิต ของใช้ในครัวเรือนเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย มีการจัดตั้งการรวมกลุ่มจดทะเบียนเป็น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการขายผลผลิตเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนและชุมชน มีการส่งเสริมสนับสนุนหนุนจากภาครัฐ หน่วยงานเอกชน หน่วยงานการศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระตุ้นชุมชนให้มีการพัฒนา และ มีการขยายผลแนวความคิดไปสู่ชาวบ้านภายในหมู่บ้าน ตำบลภายในอำเภอคำม่วง ต่อไป

อมรศักดิ์ สิ้นเหลือ (2560) ศึกษาการพัฒนาโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผลการดำเนินงานพบว่า ลักษณะของกิจกรรมหรือโครงการที่หมู่บ้านหรือชุมชนสามารถนำงบประมาณไปดำเนินการได้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ กิจกรรมปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคใน หมู่บ้านหรือชุมชน กิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนอาชีพและการประกอบอาชีพ และการประกอบ การของหมู่บ้านและชุมชน และกิจกรรมส่งเสริมปัจจัยยั่งยืน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนิน โครงการกองทุนพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชนขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ปัญหาที่มีอิทธิพลสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การขาดความร่วมมือ ไม่มีประชาชนเข้าร่วมดำเนิน ขาด ความเห็นจากประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน ทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร การไม่มีผู้นำ หรือคณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ทำให้การประชุมการวางแผน การดำเนินงานไม่คืบหน้า ส่วนด้านที่ส่งผลกระทบ ได้แก่ ผู้ประเมินภายนอก (ที่ไม่ใช่คณะทำงาน และประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน) ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการดำเนิน โครงการที่แท้จริง ทำให้เกิด การประเมินในด้านลบ การประเมินโครงการเมื่อสิ้นสุดโครงการเพียงครั้งเดียว ทำให้ระหว่าง การดำเนินงานไม่ทราบข้อบกพร่อง ไม่มีการแก้ไขปัญหา จึงทำให้การดำเนิน โครงการได้รับผลไม่ดี เท่าที่ควร การไม่ประเมินแผนการทำงานตั้งแต่เริ่มโครงการ ว่าสามารถทำได้ทำตามแผนได้หรือไม่ ส่งผลให้การดำเนินงานจริงไม่ประสบความสำเร็จ อุปสรรคหลักของการดำเนิน โครงการพัฒนา ศักยภาพหมู่บ้านขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ในหมู่บ้านต้นแบบ คือ ปัญหาอุปสรรคด้านงบประมาณและ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการ กล่าวคือ หากงบประมาณไม่เพียงพอในการ ดำเนินโครงการย่อมส่งผลให้โครงการประสบความสำเร็จได้ยาก สำหรับด้านการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในชุมชน ด้านนี้ถือเป็นจุดมุ่งหมายหลักของโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ เนื่องจากโครงการนี้ริเริ่มขึ้นจากการ เล็งเห็นความสำคัญในการแก้ปัญหาในชุมชนด้าน ตัวของชาวบ้านหรือคนในชุมชนเอง และถ้าหากคนในชุมชนไม่เข้าร่วมดำเนินการแล้ว ย่อมถือเป็น ความล้มเหลวของโครงการ

อุสมาน ชาและ และอับดุลเลาะ ยูโซะ (2559) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อ บทบาทของผู้นำฝ่ายปกครอง ในเขตอำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำฝ่าย ปกครองมีบทบาทต้องรับผิดชอบในการบริหารงานปกครอง ด้านการส่งเสริมและการพัฒนา หมู่บ้าน โดยบทบาทเกี่ยวกับการบริหารจัดการงบประมาณต่าง ๆ ของรัฐที่ลงสู่หมู่บ้าน ผู้นำฝ่าย ปกครองมีการจัดเวทีประชาคมหรือการพูดคุยก่อนเป็นการเบื้องต้นทุกครั้ง เนื่องจากเป็น กระบวนการและข้อกำหนดของทางราชการ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของ ประชาชน บางกิจกรรม/โครงการก็สามารถดำเนินการได้ทันที แต่บางกิจกรรม/โครงการไม่

สามารถดำเนินการได้เนื่องจากมีข้อจำกัดของงบประมาณ แต่จะนำผลการจัดเวทีประชาคมบรรจุเข้าแผนชุมชนเสนอต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป ส่วนบทบาทเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี การแก้ไขปัญหาความยากจนใน หมู่บ้าน ผู้นำฝ่ายปกครองมีการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดกลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน/สตรีและประสานหน่วยงาน ขอรับการสนับสนุนงบประมาณทั้งภาครัฐและเอกชน

รัฐดิพร ศิริศรี และสัญญา เคนาภูมิ (2560) ศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะกรรมการหมู่บ้าน ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ระเบียบเดียวกัน คือตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้านการปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2551 สอดคล้องกับภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงมหาดไทยว่าภารกิจเฉพาะตามลักษณะพื้นที่ คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหรือผู้แทนของประชาชน ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างของลักษณะ โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี และสภาพปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนตาม ภูมิประเทศ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพ และมีปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้ ควรมีการส่งเสริมการจัดสวัสดิการต่างๆ ของหมู่บ้าน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนรวมกลุ่มสินค้าโอท็อปในหมู่บ้าน ควรมีการร่วมบูรณาการในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ควรมีการดูแลให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับของหมู่บ้าน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมในหมู่บ้าน ควรมีการประสานงานและติดตามการทำงานของคณะทำงานด้านต่างๆ

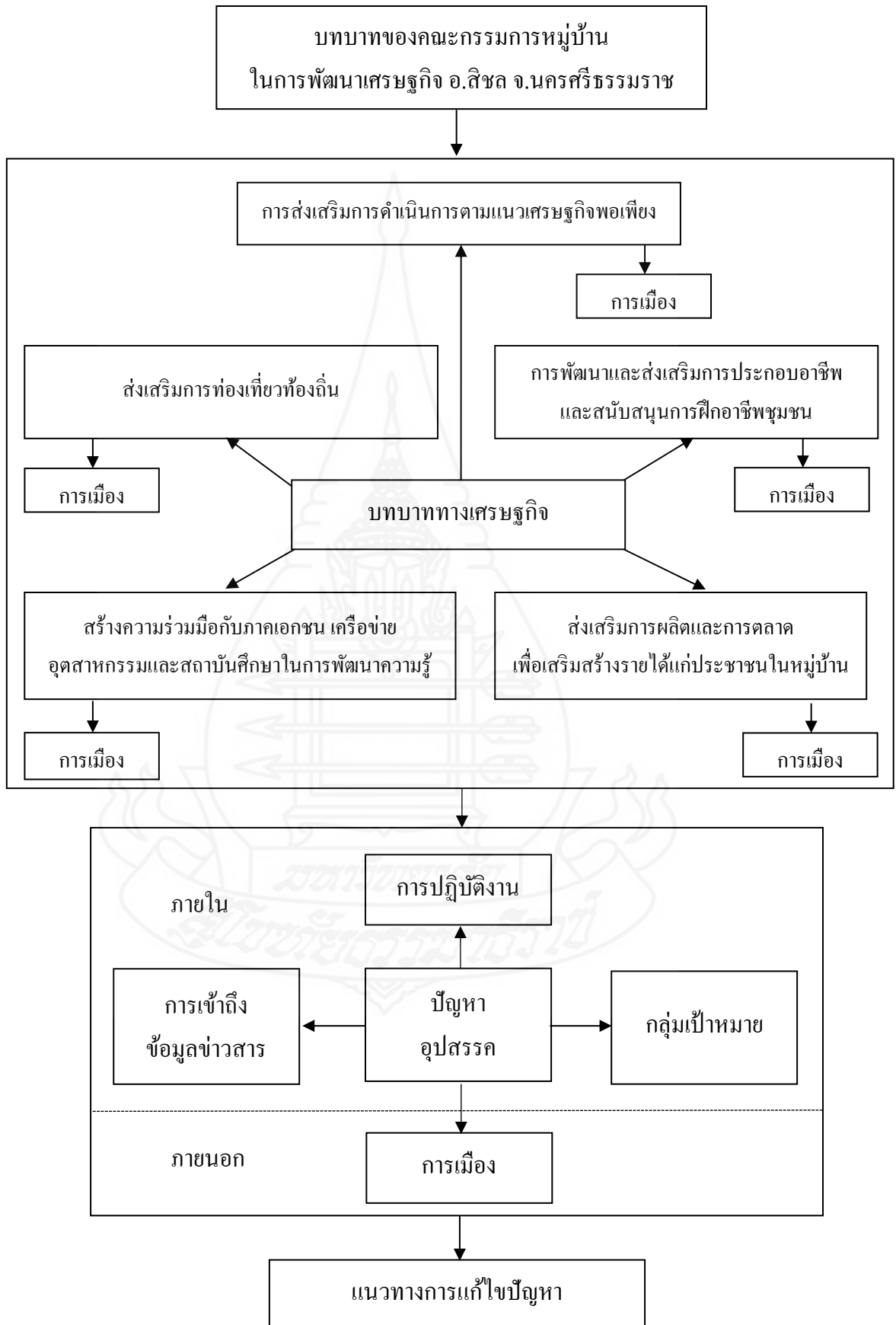
อรรถสิทธิ์ พานแก้วและคณะ (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กลไกขับเคลื่อนประชารัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นงานศึกษาวิจัยเพื่อสำรวจสภาพปัญหาในเชิงโครงสร้าง บทบาท อำนาจหน้าที่ ตลอดจนการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เพื่อนำมาวิเคราะห์และสร้างเป็นข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงและพัฒนาให้การดำเนินงานของคณะกรรมการ หมู่บ้านมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถเป็นกลไกรองรับการดำเนินงานของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทในการสนับสนุนการขับเคลื่อนประเทศตามแนวทาง “ประชารัฐ” ที่ต้องการพลังสนับสนุน จากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน จากการศึกษาวิจัยพบว่า คณะกรรมการหมู่บ้าน นับเป็นกลไกที่มีศักยภาพและความพร้อมอย่างดียิ่งในการสนับสนุนการดำเนิน นโยบายของรัฐบาลและการขับเคลื่อนประเทศตามแนวทาง “ประชารัฐ” เนื่องจากคณะกรรมการ หมู่บ้านมีภารกิจที่ครอบคลุม

การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาหมู่บ้านใน ทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีเวทีประชาคมหมู่บ้านที่เป็นกลไกซึ่งสามารถสะท้อนปัญหาและความ ต้องการของประชาชน ในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดีอย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงปรับปรุงบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคม การเมืองที่มีความ เปลี่ยนแปลง และเพื่อให้มีการบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่ จึงควรมีการ ปรับปรุงบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีหน้าที่ภารกิจที่มีความชัดเจน โดยมุ่งเน้นใน ด้านต่อไปนี้เป็น 1) การเป็นกลไกสนับสนุนการจัดทำแผนระดับอำเภอและจังหวัด 2) สนับสนุนอำเภอ ในการเป็นกลไกใกล้เคียงความขัดแย้ง/ข้อพิพาทในชุมชน 3) มีบทบาทในการสนับสนุนการ ขับเคลื่อน นโยบายในระดับพื้นที่ และ 4) เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานเครือข่ายและ ระบบอาสาสมัครในระดับชุมชน

8. กรอบแนวคิด

8. กรอบแนวคิด

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ อำเภอสิชล ในจังหวัด นครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้ เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งวัตถุประสงค์ในการศึกษา ได้แก่

1. เพื่อศึกษาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของคณะกรรมการหมู่บ้าน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากหัวข้อเรื่องที่ศึกษาเป็นการรวบรวมความรู้ จากเอกสารหลักฐานต่างๆ รวมถึงความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการ วิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่ในส่วนของคณะกรรมการ หมู่บ้านและกลุ่มบุคคลมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น จำนวน 43 คน ดังนี้

2.1 คณะกรรมการหมู่บ้าน ตำบลละ 2 คน (อำเภอสิชลแบ่งออกเป็น 9 ตำบล) รวม ทั้งสิ้น 18 คน

2.2 กลุ่มบุคคลมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ หมู่บ้านในอำเภอสิชล รวมทั้งสิ้น 25 คนดังนี้

2.2.1 ปลัดตำบล จาก 5 ใน 9 ตำบล ๆ ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน

2.2.2 เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอ รวมทั้งสิ้น 5 คน

2.2.3 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จาก 5 ใน 9 ตำบล ๆ ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน

2.2.4 ข้าราชการครู จาก 5 ใน 9 ตำบล ๆ ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน

2.2.5 ประชาชนในพื้นที่ จาก 5 ใน 9 ตำบล ๆ ละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน

ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นเหมือนตัวแทนของคนในพื้นที่ มีความรู้เข้าใจถึงสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น มีส่วนในการพัฒนาท้องถิ่น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 คำถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นคำถามปลายเปิด ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์มีอิสระที่จะอธิบายความคิดเห็นของตนเอง ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาคำถามดังกล่าวจากรายงานการศึกษาเรื่อง การปรับปรุงและพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในกึ่งปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ คู่มือคณะกรรมการหมู่บ้าน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาชุมชนและชุมชนเข้มแข็ง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วม ซึ่งนำมาปรับปรุงให้มีความเข้าใจและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3.2 แบบสัมภาษณ์จะแบ่งออกเป็น 2 ชุดเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

3.2.1 แบบสัมภาษณ์ในส่วนของคณะกรรมการหมู่บ้าน

3.2.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน

3.3 คำถามเป็นข้อมูลที่เป็นสภาพปัญหาทั่วไปของพื้นที่ ลักษณะของภารกิจหน้าที่ที่ได้ปฏิบัติงานจริงด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น กิจกรรมที่สามารถเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย การใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพเสริมหลังการเก็บเกี่ยว เป็นต้น ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

4. การรวบรวมข้อมูล

การศึกษาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ อำเภอสิชล ในจังหวัด นครศรีธรรมราช ได้ทำการรวบรวมข้อมูล จากแหล่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.1 โดยการศึกษาระยะและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานเขียนต่างๆ ทั้งที่เป็นตัวบท กฎหมาย งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร สิ่งพิมพ์ รวมทั้งสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มาจากเว็บไซต์ต่าง ๆ

4.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มบุคคลมีความเกี่ยวข้อง โดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ทราบทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งได้จากการเก็บข้อมูลในส่วนของดำเนินงานคณะกรรมการหมู่บ้าน ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านอำเภอสิชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อคณะกรรมการหมู่บ้านเองและผู้ที่สนใจทั่วไป

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอเสด็จ จังหวัด นครศรีธรรมราช ในครั้งนี้ ทำการศึกษาในพื้นที่ชุมชนบ้านในคอนหมู่ที่ 5 ตำบลคลอง อำเภอเสด็จ จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จแล้วจากโครงการชุมชนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียงบ้านในคอนในปี พ.ศ.2558 ซึ่งเกิดจากความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนในพื้นที่ ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นรายบุคคลจากคณะกรรมการหมู่บ้านและกลุ่มบุคคลมีความเกี่ยวข้อง โดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น จำนวน 33 คน ผลการศึกษาจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ อำเภอเสด็จ ในจังหวัด นครศรีธรรมราช

คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่เป้าหมายที่ทำการศึกษา มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญค่อนข้างหลากหลาย ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง

1.1 ด้านการส่งเสริมการดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

จากการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากคณะกรรมการหมู่บ้านและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง พบว่าแนวทางสำคัญที่คณะกรรมการหมู่บ้านนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมผลักดันให้ประชาชนดำเนินการตามคือ การดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตในทุกๆ ด้านได้อย่างครอบคลุม เพื่อเป้าหมายในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง พึ่งตนเองได้และมีความยั่งยืน ตัวอย่างของการส่งเสริมการดำเนินการตามเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่

1.1.1 การส่งเสริมให้ประชาชนทำการเกษตรแบบผสมผสาน ได้แก่ การส่งเสริมและให้คำแนะนำชาวบ้านในชุมชนทำการปลูกพืชตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ในรูปแบบไร่นาสวนผสมอย่างยั่งยืน เช่น การปลูกผักสวนครัวตามร่องต้นปาล์มน้ำมัน

นอกจากนี้ยังส่งเสริมกิจกรรมเกื้อกูลกัน เช่น กิจกรรมเสริมรายได้การใช้แรงงานในครอบครัวทำงานอย่างเต็มที่ลดต้นทุนในการผลิต การผสมผสานกิจกรรมการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์และประมงในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น พืชที่ปลูกส่งเสริมให้มีการปลูกพืชที่ตนเองกิน หรือพืชผักต่างๆที่ใช้ในครัวเรือน เช่น ตะไคร้ พริก กระเพรา มะนาว เป็นต้น การทำปุ๋ยคอกเพื่อการใช้ในครัวเรือน เช่น เลี้ยงไก่ไข่ ไก่เนื้อ หมู ปลา และเหลือจากบริโภคจึงจำหน่ายในตลาดเกษตรกร ดังคำกล่าวไว้ว่า

“.....การส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสานเป็นการสอนให้เกษตรกรรู้จักการวางแผน เพื่อลดความเสี่ยง เช่น การปลูกหลายๆ อย่างก็ลดความเสี่ยงที่ว่าราคาผลผลิตบางอย่างจะราคาถูกลง เราก็มีอย่างอื่นไว้ขาย หรือราคาผักบางอย่างแพงขึ้น เราก็มีผักไว้กินเองโดยไม่ต้องไปซื้อ เป็นต้น อย่างทุกวันนี้แนวทางการส่งเสริมก็เช่น การแจกพันธุ์ไม้ การพาไปดูงานที่เค้าทำอย่างหลากหลายแล้ว.....” (นางสาวศรีสุข เสียรุ่น ตำแหน่ง ปลัดอาวุโส วันที่สัมภาษณ์ 10 พ.ย. 2562)

1.1.2 การส่งเสริมการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด เช่น ทำการเกษตรตามแนวทางปลูกของที่กิน ปลูกทุกอย่างที่กินได้ เหลือจากกินก็แจก เหลือจากแจกจ่ายก็ขายเป็นรายได้แก่ครัวเรือน การส่งเสริมให้มีการผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อใช้ในการทำการเกษตรครั้งต่อไปเป็นการลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีซึ่งเป็นรายจ่ายเรื่องต้นทุนการเกษตร และยังผลต่อการปรับปรุงบำรุงดินอย่างยั่งยืน การสนับสนุนให้มีการส่งเสริมความรู้ทางเลือกในการทำการเกษตรที่หลากหลายตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ เช่น หน่วยงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ได้แก่ โครงการเลี้ยงไก่ในตะกร้า เป็นต้น การส่งเสริมทำให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดีมากขึ้น ดังคำกล่าวไว้ว่า

“.....ทางชุมชนเป็นหมู่บ้านที่ได้รับการส่งเสริมให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมาช้านาน ซึ่งทางผู้นำและชาวบ้านได้นำหลักการและแนวทางของโครงการมาใช้ในการดำรงชีวิตและการทำการเกษตร ทำให้ทุกวันนี้ประชาชนส่วนใหญ่ในแต่ละครอบครัวมีการอยู่ดีกินดีมากขึ้นกว่าแต่ก่อน.....” (นางจรรย์รัตน์ คงน้อย ตำแหน่ง ปลัดตำบลทุ่งไส ลีซัด วันที่สัมภาษณ์ 10 พ.ย. 2562)

1.1.3 ส่งเสริมในด้านการใช้จ่ายตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินการตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการพิสูจน์แล้วว่าทำให้ประชาชนอยู่ได้ภายใต้ข้อจำกัดของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะเศรษฐกิจในครัวเรือน การใช้จ่าย การสร้างรายได้ การออม เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักบริหารจัดการรายได้ที่ได้มา รู้จักใช้จ่ายอย่างพอเพียง ให้รู้จักการเก็บออมเพื่อนำไปใช้ในยามฉุกเฉิน โดยแนวทางที่คณะกรรมการหมู่บ้านได้ทำการส่งเสริมได้แก่ การให้คำแนะนำแก้ไขปัญหาแก่ประชาชนส่วนใหญ่ที่ยังใช้จ่ายฟุ่มเฟือย โดย

ให้นึกถึงเงินที่ใช้ในอนาคต และการใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นและพอเหมาะสมควรกับสถานะครอบครัว การส่งเสริมการออมเงินและการเปิดบัญชีเงินออมให้กับประชาชน เพื่อสามารถนำเงินในส่วนนี้มาเพื่อใช้ประโยชน์ได้ในยามจำเป็น รวมทั้ง การส่งเสริมอาชีพเสริมแก่ประชาชนเพื่อการมีรายได้เสริมเป็นต้น ดังที่ตัวอย่างคณะกรรมการหมู่บ้านได้กล่าวไว้ว่า

“.....เพื่อให้มีรายได้มากขึ้น เราต้องส่งเสริมให้หารายได้เสริม เช่น ประชาชนมีอาชีพหลักทำการเกษตร ก็ส่งเสริมให้มีทำผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้จากธรรมชาติทำเป็นเครื่องมือ เครื่องไม้ที่เป็นประโยชน์ เช่น เอาไม้มาทำการทำอวนดักปลา ดักปู นอกจากจะทำอวนขายสร้างรายได้แล้ว เราก็เอาไปดักปลา ดักปูขายอีกด้วย.....” (นายวิระชัย บุญนิตย์ ตำแหน่ง ปลัดตำบล เปลี่ยน เทพราช วันที่สัมภาษณ์ 10 พ.ย. 2562)

1.1.4 ส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชน

การรวมกลุ่มเป็นการสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือในด้านต่างๆ หากประชาชนมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร การสร้างเครือข่ายจะนำมาซึ่งความร่วมมือในด้านการจัดหาปัจจัยการผลิต ความร่วมมือด้านองค์ความรู้ในการผลิตและเครือข่ายด้านการตลาด จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านได้ให้การส่งเสริมการรวมกลุ่มแก่ประชาชนในพื้นที่ในหลายๆ ด้าน เช่น การส่งเสริมการรวมกลุ่มการประกอบอาชีพในชุมชนเพื่อเป็นรายได้เสริม ดังที่คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่เป้าหมายได้ระบุว่า

“.....มีการส่งเสริมการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างรายได้ เพราะยังมีชาวบ้านบางส่วนที่ยังว่างงาน เช่น ผู้สูงอายุหรือแม่บ้านที่มีช่วงเวลาว่างจากการทำอาชีพหลัก คณะกรรมการก็มาส่งเสริมให้รวมกลุ่มกันทำนู่นทำนี่ร่วมกัน ก็หาของง่ายๆ ที่มีในท้องถิ่นอยู่แล้วเอามาต่อยอดสร้างรายได้ เช่น กลุ่มทุเรียนกวน กลุ่มกล้วยฉาบ กลุ่มเครื่องแกง ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านต้องมีกลุ่มส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนอย่างน้อย 1 กลุ่ม เพื่อการพึ่งพาตนเองได้.....” (นายสุริยา สุธาหัญ ตำแหน่ง ปลัดตำบลทุ่งปรัง ฉลอง วันที่สัมภาษณ์ 10 พ.ย. 2562)

1.1.5 การส่งเสริมในประเด็นอื่นๆ การส่งเสริมการรวมกลุ่มกันเพื่อสนับสนุนทางการตลาด เพื่อรองรับการผลิตจากกลุ่มประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง ยังส่งเสริมการพึ่งพาตนเองเชิงพุทธชนในสังคมไทย โดยเน้นการอยู่ร่วมกันกับคนอื่นในสังคม ได้อย่างปกติสุข พัฒนาตนเองให้บรรลุนิยามโดยไม่เบียดเบียนใคร และปลูกฝังให้ประชาชนพึ่งพาตนเอง ดังที่คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่เป้าหมายได้ระบุว่า

“.....การส่งเสริมเพื่อการประกอบอาชีพของชาวบ้าน นอกจากการส่งเสริมในเรื่องการทำงานเพื่อให้มีรายได้แล้ว สิ่งที่สำคัญที่ขาดไม่ได้เลย คือ การให้ชาวบ้านมีการพึ่งพาตัวเองให้ได้ การทำงานหรืออยู่ร่วมกันในสังคมก็สำคัญ ซึ่งเรื่องเหล่านี้จะทำให้สังคมสงบสุข ไม่

เบียดเบียนและพัฒนาสังคมได้.....” (นายธนาพล โปธากาญ ตำแหน่ง ปลัดตำบลเขาน้อย เสภาภา
วันที่สัมภาษณ์ 10 พ.ย. 2562)

จากบทบาทด้านการส่งเสริมการดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว
แสดงให้เห็นถึงบทบาทด้านเศรษฐกิจที่เป็นกลาง มีภูมิคุ้มกัน ไม่สุดโต่ง ซึ่งย่อมจะสนับสนุน
ส่งเสริมการเมืองในท้องถิ่นซึ่งเป็นประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน เพราะสังคมประชาธิปไตยนั้น เป็น
สังคมที่มีวิถีชีวิตแห่งความพอดี ยึดหลักทางสายกลาง ดังนั้น บทบาทด้านนี้จึงสอดคล้องและส่งเสริม
กับการเมืองในหมู่บ้านชุมชนได้เป็นอย่างดี

1.2 ด้านการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพและสนับสนุนการฝึกอาชีพชุมชน

พบว่าประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก
โดยเฉพาะการทำสวนยางพาราและผลไม้ ซึ่งต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก เนื่องจากยังไม่มีระบบ
ชลประทานที่ทั่วถึง หากปีไหนฝนแล้ง ก็ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร ดังคำ
กล่าวของเกษตรกรรายหนึ่งที่ว่า

“.....ทำสวนผลไม้ครับ อาศัยน้ำฝนอย่างเดียว เราเลยต้องปลูกหลายๆ อย่าง แต่ถึง
ปลูกหลายอย่าง แต่ถ้าไม่มีฝน ผลผลิตก็แย่อยู่มาก พื้นที่ตรงนี้จุดสระก็เก็บน้ำไม่ค่อยได้ ระบบ
ชลประทานเค้าก็มาไม่ถึง ปีไหนฝนดีก็ดีไป แต่ปีไหนฝนแล้ง รายได้ก็ลดลงอย่างมากครับ.....”
.....” (นายสุวิทย์ พรหมศิริ ตำแหน่ง กำนัน ต.ทุ่งปรัง วันที่สัมภาษณ์ 11 พ.ย. 2562)

ดังนั้นการส่งเสริมการประกอบอาชีพที่หลากหลาย หรือการสร้างอาชีพเสริมเพื่อ
สร้างรายได้หลายทางจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่คณะกรรมการหมู่บ้านมักให้การส่งเสริมแก่ประชาชน
ในพื้นที่ ตัวอย่างของการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ได้แก่

1. การส่งเสริมการประกอบอาชีพแก่ประชาชนในหมู่บ้านใช้หลักเศรษฐกิจ
พอเพียงเลี้ยงชุมชน ใช้จ่ายตามอัตภาพ ปลูกผักไว้บริโภคภายในครอบครัวเอง เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค
เอง เหลือจากการบริโภคก็ไปจำหน่ายในตลาดเพื่อเพิ่มรายได้อีกช่องทางหนึ่ง
2. สนับสนุนให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนที่ยังมีความต้องการเพิ่มเติมความรู้
ความเข้าใจในการส่งเสริมงานอาชีพ และสนับสนุนในเรื่องงานกลุ่ม
3. ส่งเสริมการสร้างรายได้เสริมนอกจากรายได้ประจำ ให้กับประชาชนโดย
ติดตามข่าวสารจากช่องทางต่างๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมประชาชน
4. จัดทำโครงการหาอาชีพให้กับผู้ไม่มีรายได้หรือมีปัญหาการว่างงาน ตาม
นโยบายของภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุน
5. ให้ความรู้แก่ประชาชนในการใช้ปุ๋ยหมักที่สามารถทำได้เอง โดยส่งเสริมให้
หน่วยงานทางเกษตรที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้ และส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง

6. ส่งเสริมผลผลิตทางการตลาดและพัฒนาคุณภาพเพื่อการส่งออก
7. ส่งเสริมสร้างกลุ่มฝีมือแรงงานแล้วเสนอภาครัฐให้จัดวิทยากร เข้ามาอบรมให้ความรู้ใหม่ๆและสาขาอาชีพอื่นอย่างต่อเนื่อง
8. ส่งเสริมฝีมือแรงงานตามความถนัดของแต่ละชุมชน
9. จัดอบรมเพื่อฝึกฝนฝีมือแรงงานในด้านการปฏิบัติและความรู้เพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น
10. ประสานงานในหน่วยภาครัฐ เช่น อบต เทศบาล อบจ อำเภอ จังหวัด ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่วนต่างๆเข้ามาให้การอบรม ความรู้ และยึดปฏิบัติให้กับชุมชน เพื่อนำไปประกอบอาชีพเสริมรายได้
11. ส่งเสริมงานฝีมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพพื้นถิ่น เช่น ลอบดักปู รวมทั้งสนับสนุนการตลาดของผลิตภัณฑ์ของชุมชน

ดังคำกล่าวของเกษตรกรรายหนึ่งที่ว่า

“.....คณะกรรมการหมู่บ้านสนับสนุนการประกอบอาชีพมากมายกับชาวบ้าน ให้ความรู้เรื่องการพัฒนาฝีมือของชาวบ้าน ส่งเสริมการทำเกษตร ไร่กินในบ้านเอง ทั้งการปลูกผัก การเลี้ยงสัตว์ การทำปุ๋ย ยังมีเรื่องการหาหน่วยงานที่ช่วยเรื่องการตลาดแก่เขาทำให้ความรู้ หาช่องทาง.....” (นายสุวิทย์ พรหมศิริ ตำแหน่ง กำนัน ต.ทุ่งปรัง วันที่สัมภาษณ์ 11 พ.ย. 2562)

จากบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพและสนับสนุนการฝึกอาชีพชุมชนดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงบทบาทด้านเศรษฐกิจที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเมื่อรายได้เพิ่มมากขึ้น ประชาชนย่อมมีความเดือดร้อนส่วนตัวจากฐานะทางเศรษฐกิจลดลง ทำให้มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เป็นการต่อยอดจากบทบาทด้านการส่งเสริมดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

1.3 ด้านส่งเสริมการผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

พื้นที่ที่ทำการศึกษาค่อนข้างมีความหลากหลายของรูปแบบการผลิตทางการเกษตร เนื่องจากมีภูมิประเทศและวัตถุดิบที่หลากหลาย รวมทั้งทำให้มีผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลายเช่นกัน อย่างไรก็ตามหากประชาชนในพื้นที่มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการต่อยอดผลผลิตทางการเกษตรอาจเป็นช่องทางการสร้างรายได้ที่สำคัญเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้เมื่อผลิตแล้วการมีตลาดรองรับถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง กล่าวคือ หากผลิตออกมาแล้วแต่ไร้ซึ่งตลาดรองรับก็เปล่าประโยชน์ ดังที่ตัวอย่างรายหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“.....จะผลิตอะไร จะทำอะไรขึ้นมาจากก็ต้องตลาดด้วย ว่าตลาดมีหรือเปล่า ไม่ใช่ว่าผลิตออกมาแล้วไม่มีคนซื้อหรือคนซ้เข้าไม่ถึง เรื่องคุณภาพสินค้านี้เราต้องมี ต้องมั่นใจ

ระดับหนึ่งอยู่แล้ว ก่อนผลิตออกมาขายได้ แต่คนซื้อมีไหม จะเอาไปขายที่ไหน ให้ใคร เรื่องเหล่านี้ต้องคิดไว้ก่อน หากำตอบไว้ก่อน.....” (นายสุภวัตร สมมิตร ตำแหน่ง ประธาน อบต.สิชล วันที่สัมภาษณ์ 11 พ.ย. 2562)

ดังนั้น คณะกรรมการหมู่บ้านจึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการผลิตและการตลาดในพื้นที่เป็นอย่างยิ่ง ตัวอย่างของการส่งเสริมการผลิตและการตลาด เช่น

1.3.1 การส่งเสริมการผลิตสินค้าที่ตรงกับความต้องการของตลาด

1) มีการรวมกลุ่ม เป็นชมรม หรือสหกรณ์ เพื่อผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคในชุมชน และแต่ละชุมชนจะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์ในการผลิตสินค้า

2) สนับสนุนสินค้าในชุมชน เช่น พืชผลทางการเกษตร สินค้า OTOP หรือผลิตภัณฑ์ฝีมือของชุมชนให้มีคุณภาพเพื่อสามารถแข่งขันกับแหล่งผลิตอื่นๆในตลาดได้ เช่น การทำลอบกักปู

3) แนะนำวิธีการผลิตสินค้าให้ประชาชนให้ได้มาตรฐาน และสนับสนุนตลาดประชารัฐ

4) จัดหางบประมาณในการลงทุนให้กับประชาชนที่มีพื้นที่ว่างเปล่าทำการปรับเปลี่ยนดิน เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจที่ตลาดต้องการให้มีรายได้อย่างยั่งยืน

5) ขอกการสนับสนุนเงินทุนในการประกอบอาชีพ จากกองทุนหมู่บ้าน กองทุน กขคจ. เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้แก่ประชาชน

6) ให้การช่วยเหลือแก่ประชาชนที่สนใจการหารายได้เสริม โดยการจัดการอบรมให้ความรู้หรือสนับสนุนปัจจัยในการผลิตต่างๆ เช่น การทำขนม การพืชผักสวนครัว เพื่อจำหน่ายในตลาดเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน

ดังที่ตัวอย่างรายหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“.....คณะกรรมการมาให้คำแนะนำว่าผลิตอย่างไรถึงจะขายได้ ทำอย่างไรให้ตรงกับความต้องการของตลาด ซึ่งบางที่เราก็ผลิตแบบเดิมๆ แบบที่เราเคยทำมาแต่มันบางที่ไม่ตรงกับตลาดเค้าต้องการ เพราะบางที่เราก็ไม่รู้ ไม่ได้ออกไปตลาดเค้าไปถึงไหน.....” (นายสุพจน์ คล้ายทอง ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ต.สิชล วันที่สัมภาษณ์ 12 พ.ย. 2562)

1.3.2 การจัดหาและสนับสนุนด้านการจำหน่าย

1) ให้การสนับสนุนการออกจำหน่ายโดยขอความช่วยเหลือจากภาครัฐให้การช่วยเหลือช่องทางการตลาด หากตลาดรองรับสินค้าเกษตรให้ได้ราคาที่สูง

2) ส่งเสริมการรวมตัวกันของประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการต่อรองราคาจากพ่อค้าคนกลาง

ดังที่ตัวอย่างรายหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“.....คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้ให้คำแนะนำสำหรับชาวบ้านบางรายที่ผลิตสินค้าออกมา ไม่ว่าจะเป็นสินค้าเกษตรหรือของกิน ของใช้ต่างๆ ซึ่งบางทีเค้าก็ขายผ่านคนกลาง ทำให้อาจจะได้ราคาไม่ดีนัก เราได้แนะนำตลาดให้ หรือบางทีก็พาออกไปขายเลย ขายในตลาดนัด ถนนคนเดินต่างๆ.....” (นายธีระ พิษนุ่น ตำแหน่ง อสม. ต.ลิขล วันที่สัมภาษณ์ 12 พ.ย. 2562)

จากบทบาทส่งเสริมการผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้แก่ประชาชนในหมู่บ้านดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงบทบาทด้านเศรษฐกิจที่นอกจากจะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นแล้ว ยังเป็นการขยายโอกาสให้ประชาชนมีสถานที่ในการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ อันจะช่วยสร้างความยั่งยืนทางการเมือง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยเช่นกัน

1.4 ด้านการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน เครือข่ายอุตสาหกรรมและสถาบันศึกษา ในการพัฒนาความรู้

การสร้างเครือข่ายจะนำมาซึ่งความเชื่อมโยงในด้านต่างๆ ระหว่างกันอันนำไปสู่ความร่วมมือในด้านต่างๆ ทั้งด้านข้อมูลข่าวสารหรือองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ ความร่วมมือในการจัดหาปัจจัยการผลิต การสร้างเครือข่ายด้านการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้า สำหรับการสร้างเครือข่ายด้านการเกษตรจะทำให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเกษตรกรตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ ดังที่ตัวอย่างข้าราชการรายหนึ่งกล่าวไว้ว่า

“....การสร้างเครือข่ายความร่วมมือจะทำให้เกษตรกรเหมือนได้เปิดกว้าง ที่ผ่านมาที่ทำการส่งเสริมไปแล้ว ทำให้เกษตรกรได้ทั้งความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับสินค้าอื่นๆ ได้รู้เทคนิคการผลิตใหม่ๆ ได้รู้ว่าคนอื่นเขาทำอย่างไร รู้แหล่งวัตถุดิบต้นทุนต่ำ มีช่องทางการขายสินค้าที่ได้ราคาดีมากขึ้น สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาปรับใช้การประกอบอาชีพของตนเองได้ไม่มากนักน้อย.....” (นางโสพิน กาญจนางค์ ตำแหน่ง ข้าราชการครู วันที่สัมภาษณ์ 13 พ.ย.2562)

ที่ผ่านมาพบว่าคณะกรรมการหมู่บ้านได้ดำเนินการในการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน เครือข่ายอุตสาหกรรมและสถาบันการศึกษาต่างๆ ในหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมความรู้ ตัวอย่างของการส่งเสริมความร่วมมือโดยคณะกรรมการหมู่บ้านมีดังต่อไปนี้

1.4.1 การติดต่อประสานงานเพื่อสร้างความร่วมมือ ได้แก่

1) ดำเนินงานด้านประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนอื่นๆ ในการประกอบอาชีพ เช่น มีกองทุนหมู่บ้านให้กู้เงินเพื่อใช้เป็นทุนในการผลิตสินค้าเพื่อเสริมรายได้แก่ครัวเรือน

2) มีการประสานกับภาครัฐ เช่น พัฒนาการอำเภอ เกษตรตำบล ในเรื่องของการประกอบอาชีพในพื้นที่ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้กับคนในชุมชน

3) ในส่วนของการประสานงานกับภาคเอกชน กรณีของโรงงานอุตสาหกรรม ด้วยวิธีการสร้างจิตสำนึกให้กับผู้ประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรม ตามหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส ใสใจสิ่งแวดลอม

4) ทางชุมชนได้ติดต่อประสานงานกับการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพด้านเศรษฐกิจของคนในชุมชน

5) ดำเนินการประสานงานกันเพื่อเป็นแหล่งศึกษาพัฒนาเศรษฐกิจ อยู่เป็นระยะเช่น ประสานงานทางการเกษตรพัฒนาชุมชน

ดังที่ตัวอย่างข้าราชการรายหนึ่งกล่าวไว้ว่า

“.....การติดต่อประสานงานของคณะกรรมการหมู่บ้านกับชาวบ้านในพื้นที่ ก็จะมีการดำเนินงานหลายอย่างตามที่ทราบมา ก็จะมีทั้งส่วนของบริษัทเอกชน เช่น บริษัทพวงรถไถดิน มาสาธิตการไถดินการปรับปรุงดิน พวกหน่วยงานภาครัฐก็ด้วย มาช่วยในการสอนทำอาชีพต่างๆ กับชาวบ้านในชุมชน.....” (นายทวิชชัย นางนวล ตำแหน่ง ข้าราชการครู วันที่สัมภาษณ์ 13 พ.ย. 2562)

1.4.2 การจัดหาวิทยากรเพื่อให้ความรู้ในด้านต่างๆ แก่ประชาชน ได้แก่

1) จัดหาวิทยากร ที่มีความรู้ เข้ามาจัดเวทีประชุม ฝึกสอนงานที่ชาวบ้านต้องการเสริมสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน

2) จัดให้ผู้ทรงคุณวุฒิและคณาจารย์หรือวิทยากรจากสถาบัน การศึกษามาให้ความรู้และแนะนำวิธีการดำเนิน หลังจากนั้นให้ภาครัฐดำเนินการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

ดังที่ตัวอย่างข้าราชการรายหนึ่งกล่าวไว้ว่า

“.....มีการช่วยติดต่อวิทยากรของฝีมือแรงงานมาสอนประชาชนในห้องถื่น ให้เขาได้มีอาชีพเสริม บางทีก็มีการเชิญ อาจารย์จากอาชีวะมาสอนงานช่างเพื่อให้มีความรู้ด้านช่างติดตัวไปด้วย.....” (นายโชคดี ใจแน่น ตำแหน่ง ข้าราชการครู วันที่สัมภาษณ์ 13 พ.ย. 2562)

4.1.3 การขอรับการสนับสนุนในด้านเงินทุนและองค์ความรู้ต่างๆ โดยได้ให้ความช่วยเหลือในการขอทุนสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน และเครือข่ายต่างๆ โดยเฉพาะด้านงบประมาณที่สนับสนุนให้กับกลุ่มสร้างอาชีพ รวมทั้งสนับสนุนการรวมกลุ่มก่อตัวให้เป็นวิสาหกิจชุมชนสร้างจุดแข็งของชุมชน เพื่อรวมตัวสร้างเป็นกลุ่มอาชีพ และไปศึกษาดูงานเพื่อนำมาพัฒนาชุมชน ดังที่ตัวอย่างข้าราชการรายหนึ่งกล่าวไว้ว่า

“.....คณะกรรมการหมู่บ้านก็ช่วยเรื่องการขอรับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลค่ะ อย่างการให้ความรู้และอบรมการประกอบอาชีพ ให้ประชาชนรวมกลุ่มกันเพื่อมารับการอบรมให้ความรู้...” (นางสุจารี ฤทธิภักดี ตำแหน่ง ข้าราชการครู วันที่สัมภาษณ์ 13 พ.ย. 2562)

4.1.4 การประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านการรวมกลุ่มแก่ประชาชน คณะกรรมการหมู่บ้านรับนโยบายจากอำเภอ ประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชน เกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐมาให้คำแนะนำในพื้นที่ และประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน สรุปปัญหาส่งเรื่องหน่วยงานของรัฐ ดังที่ตัวอย่างข้าราชการรายหนึ่งกล่าวไว้ว่า

“.....คณะกรรมการหมู่บ้านก็รับนโยบายจากอำเภอมาประชาสัมพันธ์กับชาวบ้านว่า จะมีการอบรมให้ความรู้เรื่องอาชีพเสริม เรื่องการพัฒนาฝีมือนะ ให้รวมกลุ่มกันเพื่อมาอบรมในวันนั้นวันนี้...” (นายนิคม กาญจนางค์ ตำแหน่ง ข้าราชการครู วันที่สัมภาษณ์ 13 พ.ย. 2562)

จากบทบาทด้านการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน เครือข่ายอุตสาหกรรมและสถาบันศึกษาในการพัฒนาความรู้ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงบทบาทด้านเศรษฐกิจที่เสริมงานการเมืองในการขยายเครือข่ายแห่งความร่วมมือ จากหมู่บ้านสู่ภาคส่วนต่าง ๆ เป็นการสร้างพันธมิตรทั้งทางการเมือง และทางเศรษฐกิจในเวลาเดียวกัน

1.5 ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น

กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญของประชาชนในพื้นที่ อ.ลือชัย จ.นครศรีธรรมราช เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางภูมิทัศน์และภูมิสังคม ทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น น้ำตก ชายหาด โบราณสถาน รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำนวนมาก การส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จึงเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่คณะกรรมการหมู่บ้านได้ร่วมกันดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างของกิจกรรมที่คณะกรรมการหมู่บ้านทำการส่งเสริมแก่ประชาชนในพื้นที่ ได้แก่

1.5.1 การพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่

แนวทางในการส่งเสริมของคณะกรรมการหมู่บ้านในด้านการท่องเที่ยวมีหลากหลายและได้มีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ดังที่ตัวอย่างรายหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“...การส่งเสริมการท่องเที่ยวต้องทำอย่างต่อเนื่องและหลากหลายวิธีถึงจะสำเร็จ ทั้งการทำแหล่งหรือสถานที่ท่องเที่ยว ให้สวยงาม น่าเที่ยว และน่าสนใจ ให้ดึงดูดใจที่สุด รวมทั้งจัดให้โครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่มีความพร้อมเสมอ....” (นางอุมารินทร์ อินทราช ตำแหน่ง ปลัด อบต.ลิซล วันที่สัมภาษณ์ 24 พ.ย. 2562)

- 1) มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ของท้องถิ่น พร้อมแนะนำที่พัก แหล่งอาหาร และสินค้าท้องถิ่นที่ขึ้นชื่อ
- 2) จัดภูมิทัศน์ในชุมชน เพื่อให้เป็นจุดดึงดูดแก่นักท่องเที่ยวที่ผ่านไปมาเป็นจุดถ่ายรูปเก็บภาพ ถือเป็น การประชาสัมพันธ์ทางอ้อมอีกช่องทางหนึ่ง
- 3) ให้คนในชุมชนมาเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว สร้างภาคีเครือข่าย ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สร้างมูลค่าเทศก์ในชุมชน และสร้างหมู่บ้านให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 4) ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมซึ่งจัดโดยชุมชนเพื่อชุมชนในการมีบทบาทสำคัญในฐานะเจ้าของการจัดการ ดูแล เพื่อเกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาท่องเที่ยว

1.5.2 การสร้างจิตสำนึกความเป็นเจ้าของในแหล่งท่องเที่ยว

ประเด็นสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวคือ การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดแก่ประชาชนในพื้นที่ เมื่อประชาชนรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของจึงเกิดความรัก ความหวงแหน และต้องการพัฒนาให้ดีขึ้น และต้องการให้บุคคลภายนอกได้สัมผัสและเกิดความประทับใจมากที่สุด จึงจะก่อให้เกิดเป็นรายได้เข้าสู่ชุมชนต่อไปในระยะยาว ดังที่ตัวอย่างรายหนึ่งระบุว่า

“.....การส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ต้องไม่ไปพูดถึงเรื่องตัวเองในวันสองวันนี้ เพราะมันเป็นไปได้ยาก มันนานกว่าจะเห็นผล ต้องสร้างความรู้สึกร่วมให้เกิดแก่ประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ ไม่ใช่เพื่อใคร เพื่อคนในชุมชนก่อน ให้พื้นที่มันดี มันน่าอยู่ น่าดู น่าชมขึ้นมาก่อน เรื่องรายได้เป็นเรื่องที่ต้องค่อยๆ พัฒนาไป ถ้าของเราดีจริง อีกหน่อยคนเค้าก็มากัน ผลตอบแทนมันก็จะเป็นเรื่องของระยะยาว.....” (นายกิตติศักดิ์ อุมรลักษณ์ ตำแหน่ง ปลัด อบต.เป็ลียน วันที่สัมภาษณ์ 25 พ.ย. 2562)

จากบทบาทด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงบทบาทด้านเศรษฐกิจที่ใช้เสริมกับบทบาทด้านอื่น ๆ โดยนำศักยภาพเฉพาะพื้นที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสนับสนุนบทบาทด้านอื่น ๆ ให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

2. ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านอำเภอเถิน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ตัวอย่างมีค่อนข้างหลากหลาย ทั้งปัญหาภายในหรือปัญหาทางตรง ที่เกิดจากการดำเนินการของคณะกรรมการเอง รวมทั้งอุปสรรคภายนอกหรือปัญหาทางอ้อม ที่เกี่ยวข้องกับทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และปัญหาของผู้รับการส่งเสริมที่เป็นอุปสรรคสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ทั้งนี้ สามารถจำแนกปัญหาและอุปสรรคออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ปัญหาในการปฏิบัติงาน ในส่วนของการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสามารถจำแนกปัญหาได้ดังนี้

2.1.1 การไม่ให้ความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่ามีในบางกิจกรรมที่ทำการส่งเสริมนั้น ต้องมีขั้นตอนหรือกระบวนการในการปฏิบัติงานที่มีระบบระเบียบ เป็นขั้นเป็นตอน และต้องใช้เวลาพอสมควรกว่าจะเห็นผลสัมฤทธิ์ของโครงการได้ ประเด็นดังกล่าวทำให้ประชาชนบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือและขาดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินการคือ การสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งทางด้านองค์ความรู้และเงินทุน เมื่อบางโครงการใช้ระยะเวลายาวนาน จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทั้งด้านองค์ความรู้และงบประมาณ เมื่อมีการสนับสนุนอย่างไม่ต่อเนื่อง ก็ทำให้การดำเนินการขาดความต่อเนื่องเช่นกัน ดังที่ตัวอย่างท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“.....บางเรื่องบางโครงการ ต้องมีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง มันถึงจะสำเร็จ ถ้าทำแบบครั้งๆ กลางๆ ก็เหมือนเองมาทิ้งเท่านั้น เพราะมันยังไม่เห็นผล และยิ่งในระยะสั้นผลสัมฤทธิ์ยังไม่เกิด ชาวบ้านบางคนก็เกิดความท้อ เกิดความไม่แน่ใจว่ามันจะสำเร็จจริง ก็หายไปไม่ให้ความร่วมมือบ้าง.....” (นางสุมิตรา รัตบำรุง ตำแหน่ง ปลัด อบต.ฉลอม วันที่สัมภาษณ์ 25 พ.ย.2562)

ปัญหาดังกล่าวเป็นความสอดคล้องกันของเหตุและผล กล่าวคือ เมื่อเหตุคือไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ทำให้โครงการขาดความต่อเนื่อง ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายที่ส่วนใหญ่มี

ความเปราะบางในด้านความสนใจหรือให้การมีส่วนร่วมต่ำอยู่แล้ว เกิดความท้อ เบื่อหน่ายและ ไม่ให้ความร่วมมือในที่สุด

2.1.2 ไม่มีข้อมูลที่ถูกต้องของกลุ่มเป้าหมาย ปัญหาสำคัญในการปฏิบัติงานคือ การได้มาซึ่งข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายที่ถูกต้องและตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เนื่องจากในการ วางแผนเพื่อกำหนดกิจกรรมในการพัฒนาในด้านต่างๆ จำเป็นต้องมีข้อมูลเพื่อประกอบการ ตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจำนวนประชากร ข้อมูลการประกอบอาชีพ ข้อมูลความต้องการในการ พัฒนาด้านต่างๆ ทั้งนี้ คณะกรรมการหมู่บ้านยังขาดองค์ความรู้และเครื่องมือเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ดังกล่าว ทำให้ในการกำหนดแผนงานหรือโครงการต่างๆ ในบางครั้งอาจยังไม่ใช่การแก้ปัญหาที่ ตรงจุดหรือยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายได้เท่าที่ควร ดังที่ตัวอย่างท่าน หนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“.....เราไม่มีข้อมูลที่แท้จริงของชาวบ้าน ไม่รู้ว่าจะได้ข้อมูลอย่างไร วิธีการ ไหน ดังนั้น ควรจะมีใครหรือหน่วยงานไหนก็ได้มาให้คำแนะนำเรา จะได้ทำให้เรามีข้อมูลที่แท้จริง เวลาส่งเสริมอะไรออกไปจะได้ตรงจุด ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน.....” (นายสาริศ ศยรัชชา ตำแหน่ง ปลัด อบต.สีซัด วันที่สัมภาษณ์ 26 พ.ย. 2562

ปัญหาหลักคือคณะกรรมการหมู่บ้านไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการหรือการจัดการให้ ได้มาซึ่งข้อมูลหรือความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย ทำให้การส่งเสริมที่เกิดขึ้นไม่ตรงกับ ความต้องการ เมื่อชาวบ้านไม่ต้องการก็ทำให้ความสนใจหรือการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับต่ำ ทำให้ โครงการไม่สัมฤทธิ์ผลในที่สุด

2.2 ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายผู้รับการส่งเสริม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าปัญหา ของกลุ่มเป้าหมายที่รับการส่งเสริม เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในการ ปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน กล่าวคือ หากกลุ่มเป้าหมายมีปัญหาส่วนตัวที่รุ่มเร้าและยังไม่ สามารถแก้ไขได้ ก็จะทำให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาของตนเองเพื่อให้เห็นผลในระยะสั้น มากกว่าที่จะเสียเวลาไปเข้าร่วม โครงการส่งเสริมและพัฒนาต่างๆ ที่กรรมการหมู่บ้านได้กำหนดขึ้น ซึ่งทำให้เสียเวลาและไม่เห็นผลในทันที ดังที่ตัวอย่างประชาชนท่านหนึ่งได้ระบุไว้ว่า

“.....บางทีไม่รู้ว่าเราไม่ให้ความร่วมมือนะ เราอยากไป อยากเข้าร่วม กิจกรรม แต่งานการของเราก็ต้องทำไปด้วย บางทีไปจมอยู่ตรงนั้นแล้วเหมือนไม่ได้อะไร ไม่ค่อย เห็นผล เราก็เลยไปบ้างไม่ไปบ้าง แล้วแต่ว่าจะว่างตอนไหน ส่วนใหญ่จะจัดการกับปัญหาของเราให้ เสร็จก่อน.....” (นายสมหมาย ชนสินธ์ ตำแหน่ง สจ.เขตศิขล วันที่สัมภาษณ์ 26 พ.ย.2562)

หรือตัวอย่างคณะกรรมการหมู่บ้านท่านหนึ่ง กล่าวไว้ว่า

“.....ชาวบ้านบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ เพราะงานที่เราทำบางกิจกรรมก็ไม่ได้ส่งผลประโยชน์ให้เห็นทันตา เช่น การอบรมให้ความรู้ในด้านต่างๆ เพราะบางที่ประชาชนก็ต้องทำมาหากิน เพื่อให้มีรายได้เข้ามาอย่างต่อเนื่อง ต้องหาตลาด กระจายสินค้าออก.....” (นางสาววิภา โตะสาน ตำแหน่ง ปลัด อบต.ทุ่งปรัง วันที่สัมภาษณ์ 8 ธ.ค. 2562)

ทั้งนี้ จากการรวบรวมข้อมูลพบว่าประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มักจะประสบปัญหาที่สำคัญ ได้แก่

2.2.1 ปัญหาอุปสรรคด้านการกระจายรายได้ของประชาชน โดยการกระจายรายได้ไม่มุ่งเป้าไปยังกลุ่มเป้าหมาย การเข้าถึงรายได้ส่วนใหญ่จะเป็นเฉพาะกลุ่ม เช่น พ่อค้าคนกลาง นักธุรกิจ ผู้ร่ำรวยในพื้นที่ ในขณะที่คนจนเข้าไม่ถึงแหล่งรายได้ เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และขาดการตรวจสอบจากหน่วยงานของรัฐ ประชาชนบางกลุ่มในหมู่บ้านขาดการช่วยเหลือจากภาครัฐด้านการกระจายรายได้ เนื่องจากการขาดความรู้ โอกาสและความเข้าใจในการให้บริการ ทำให้ขาดโอกาสในการประกอบอาชีพที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ ประชาชนจึงมีรายได้น้อย ขาดความสุข คุณภาพชีวิตไม่ดี ก่อให้เกิดปัญหาในชุมชน เกิดความแตกแยกของคนในชุมชน แบ่งพรรคแบ่งพวก ดังที่ตัวอย่างท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“.....การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง บางคนได้บางคนไม่ได้ คือคนที่ควรได้รับการช่วยเหลือในเรื่องนี้กลับไม่ได้.....” (นายสาริศ เศรษฐกิจ ตำแหน่ง ปลัด อบต.สีซัด วันที่สัมภาษณ์ 26 พ.ย. 2562)

2.2.2 ปัญหาความยากจน เนื่องจากราคาคงต่ำ ต้นทุนในการผลิตสูง เช่น ปุ๋ยราคาสูง ราคาขนส่งสูง ในขณะที่ผลผลิตราคาตกต่ำ ขาดที่ดินทำกิน ครัวเรือนที่มีพื้นที่ทำกินน้อย จะประสบปัญหาความยากจน มีรายได้น้อยไม่พอใช้จ่ายกับค่าครองชีพในปัจจุบันที่สูงขึ้น เนื่องจากสินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาสูงขึ้น ขาดการกระจายรายได้จากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น ทำให้ประชาชนขาดเงินทุนสนับสนุนในการประกอบอาชีพ ประชาชนบางส่วนไม่มีอาชีพที่มั่นคงหรืออาชีพที่แน่นอน ประกอบอาชีพทำงานรับจ้าง สภาพการดำรงชีวิตของบุคคลซึ่งมีรายได้น้อยเพียงพอกับรายจ่ายจึงมีความเป็นอยู่ที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ในขณะที่ประชาชนบางกลุ่มไม่สนใจประกอบอาชีพใดๆ ส่วนหนึ่งที่เกิดปัญหาการลักขโมยในชุมชน ประชาชนขาดความรู้ในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการลงทุน และประสบการณในการทำการตลาด ปัญหาการขาดตลาดที่รองรับสินค้าในชุมชน เพื่อเปิดช่องทางในการกระจายสินค้า ดังที่ตัวอย่างท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“.....ชาวบ้านยากจน ต้นทุนการผลิตสูงทำให้รายจ่ายเพิ่ม บางคนรายได้น้อยถึงน้อยมาก ยุคนี้ค่าครองชีพมันสูง ทุกอย่างแพงหมด พอคนไม่มีเงินปัญหาอีกมากก็

ตามมา เช่น การขโมยของ คนไม่มีอาชีพ คนไม่มีความรู้.....” (นายสมหมาย ชนสินธุ์ ตำแหน่ง สจ.เขตลือชา วันที่สัมภาษณ์ 26 พ.ย.2562)

2.2.3 ปัญหาด้านฝีมือแรงงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดแรงงานที่มีฝีมือมีทักษะในชุมชน เนื่องจากแรงงานที่มีฝีมือมีประสิทธิภาพมุ่งสู่การทำงานในจังหวัดใหญ่ๆ หรือ กรุงเทพมหานคร และต่างประเทศที่มีองค์กรขนาดใหญ่รองรับมีรายได้ และสวัสดิการที่มากกว่า ขาดการสนับสนุนส่งเสริมจากส่วนกลางหรือรัฐบาล อย่างเป็นรูปธรรมและไม่ต่อเนื่อง ด้านการฝึกอบรม ด้านการพัฒนาฝีมือในการประกอบอาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่น ปัญหาด้านแรงงานในประเทศมีน้อย แม้ภาครัฐให้การฝึกอบรมอยู่บ่อยครั้ง เพราะแรงงานในประเทศมีข้อจำกัดมากมายในการทำงาน ปัจจุบันจึงมีการว่าจ้างแรงงานต่างด้าวที่ค่าจ้างน้อยกว่า เช่น ลาว พม่า มากกว่า รัฐบาลให้ความรู้ให้การพัฒนาไม่ตรงกับศักยภาพของคนในพื้นที่ขาดการช่วยเหลือ หรือสนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง ไม่มีงบประมาณสนับสนุนเพื่อต่อยอดการลงทุน ทำให้ขาดแรงงานที่ขาดประสิทธิภาพ ดังที่ตัวอย่างท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“.....ชาวบ้านไม่มีฝีมือในการที่จะไปแข่งขันได้ มีฝีมือแต่แบบง่ายๆ ทั่วไป มันไม่มีประสิทธิภาพมาก ไม่โดดเด่นไปแข่งกับตลาดไม่ได้ อีกอย่างเดี๋ยวนี้จ้างต่างด้าวง่ายกว่า ถูกกว่า ไม่เรื่องเยอะด้วย.....” (นายสมหมาย ชนสินธุ์ ตำแหน่ง สจ.เขตลือชา วันที่สัมภาษณ์ 26 พ.ย.2562)

2.2.4 ปัญหาจากการประกอบอาชีพ ขาดความรู้ความสามารถในช่องทางการประกอบอาชีพเสริม อาชีพเสริมมีอย่างจำกัด ชาวบ้านไม่มั่นใจว่าจะประกอบอาชีพเสริมอะไรที่สร้างรายได้ เนื่องจากมองไม่เห็นช่องทางตลาด คิดว่าไม่มีคนซื้อเนื่องจากชาวบ้านด้วยต่างก็มีกำลังซื้อต่ำไม่ต่างกัน แม้มีการทำอาชีพเสริมอยู่หลายครัวเรือนเพื่อแก้ไขปัญหาด้านรายได้ แต่ก็ยังไม่พอกับค่าครองชีพในปัจจุบัน ภาครัฐขาดการให้การสนับสนุนอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม เช่น ปัญหาที่ทำกิน ราคาด้านเกษตรตกต่ำ ขาดการฝึกอบรมในการประกอบอาชีพ ไม่มีตลาดรองรับสินค้า ลดต้นทุนการผลิตพืช การประกอบอาชีพเสริม ขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ และมีการจับจ่ายสินค้าเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคน้อยลงเพื่อลดรายจ่าย ขาดแหล่งน้ำในการประกอบอาชีพเกษตรกร ดังที่ตัวอย่างท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“.....ชาวบ้านไม่มั่นใจว่าจะประกอบอาชีพเสริมอะไรที่สร้างรายได้ เขามองไม่เห็นช่องทางการตลาด ไม่รู้ว่าใครจะซื้อของของเขาบ้าง คือ ไม่มีตลาดรองรับเลย ไม่มีทุนประกอบอาชีพอีก.....” (นายสาริศ เศรษฐา ตำแหน่ง ปลัด อบต.สี่ขีด วันที่สัมภาษณ์ 26 พ.ย. 2562)

2.2.5 ปัญหาขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร ปัญหา

คุณภาพสินค้าทางการเกษตรไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น ขีดความสามารถในการผลิตยางพาราของประเทศไทย ซึ่งมีแปรรูปกันเองทำให้คุณภาพไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ในที่รัฐบาลเวียดนามส่งเสริมปลูกและการส่งออกอย่างเต็มที่มาโดยตลอด เพราะจัดเป็นพืชเศรษฐกิจที่ให้การสนับสนุน ปัญหาทางต้นทุนการผลิต คุณภาพและราคาที่ไม่แน่นอน สินค้าทางด้านเกษตรไม่มีคุณภาพ เพราะประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน จึงเสียโอกาสในการแข่งขันด้านคุณภาพผลผลิต ขาดการรวมกลุ่มด้านการเกษตรเพื่อพัฒนาและปรับปรุง ด้านมาตรฐานของสินค้าเกษตร เพื่อให้สินค้ามีคุณภาพ สินค้าเกษตรล้นตลาด เนื่องจากมีการผลิตเหมือนกัน ในช่วงที่ราคาผลิตแพง ทำให้ราคาตกต่ำ รวมทั้งขาดการติดตามรับรู้ข่าวสารจากภาครัฐ ดังที่ตัวอย่างท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“.....สินค้าทางการเกษตรยังไม่ได้มาตรฐานเท่าไรหรอก อย่างยางพารามันก็ยังแปรรูปกันเอง รัฐบาลไม่ค่อยช่วยเหลือเรื่องยางพาราเท่าไร ผิดกับเวียดนาม รัฐบาลส่งเสริมให้ปลูกส่งออกเต็มที่ แบบนี้เราเสียโอกาสเยอะ.....” (นายสาริศ เศรษฐษา ตำแหน่ง ปลัด อบต. ลี้ซิด วันที่สัมภาษณ์ 26 พ.ย. 2562)

2.3 ปัญหาการเมือง ถือเป็นอุปสรรคภายนอกที่สำคัญที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากในบางครั้งคณะกรรมการหมู่บ้านก็ไม่มีอำนาจดำเนินการได้โดยเด็ดขาดด้วยตนเอง ยังต้องอาศัยความช่วยเหลือหรือความร่วมมือจากนักการเมืองในท้องถิ่นเพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ การเปลี่ยนขั้วทางการเมือง ความไม่ต่อเนื่องในการสนับสนุน รวมทั้งความเห็นของนักการเมืองที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติแบบเดิมๆ จึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จและความต่อเนื่องของกิจกรรมพัฒนาต่างๆ หรือในบางครั้งเมื่ออุดมการณ์ทางการเมืองของผู้นำชุมชน ไม่ตรงกับนักการเมืองขั้วใหม่ ก็อาจทำให้งานที่ริเริ่มไปแล้วประสบความสำเร็จได้ยาก ดังที่ตัวอย่างท่านหนึ่งระบุไว้ว่า

“.....บางครั้งเราก็ทำมาดิเนะ กำลังจะไปได้สวย แต่พอเปลี่ยนรัฐบาล นโยบายเปลี่ยน ของเดิมก็ชะงักงัน ทั้งๆ ที่เราพยายามผลักดันส่งเสริมให้ได้ไปต่อแล้ว แต่ในเมื่อผู้สนับสนุนไม่เห็นด้วย ก็ต้องพับโครงการไป แล้วมาเริ่มโครงการใหม่อีกครั้ง หรือบางครั้งเราเห็นว่าโครงการเดิมมันคืออยู่แล้ว ดีมาก อยากจะสานต่อ แต่เราจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายการเมือง ซึ่งปรากฏว่าเค้าไม่เห็นด้วย มันก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ.....” (นายพงศ์เพชร เพชรทอง ตำแหน่ง ท้องถิ่นอำเภอสิชล วันที่สัมภาษณ์ 8 ธ.ค.2562)

นอกจากนี้ยังพบว่ามีปัญหาทางด้านการเมืองอีกหลายปัญหาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น

2.3.1 นักการเมืองท้องถิ่นเข้ามาแทรกแซงการทำหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้งเรื่องการดำเนินงานและการปฏิบัติหน้าที่ ยกตัวอย่างกรณีที่คณะกรรมการหมู่บ้านท่านหนึ่งระบุว่า

“มีนักการเมืองหน้าใหม่ท่านหนึ่ง ขออนุญาตไม่เอ่ยนามนะ พยายามให้คนของเขาเข้ามามีส่วนร่วมด้วยกับการทำงานของเรา อันนี้ไม่ได้ว่านะ ถ้าจะมาช่วยกันทำ ทำให้มันดีขึ้น แต่ส่วนใหญ่เข้ามาขัด เข้ามาเสนอนั่นนี่ ที่มันขาดกับการแนวทางหรือสิ่งที่เราคิดไว้ตั้งแต่แรก อันนี้จะด้วยเจตนาอะไรก็ไม่รู้ แต่เรารู้สึกสับสนว่าเราต้องทำตามไหม ถ้าไม่ทำตามจะส่งผลกระทบต่อเรายังไง เราก็กลัวๆ เกรงๆ.....” (นายสุพจน์ คล้ายทอง ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4 ต.ลิซด วันที่สัมภาษณ์ 12 พ.ย. 2562)

2.3.2 พรรคการเมืองเอื้อผลประโยชน์ให้กับนายทุนหรือกลุ่มที่ให้การสนับสนุนพรรคการเมืองของตนมากกว่า ในขณะที่กลุ่มอื่นๆ ที่ไม่มีท่าทีในการสนับสนุนที่ชัดเจนกลับถูกละเลย ไม่ได้รับความสนใจหรือไม่ได้รับการสนับสนุนการดำเนินการด้านต่างๆ ยกตัวอย่างชาวบ้านท่านหนึ่งระบุว่า

“มันก็มีหลายยุคหลายสมัยนะ เท่าที่เห็นว่า แแต่รุ่นนี้ไม่รู้จะเป็นอย่างไร ต้องรอดูไปก่อน ว่าเขาจะสนับสนุนช่วยเหลือเราเต็มที่ไหม เพราะบางคนเราก็จะไม่เคยเห็นหน้าค่าตาเลย ไม่เคยได้รับการสนับสนุนอะไรเลย แต่บางคนนี่เค้าจะส่งลูกน้องเค้ามาเลย มาสนับสนุนด้านต่างๆ อันนี้ก็ไม่รู้ว่าทำไมเป็นแบบนี้ อาจจะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ ฐานเสียง อะไรพวกนี้นะ.... ” (นายวัชรชัย นางนวล ตำแหน่ง ข้าราชการครู วันที่สัมภาษณ์ 13 พ.ย. 2562)

2.3.3 นักการเมืองเข้ามามีบทบาทในการกำหนดราคาสินค้าและต้นทุนการผลิต ทำให้ราคาผลผลิต พืช เกษตรกรตกต่ำและราคาสินค้ามีราคาที่สูงบางชนิด ในบางครั้ง ในการเมืองท้องถิ่นมักจะเป็นผู้มีอำนาจบารมีในพื้นที่และมีกิจการที่ดำเนินการอยู่แล้ว การได้เข้ามาสู่วงการการเมืองทำให้เอื้อประโยชน์ในหลายด้านแก่บุคคลเหล่านี้ และอาจส่งผลกระทบต่อด้านลบแก่บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ยกตัวอย่างชาวบ้านท่านหนึ่งระบุว่า

“.....มันเกี่ยวกันนะ อย่างนักการเมืองบางคนเป็นคนในพื้นที่ มีอำนาจ ทำกิจการครอบครัวอยู่ในพื้นที่ เขาก็จะสนับสนุนแต่สินค้าที่ครอบครัวเขาได้ประโยชน์ อันนี้ไม่ขอเอ่ยชื่อนะ เดี่ยวจะเป็นการพาดพิง คนในพื้นที่จะรู้ดี บางทีก็ทำให้เราต้องปรับเปลี่ยนการผลิตแหละ ไปทำที่เขาสนับสนุน แต่ก็อย่างว่าแหละ นักการเมืองก็มาๆ ไปๆ ไม่ใช่ยั่งยืน บางทีเราก็ปรับตัวตามไม่ทัน เพราะบางทีการปรับไปปลูกพืชอย่างอื่นก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่าย ต้องอาศัยการเรียนรู้และประสบการณ์ ถึงจะประสบความสำเร็จ” (นางสุจารี ฤทธิภักดี ตำแหน่ง ข้าราชการครู วันที่สัมภาษณ์ 13 พ.ย. 2562)

2.3.4 นักการเมืองไม่ให้ความสำคัญกับประชาชนรากหญ้าในด้านเศรษฐกิจของ คนในชุมชน กล่าวคือ ในบางครั้งนักการเมืองมองหาหรือดำเนินการเฉพาะในส่วนที่ตนเองหรือ พวกพ้องได้รับผลประโยชน์เท่านั้น โดยไม่ได้ใส่ใจชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรากหญ้าอย่าง แท้จริง ยกตัวอย่างชาวบ้านท่านหนึ่งระบุไว้ว่า

“...แฉนี้ไม่ได้รับการสนับสนุนจากใครเลยละ อย่าว่าแต่นักการเมืองเลย บางทีเจ้าหน้าที่รัฐก็ไม่ค่อยมาดูแลหรอก มีมาไม่กี่หน่วยงานที่เห็นกันอยู่ประจำ อย่าง พด. เกษตร นี้จะมาบ่อย ที่จริงหน่วยงานรัฐมีเยอะนะ ก็เห็นเค้าสนับสนุนที่อื่นๆ เยอะแยะ ลงข่าว ถ้ารูปกัน ทางนี้เหมือนถูกละเลย หรือเราไม่โชธฐานเสียงเค้าก็ไม่รู้ละ...” (นาย โชคดี ใจแน่ ตำแหน่ง ข้าราชการครู วันที่สัมภาษณ์ 13 พ.ย. 2562)

2.3.5 สถานการณ์ทางการเมืองไม่มั่นคงทำให้มีผลต่อราคาสินค้าตกต่ำไม่มีการ ประกันราคาสินค้า กล่าวคือความมั่นคงทางการเมืองอาจทำให้เกิดความมั่นใจในการลงทุนหรือการ ประกอบการใด ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและกระทบต่อราคาสินค้าเกษตรให้ตกต่ำในที่สุด ยกตัวอย่างชาวบ้านท่านหนึ่งระบุไว้ว่า

“...ทุกวันนี้ข้าวยากหมากแพงนะ แต่ไม่รู้ทำไมของที่เรากลุกขายทำไมถึง ถูกลง อาจเป็นเพราะเศรษฐกิจไม่ดี การเมืองไม่มั่นคงนะ ไม่แต่เพียงๆ กัน ราคาขายก็ต่ำเอาๆ อันนี้ เราดูจากข่าวนะ ว่าถ้าการเมืองไม่มั่นคงเศรษฐกิจก็จะไม่ดี อะไรก็ฝืดเคืองขายได้ราคาต่ำ...” (นาย โชคดี ใจแน่ ตำแหน่ง ข้าราชการครู วันที่สัมภาษณ์ 13 พ.ย. 2562)

2.3.6 ต้องขาดตลาดในการส่งสินค้าออกจากเกษตรกร ไม่มีนายทุนนอกกล้าเข้ามา ประกันรายได้กับเกษตรกรเพราะมีนักการเมืองในพื้นที่ กล่าวคือเมื่อนักการเมืองที่มีอิทธิพลใน พื้นที่อาจส่งผลให้นายทุนต่างถิ่นที่มีแนวคิดทางการเมืองที่แตกต่างกัน ไม่กล้าลงทุนหรือไม่กล้าเข้า มาดำเนินธุรกิจในพื้นที่ ยกตัวอย่างชาวบ้านท่านหนึ่งระบุไว้ว่า

“...ถ้าอยากได้ราคาดีๆ หนอยก็ต้องไปขายในเมืองหรือที่ไกลๆ ที่เค้ารับซื้อ ราคาดีๆ แฉนี้ไม่ค่อยมีคนรับซื้อครับ ถึงรับซื้อก็ราคาไม่ค่อยดีเลย เลยไม่อยากขาย แต่การจะไป ขายไกลๆ ก็ไม่รู้ว่าจะคุ้มหรือเปล่านะ เพราะมีค่าน้ำมันอีก แต่ที่รู้สึกดีกว่าขายถูกๆ แฉนี้แหละ เหมือน ถูกเอาเปรียบ เมื่อก่อนมีคนมารับซื้อนะ เดียวนี้ไม่ค่อยมีใครกล้ามาในพื้นที่ กลายเป็นนายทุนพื้นที่ นี้แหละที่เอาเปรียบกันเอง...” (นายนิคม กาญจนางค์ ตำแหน่ง ข้าราชการครู วันที่สัมภาษณ์ 13 พ.ย.2562)

2.3.7 เมื่อการเมืองไม่มั่นคง ทำให้ชาวบ้านไม่มีความมั่นใจในสถานการณ์ สร้าง ความขัดแย้ง ต่างความคิดเห็นในชุมชน เมื่อประชาชนเกิดความเห็นต่างก็ทำให้เกิดความแตกแยก ในชุมชนในที่สุด ยกตัวอย่างชาวบ้านท่านหนึ่งระบุไว้ว่า

“...เดี๋ยวนี้มันไม่เหมือนเมื่อก่อนนะ ความสามัคคีหายไปหมด ต่างคนต่างคิดต่างความเห็น มีความขัดแย้งกัน เห็นต่างไม่ว่าจะ แต่นี่แสดงออกชัดเจน ทำให้เวลามาทำกิจกรรมหรืออะไรร่วมกันแล้วมันไม่ค่อยสำเร็จ เพราะเอาแต่จะขัดแย้งกัน ไม่ให้ความร่วมมือกัน....”

(นายทวิชชัย นางนวล ตำแหน่ง ข้าราชการครู วันที่สัมภาษณ์ 13 พ.ย. 2562)

นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“.....ปัญหาทางการเมืองหลักๆ ก็การแทรกแซงทางการเมือง การเอื้อประโยชน์ของนักการเมืองกับพรรคพวก การเมืองไม่มั่นคงชาวบ้านเขาก็ไม่มั่นใจ พอการเมืองไม่มั่นคงก็เกิดปัญหาอีก ราคาพืชผลการเกษตรก็ไม่แน่นอนอีก นักการเมืองเขาไม่สนใจชาวบ้านคนยากจน เขาจะไปให้การสนับสนุนพวกนายทุนมากกว่า.....” (นางสุมิตรา รัตบำรุง ตำแหน่ง ปลัด อบต.ฉลอง วันที่สัมภาษณ์ 25 พ.ย. 2562)

2.4 ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของทางภาครัฐ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐจำนวนมากที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนประชาชนในด้านต่างๆ ประเด็นการส่งเสริมก็มีความหลากหลาย นอกจากนั้นช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารก็มีหลากหลายเช่นกัน ซึ่งประชาชนก็ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทุกช่องทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่หน่วยงานต่างๆ นิยมสื่อสารข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ โดยในบางครั้งก็มีการเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือเข้าใจไม่ตรงกันได้ ประเด็นเหล่านี้ ทำให้การทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นไปได้ยากขึ้น ทั้งนี้สามารถสรุปประเด็นที่เกิดจากปัญหาด้านข้อมูลข่าวสารได้ดังต่อไปนี้

2.4.1 ประชาชนไม่ได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ที่แท้จริง ประชาชนเข้าถึงข้อมูลของทางภาครัฐได้ยากหรือล่าช้า ข้อมูลที่จะเข้าถึงเข้าใจได้ค่อนข้างยาก หรือสนใจเข้าสู่ข้อมูลของตนเองสนใจเท่านั้น

2.4.2 ปัญหาด้านเทคโนโลยี มีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีในปัจจุบันสู่ยุคดิจิทัลที่พลิกโฉมด้านเศรษฐกิจด้านสังคมที่ส่งผลกระทบต่อทั้งภาครัฐและเอกชน และชาวบ้านยังไม่ชำนาญในการใช้อุปกรณ์ที่จะเชื่อมข้อมูลจากภาครัฐ

2.4.3 การเข้าถึงข้อมูลจากภาครัฐ ได้น้อยอาจจะสืบเนื่องจากเวลาส่วนใหญ่เป็นช่วงเวลาทำงานภาคเกษตร

ดังที่ตัวอย่างท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“.....ส่วนปัญหาการเข้าถึงข้อมูล ก็มีนะ อย่างประชาชนไม่ได้รับข่าวสารใหม่ๆ ข้อมูลล่าช้า การเข้าถึงข้อมูลภาครัฐที่จะเป็นประโยชน์กับเขามันเข้าถึงได้น้อย ส่วนหนึ่งก็มาจากประชาชนไม่มีเทคโนโลยีที่ช่วยในเรื่องนี้ หรืออย่างคนแก่ๆก็ไม่ทันเทคโนโลยีสมัยใหม่ และ

อีกอย่างเขาทำงานกัน มันก็เลยไม่มีเวลา.....” (นางสุมิตรา รัตบำรุง ตำแหน่ง ปลัด อบต.ฉลอง วันที่สัมภาษณ์ 25 พ.ย.2562)

3. แนวทางการแก้ไขปัญหา บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านอำเภอสีชล ในจังหวัด นครศรีธรรมราช

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนา เศรษฐกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านอำเภอสีชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

3.1 ด้านการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน จากการศึกษาพบว่า การดำเนินงาน ของคณะกรรมการมีปัญหาในหลายๆ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลข้อเสนอแนะพบว่า ประเด็นสำคัญ อันดับแรกในการดำเนินการคือ

3.1.1 ต้องมีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานให้สอดคล้องตามนโยบายของภาครัฐ และต้องมีความชัดเจน เพื่อให้ดำเนินงานสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ ซึ่งเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่ ประชาชนจะได้รับอยู่แล้ว นอกจากนี้การดำเนินการตามนโยบายยังส่งผลให้มีแนวโน้มในการ ประสบความสำเร็จมากกว่า เนื่องจากจะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่ เกี่ยวข้องได้มากกว่า ดังที่ตัวอย่างรายหนึ่งระบุว่า

“.....การดำเนินงานด้านการส่งเสริมของคณะกรรมการ ต้องเป็นไปตาม นโยบายรัฐ เพราะคุณจะทำสวนทางนโยบายไม่ได้ เพราะจะทำให้ไม่ได้รับการส่งเสริม และการที่ รัฐจะกำหนดนโยบายอะไรออกมานั้น ย่อมเห็นแล้วว่าเป็นประโยชน์มากต่อประชาชน.....” (นางสาววิราวรรณ ประพันธ์บัณฑิต ตำแหน่ง เจ้าพนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น วันที่ สัมภาษณ์ 8 ธ.ค.2562)

3.1.2 ควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น เพื่อสร้างความ ร่วมมือ ระดมความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาเพื่อให้ได้ข้อสรุปและแนวทางแก้ไขที่เป็นไปในทิศทาง เดียวกัน ทั้งนี้สำหรับบางโครงการที่มีขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อนหรือมีระยะการดำเนินโครงการที่ ยาวนานอาจมีการปรับให้สั้นลง โดยอาจแบ่งย่อยออกเป็นระยะ เพื่อลดการต่อต้าน ความท้อใจและ เพิ่มความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ยังทำให้การเบิกจ่ายงบประมาณหรือการขอรับการ สนับสนุนต่างๆ จากภาครัฐมีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้นอันจะส่งผลให้การดำเนินโครงการมีความ เป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จมากขึ้น ดังที่ตัวอย่างรายหนึ่งระบุว่า

“.....ควรปรับแผนของโครงการให้มีความกระชับมากขึ้น เข้าใจง่าย นำไป ปฏิบัติงาน และเห็นผลเร็ว เพราะชาวบ้านเขาไม่รอหรือรอ ต้องการอะไรที่มันเห็นผลชัดเจนเลย ว่าทำ

ให้ชีวิตความเป็นอยู่เขาดีขึ้นจริง.....” (นางสาวยศร ชูจันทร์ ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ธุรการศูนย์ปฏิบัติการร่วม วันที่สัมภาษณ์ 8 ธ.ค.2562)

3.1.3 ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับประเด็นการได้มาซึ่งข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายที่ถูกต้องและตรงกับความเป็นจริงนั้น ควรมีการให้ความรู้หรือการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อให้ทราบและสามารถปฏิบัติได้ เกี่ยวกับการจัดการวิธีการหรือเครื่องมือเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้อง โดยปัจจุบันมีวิธีการหรือเครื่องมือจำนวนมากที่สามารถนำมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เช่น การลงพื้นที่สำรวจข้อมูล การเปิดเวทีเพื่อรับฟังความคิดเห็น การวิจัยเชิงคุณภาพหรือการทำ การประเมินสถานะชนบทอย่างเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal : RRA) เป็นต้น ซึ่งกระบวนการทั้งหลายเหล่านี้ ถือเป็น การค้นหาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่อาศัยการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง อันจะทำให้คณะกรรมการฯ เข้าถึงข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายได้ ดังที่ตัวอย่างท่านหนึ่งระบุไว้ว่า

“.....คือบางที่เราทำโครงการอะไรไปก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือ เหมือนแก้ปัญหาไม่ถูกจุด เพราะว่าเราไม่รู้ความต้องการที่แท้จริง คือบางทีคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างเราก็ไม่รู้จะเริ่มตรงไหนดี ไม่รู้จะทำอย่างไรให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้อง น่าจะมีหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาที่มีองค์ความรู้มาบอก มาสอนให้เราทำเป็น.....” (นางสาวจันทิมา วิบูลย์ศิลป์ ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ปฏิบัติการร่วม วันที่สัมภาษณ์ 8 ธ.ค.2562)

3.2 ด้านปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย จากผลการศึกษาที่พบว่า การที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในการส่งเสริมพัฒนาส่วนใหญ่มีปัญหาส่วนตัวค่อนข้างมาก โดยเฉพาะปัญหาเศรษฐกิจในครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ปัญหาการทำเกษตร ดันทุนการผลิตสูง รายได้ต่ำ คุณภาพชีวิตต่ำ เมื่อคณะกรรมการหมู่บ้านได้จัดทำโครงการต่างๆ ขึ้น จึงทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือกับกลุ่มเป้าหมายเท่าที่ควร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงการไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ในการจัดทำโครงการต่างๆ ขึ้นมานั้น ควรเป็นโครงการที่มีระยะเวลาไม่นานมาก สามารถเห็นผลได้รวดเร็ว และเป็นโครงการที่ตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย นั่นคือ สามารถช่วยแก้ปัญหาหรือพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดต้นทุน ได้อย่างเห็นผลจริง เช่น ปรับลดโครงการที่เป็นการอบรมให้ความรู้ในทางวิชาการ แต่เน้นการให้ความรู้ทางทางปฏิบัติ ที่เห็นผลจริงได้ในระยะเวลาอันสั้น เป็นต้น ดังที่ตัวอย่างท่านหนึ่งระบุไว้ว่า

“.....น่าจะเป็นกิจกรรมหรือโครงการที่เห็นผลไว แก้ปัญหาได้ตรงจุด เช่น สอนเทคนิคการลดต้นทุน สอนการทำอาหารหรือขนมหรืออะไรที่จะเอาไปขายได้เลย แบบที่มานั่ง

อบรมให้ความรู้อะไรที่มันมีข้อมูลเยอะๆ เข้าใจยาก มองไม่เห็นภาพ อันนี้ น่าจะต้องเอาไว้ก่อน" (นายพงศ์เพชร เพชรทอง ตำแหน่ง ท้องถิ่นอำเภอสิชล วันที่สัมภาษณ์ 8 ธ.ค.2562)

3.3 ด้านการเมือง จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า การเมืองหรือนักการเมืองได้เข้ามา มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน หากเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนก็ถือเป็นสิ่งที่ดี แต่หากมีแนวคิดที่ไม่สอดคล้องกันก็อาจส่งผลให้การดำเนินการต่างๆ ของคณะกรรมการล้มเหลวได้ อย่างไรก็ตาม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การกำหนดแผนงานหรือโครงการต่างๆ ที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนแนวทางหรือวิธีการได้ง่าย โดยที่ยังคงเป้าหมายที่สำคัญของโครงการไว้ ซึ่งเป้าหมายของโครงการคือ การทำให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ซึ่งก็น่าจะเป็นเป้าหมายที่สอดคล้องกันกับแนวทางหรืออุดมคติในการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นเช่นกัน นอกจากนี้ แผนงานหรือโครงการต่างๆ นอกจากจะมีความยืดหยุ่นทางด้านวิธีการแล้ว ควรกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานที่ยืดหยุ่น สามารถแบ่งออกเป็นระยะๆ ได้ เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการและปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานต่างๆ ได้โดยง่าย ดังที่ตัวอย่างท่านหนึ่งระบุไว้ว่า

“.....คือมันต้องจูนเข้าหากัน เพราะบางทีนักการเมืองก็สนับสนุนหรือทำให้เราดีขึ้น อาจจะเอาความรู้มาให้ เองประมาณมาให้ แต่เราต้องทำให้สอดคล้องกับความต้องการเค้าหน่อย แต่เราต้องไม่ลืมเป้าหมายการส่งเสริม ซึ่งเป็นเป้าหมายการพัฒนาสูงสุดที่เรากำหนดไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่แรก" (นายสุวิทย์ พรหมศิริ ตำแหน่ง กำนัน ต.ทุ่งปรัง วันที่สัมภาษณ์ 11 ธ.ค. 2562)

3.4 ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า การที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาครัฐได้ หรือบางครั้งก็เข้าถึงข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง ทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือเข้าใจไม่ตรงกันได้ ประเด็นเหล่านี้ ทำให้การทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นไปได้ยากขึ้น ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานภาครัฐควรมีการสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไปยังประชาชนโดยผ่านช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้าถึงง่ายและน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะเพื่อให้กลุ่มประชาชนผู้สูงอายุหรือผู้ยากจนที่ไม่สามารถเข้าถึงสมาร์ตโฟนหรืออินเทอร์เน็ตได้ เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านบอร์ดประกาศของหน่วยงานต่างๆ การกระจายข่าวไปยังเสียงตามสายของหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อสร้างการรับรู้และให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ดังที่ตัวอย่างท่านหนึ่งระบุไว้ว่า

“.....อย่างกลุ่มผู้สูงอายุหรือคนที่รายได้น้อย ไม่มีโทรศัพท์แบบใหม่หรือไม่ มีอินเทอร์เน็ตนะ บางทีสื่อสารอะไรไปเค้าก็ไม่รู้เรื่องด้วยหรือ ขนาดคนมีมือถือ มีอินเทอร์เน็ต

บางที่ยังได้ข่าวปลอมๆ มาเลย ดังนั้นรัฐต้องเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางที่คนเหล่านี้เข้าถึงด้วย" (นายสุพจน์ คล้ายทอง ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน ม. 4 ต. สิชล วันที่สัมภาษณ์ 12 พ.ย.2562)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ อำเภอสิชล ในจังหวัด นครศรีธรรมราช ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทในด้านต่าง ๆ ของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจที่สนับสนุนต่อการ พัฒนาการเมืองในหมู่บ้านของอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค จากการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนา การเมืองในหมู่บ้านของอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช และเพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไข ปัญหาจากบทบาทในด้านต่าง ๆ ของคณะกรรมการหมู่บ้านของอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับ การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน คือ ปลัดอำเภอที่รับผิดชอบแต่ละตำบล เจ้าหน้าที่ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ข้าราชการครู และ ประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 33 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการพรรณนาเป็นร้อยแก้วเพื่อเรียบเรียงเนื้อหาให้มีระบบ เป็นขั้นเป็นตอนเพื่อให้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา ทั้งนี้สามารถสรุป อภิปรายผลและมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. สรุป

กลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการหมู่บ้านและบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติ หน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1.1 บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ อำเภอสิชล ในจังหวัด นครศรีธรรมราช

บทบาทสำคัญของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ อำเภอสิชล ใน จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่

1.1.1 บทบาทด้านการส่งเสริมการดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การส่งเสริมและให้คำแนะนำแก่ประชาชนในการทำการเกษตรโดยยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง การ

ส่งเสริมในด้านการใช้จ่ายแบบพอเพียง การรวมกลุ่ม การพึ่งพาตนเองและการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์

บทบาทด้านนี้ แสดงให้เห็นถึงบทบาทด้านเศรษฐกิจที่เป็นกลาง มีภูมิคุ้มกัน ไม่สุดโต่ง สนับสนุนส่งเสริมการเมืองในท้องถิ่นซึ่งเป็นประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน เพราะสังคมประชาธิปไตยนั้น เป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตแห่งความพอดี ยึดหลักทางสายกลาง

1.1.2 บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพและสนับสนุนการฝึกอาชีพชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมการประกอบอาชีพแก่ประชาชน สนับสนุนให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพเสริม จัดทำโครงการหาอาชีพแก่ผู้ว่างงาน ส่งเสริมการสร้างกลุ่มฝีมือแรงงาน และจัดอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นต้น

บทบาทด้านนี้ แสดงให้เห็นถึงบทบาทด้านเศรษฐกิจที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเมื่อรายได้เพิ่มมากขึ้น ประชาชนย่อมมีความเดือดร้อนส่วนตัวจากฐานะทางเศรษฐกิจลดลง ทำให้มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เป็นการต่อยอดจากบทบาทด้านการส่งเสริมดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

1.1.3 บทบาทด้านส่งเสริมการผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้ แก่ประชาชนในหมู่บ้าน ได้แก่ ส่งเสริมการรวมกลุ่ม เป็นชมรม หรือสหกรณ์ สนับสนุนสินค้าในชุมชน สนับสนุนด้านการตลาด ส่งเสริมการรวมตัวกันเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง จัดหางบประมาณในการลงทุน และแนะนำวิธีการผลิตสินค้าให้ประชาชนให้ได้มาตรฐาน

บทบาทด้านนี้ แสดงให้เห็นถึงบทบาทด้านเศรษฐกิจที่นอกจากจะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นแล้ว ยังเป็นการขยายโอกาสให้ประชาชนมีสถานที่ในการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ อันจะช่วยสร้างความยั่งยืนทางการเมือง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยเช่นกัน

1.1.4 บทบาทด้านการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน เครือข่ายอุตสาหกรรมและสถาบันศึกษาในการพัฒนาความรู้ ได้แก่ การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ด้านการส่งเสริมอาชีพ รับและกระจายนโยบายสู่ประชาชน ขอบทุนสนับสนุนหน่วยงานต่างๆ สนับสนุนการรวมกลุ่มก่อตัวให้เป็นวิสาหกิจชุมชน จัดหาวิทยากร ที่มีความรู้ จัดเวทีประชุม ฝึกสอนงาน จัดให้ผู้ทรงคุณวุฒิและคณาจารย์หรือวิทยากรจากสถาบันต่างๆ มาให้ความรู้แก่ประชาชน ประสานงานกันเพื่อเป็นแหล่งศึกษาพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งเสริมและพัฒนาทักษะที่เข้มแข็งในเยาวชนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

บทบาทด้านนี้ แสดงให้เห็นถึงบทบาทด้านเศรษฐกิจที่เสริมงานการเมืองในการขยายเครือข่ายแห่งความร่วมมือ จากหมู่บ้านสู่ภาคส่วนต่าง ๆ เป็นการสร้างพันธมิตรทั้งทางการเมือง และทางเศรษฐกิจในเวลาเดียวกัน

1.1.5 บทบาทด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น ได้แก่ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การจัดภูมิทัศน์ในชุมชน เพื่อให้เป็นจุดดึงดูด สนับสนุนให้คนในชุมชนมาเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

บทบาทด้านนี้ แสดงให้เห็นถึงบทบาทด้านเศรษฐกิจที่ใช้เสริมกับบทบาทด้านอื่น ๆ โดยนำศักยภาพเฉพาะพื้นที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสนับสนุนบทบาทด้านอื่น ๆ ให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

1.2 ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอสิชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการสัมภาษณ์ พบว่าปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านอำเภอสิชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่

1.2.1 ปัญหาในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ในบางกิจกรรมที่ทำการส่งเสริมนั้น ต้องมีขั้นตอนหรือกระบวนการในการปฏิบัติงานที่มีระบบระเบียบ เป็นขั้นเป็นตอน และต้องใช้เวลาพอสมควรกว่าจะเห็นผลสัมฤทธิ์ของโครงการได้ ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือและขาดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง การสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งทางด้านองค์ความรู้และเงินทุนที่ขาดความต่อเนื่อง รวมไปถึง การขาดองค์ความรู้และเครื่องมือเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการและตรงกับความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายด้วย ทำให้ในการกำหนดแผนงานหรือโครงการต่างๆ ในบางครั้งอาจยังไม่ใช้การแก้ปัญหาที่ตรงจุดหรือยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายได้เท่าที่ควร

1.2.2 ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายผู้รับการส่งเสริม กล่าวคือ เมื่อกลุ่มเป้าหมายที่รับการส่งเสริมมีปัญหาส่วนตัวที่ไม่สามารถแก้ไขได้ ก็จะให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาของตนเองมากกว่าการเข้าร่วม โครงการต่างๆ ที่คณะกรรมการหมู่บ้านผลักดัน จึงทำให้เกิดปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายจนทำให้โครงการไม่ประสบความสำเร็จ ตัวอย่างของปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ความยากจน การกระจายรายได้ ปัญหาฝีมือแรงงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความรู้ความสามารถในช่องทางการประกอบอาชีพเสริม ปัญหาขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร ปัญหาคุณภาพสินค้าทางการเกษตรไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เป็นต้น

1.2.3 ปัญหาการเมือง ถือเป็นอุปสรรคภายนอกที่สำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นอย่างมาก เนื่องจากในบางครั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน

ก็ไม่มีอำนาจดำเนินการได้โดยเด็ดขาดด้วยตนเอง ยังต้องอาศัยความช่วยเหลือหรือความร่วมมือจากนักการเมืองในท้องถิ่น เมื่อมีการเปลี่ยนขั้วทางการเมืองทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินงานรวมทั้ง กิจกรรมหรือโครงการที่ดำเนินการอยู่อาจถูกยกเลิกไปหากไม่สอดคล้องกับความต้องการของนโยบายของนักการเมืองในพรรคที่ต่างกัน

1.2.4 ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของทางภาครัฐ จากช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารก็มีหลากหลาย และประชาชนบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทุกช่องทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่หน่วยงานต่างๆ นิยมสื่อสารข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ โดยในบางครั้งก็มีการเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือเข้าใจไม่ตรงกันได้ ประเด็นเหล่านี้ ทำให้การทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นไปได้ยากขึ้น

1.3 แนวทางการแก้ไขปัญหา บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านอำเภอสิชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มตัวอย่าง ได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านอำเภอสิชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

1.3.1 ด้านการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ต้องมีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานให้ชัดเจน การสื่อสารประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น เพื่อสร้างความร่วมมือ ระดมความคิดเห็น สำหรับบางโครงการที่มีขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อนหรือมีระยะการดำเนินโครงการที่ยาวนานควรปรับให้สั้นลง โดยอาจแบ่งย่อยออกเป็นระยะ สำหรับประเด็นการได้มาซึ่งข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายที่ถูกต้องและตรงกับความเป็นจริงนั้น ควรมีการให้ความรู้หรือการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อให้ทราบและสามารถปฏิบัติได้ เกี่ยวกับการจัดการวิธีการหรือเครื่องมือเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้อง

1.3.2 ด้านปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย ในการจัดทำโครงการต่างๆ ขึ้นมานั้น ควรเป็นโครงการที่มีระยะเวลาไม่นานมาก สามารถเห็นผลได้รวดเร็ว และเป็นโครงการที่ตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ปรับลดโครงการที่เป็นการอบรมให้ความรู้ในทางวิชาการ แต่เน้นการให้ความรู้ทางทางปฏิบัติ ที่เห็นผลจริงได้ในระยะเวลาอันสั้น

1.3.3 ด้านการเมือง ได้แก่ การกำหนดแผนงานหรือโครงการต่างๆ ที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนแนวทางหรือวิธีการได้ง่าย โดยที่ยังคงเป้าหมายที่สำคัญของโครงการไว้ นอกจากนี้ แผนงานหรือโครงการต่างๆ นอกจากจะมีความยืดหยุ่นทางด้านวิธีการแล้ว ควรกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานที่ยืดหยุ่น สามารถแบ่งออกเป็นระยะๆ ได้ เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการและปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานต่างๆ ได้โดยง่าย

1.3.4 ด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐควรมีการสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไปยังประชาชน โดยผ่านช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้าถึงง่าย และน่าเชื่อถือ เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านบอร์ดประกาศของหน่วยงานต่างๆ การกระจายข่าวไปยังเสียงตามสายของหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อสร้างการรับรู้และเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

2. อภิปรายผล

สามารถอภิปรายผลโดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

2.1 บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ อำเภอสิชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

บทบาทสำคัญของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ อำเภอสิชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 พ.ศ. 2551 เกี่ยวกับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) โดยยึดหลัก “การบูรณาการคน และบูรณาการงานในหมู่บ้าน” โดยบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ ได้แก่ บทบาทการส่งเสริมการดำเนินการตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยการส่งเสริมและให้คำแนะนำแก่ประชาชนในการทำการเกษตร รวมทั้งการให้คำแนะนำด้านการใช้จ่าย การรวมกลุ่ม การพึ่งพาตนเอง โดยยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงถือเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นการบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมดุลผสมผสาน มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, น. 4)

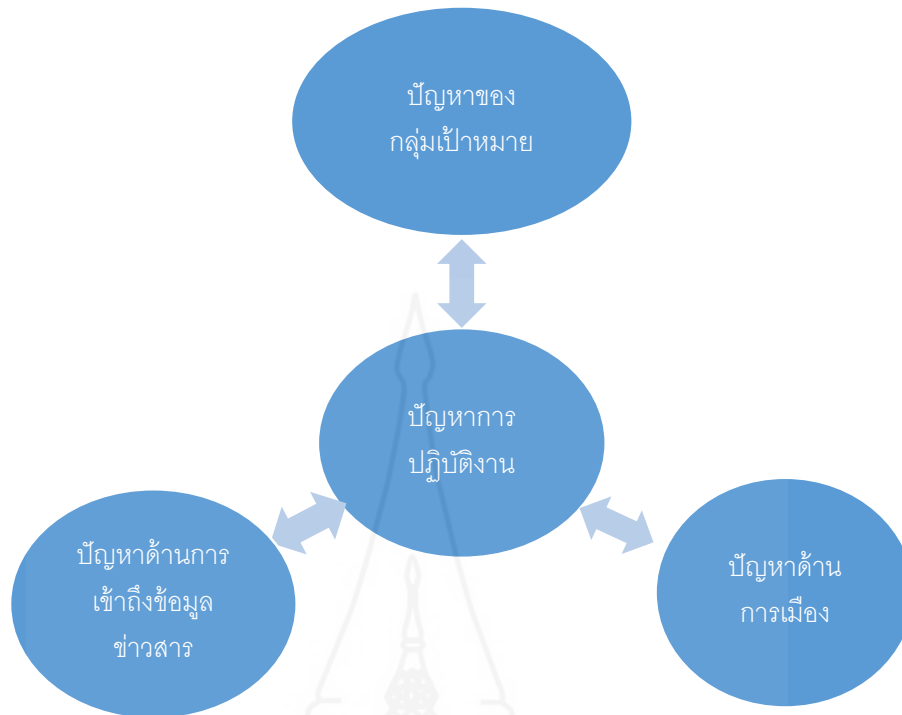
บทบาทด้านส่งเสริมการผลิตและการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน ได้แก่ ส่งเสริมการรวมกลุ่ม เป็นชมรมหรือสหกรณ์ สนับสนุนสินค้าในชุมชน สนับสนุนด้านการตลาด ส่งเสริมการรวมตัวกันเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง จัดหางบประมาณในการลงทุน ขอกองสนับสนุนเงินทุนในการประกอบอาชีพ ช่วยเหลือประชาชนที่สนใจการหารายได้เสริม และแนะนำวิธีการผลิตสินค้าให้ประชาชนให้ได้มาตรฐาน ซึ่งบทบาทดังกล่าวของคณะกรรมการหมู่บ้านฯ ถือเป็น การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในด้านเศรษฐกิจสอดคล้องตามทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนของนภทรณ์ หะวานนท์ และคณะ (2550, น.85) ที่ระบุว่า ความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การกินดีอยู่ดี มีอิสรภาพในการจัดการทรัพยากรของชุมชน มีทรัพยากร

เพียงพอกับการบริโภค การมีโอกาสเข้าถึงและใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน ความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งที่มีค่าน้อยหรือไม่มีค่าของชุมชน การขายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรม มีความสามารถในการจัดระบบธุรกิจของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเสี่ยงในการผลิตที่ต่ำ

นอกจากนี้ คณะกรรมการฯ ยังมีบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพและสนับสนุนการฝึกอาชีพชุมชน ได้แก่ การส่งเสริมการประกอบอาชีพแก่ประชาชนในหมู่บ้านตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชุมชน สนับสนุนให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ การสร้างรายได้เสริม โครงการหาอาชีพแก่ผู้ว่างงาน ส่งเสริมการสร้างกลุ่มฝีมือแรงงาน และจัดอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงาน ประสานงานในหน่วยภาครัฐ และส่งเสริมงานฝีมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพพื้นถิ่น เป็นต้น รวมทั้งยังมีบทบาท ด้านการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน เครือข่ายอุตสาหกรรมและสถาบันศึกษาในการพัฒนาความรู้ เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ เช่น การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ด้านการส่งเสริมอาชีพ ขอบทุนสนับสนุน สนับสนุนการรวมกลุ่มก่อตั้งให้เป็นวิสาหกิจชุมชน จัดหาวิทยากร จัดเวทีประชุม ฝึกสอนงาน ประสานงานกันเพื่อเป็นแหล่งศึกษาพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งบทบาทดังกล่าวเป็นการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 2 เรื่องการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ของ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, น.78-79) โดยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยการส่งเสริมการประกอบอาชีพ การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน การส่งเสริมการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายอุตสาหกรรม (Cluster) ในพื้นที่กับเศรษฐกิจชุมชน การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการร่วมกันพัฒนาความรู้ในเชิงทฤษฎีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติเพื่อสร้างศักยภาพให้กับชุมชน สังคม รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทในการดำเนินงานของคณะกรรมการฯ ในการศึกษาครั้งนี้ ที่พบว่ายังมีบทบาท ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น ได้แก่ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การจัดภูมิทัศน์ในชุมชน เพื่อให้เป็นจุดดึงดูด สนับสนุนให้คนในชุมชนมาเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.2 ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของคณะกรรมการหมู่บ้าน อำเภอสิชล

ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาด้านปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านฯ ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่อาจจะผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านฯ ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งปัญหาออกเป็นส่วนๆ ดังนี้

ภาพที่ 5.1 ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านอำเภอสิชล
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลการศึกษาโดยจำแนกปัญหาออกเป็นส่วนตามแผนภาพ
ดังนี้

2.2.1 ปัญหาจากการปฏิบัติงาน ได้แก่ ปัญหาด้านกลุ่มเป้าหมายที่ส่วนใหญ่ไม่ให้ความร่วมมือและขาดการเรียนรู้ ขาดการสนับสนุนเงินทุนจากภาครัฐ ความไม่เข้าใจของชุมชนที่มีต่อภาครัฐ และ ปัญหาเรื่องความร่วมมือของชุมชน ที่ทำงานไม่เป็นไปตามขั้นตอน รวมทั้งปัญหาระยะเวลาที่เข้าร่วมในโครงการต่างๆ ที่ค่อนข้างยาวนานทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความเบื่อหน่าย รวมทั้งปัญหาด้านความถูกต้องของข้อมูลที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเมื่อนำมากำหนดแผนงานและโครงการต่างๆ แล้วส่งผลให้ไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยกระบวนการให้ได้มาซึ่งข้อมูลความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับ มีแนวคิดกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนของ โกวิทย์ พวงงาม (2553, น. 223-227) ที่ระบุว่าต้องมีกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนโดยการจัดทำแผนความต้องการของชุมชนเพื่อให้ทราบความต้องการที่แท้จริงแล้วจะเกิดกระบวนการพัฒนาที่ประสานสอดคล้องกันไป

2.2.2 ปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของประชาชน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ประชาชนบางกลุ่มในหมู่บ้านขาดการช่วยเหลือจากภาครัฐ ปัญหาความยากจน ขาดที่ดินทำกิน มีรายได้น้อยไม่พอใช้จ่าย ไม่มีอาชีพที่มั่นคง ปัญหาปัญหาฝีมือแรงงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดทักษะ ขาดการสนับสนุนด้านการฝึกอบรม รวมทั้งมีข้อจำกัดมากมายในการทำงานทำให้มีการจ้างแรงงานต่างด้าวมากขึ้น ปัญหาด้านการประกอบอาชีพ ขาดความรู้ ขาดการให้การสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม ขาดเงินทุนและขาดแหล่งน้ำ ปัญหาขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร ได้แก่ ปัญหาคุณภาพสินค้าทางการเกษตรไม่มีคุณภาพ ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ขาดการรวมกลุ่มด้านการเกษตรเพื่อพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพ

2.2.3 ปัญหาการเมือง ได้แก่ นักการเมืองในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการกำหนดราคาสินค้าและต้นทุนการผลิต มีการเอื้อผลประโยชน์ให้แก่พวกพ้องของตน นอกจากนี้ นักการเมืองผู้มีบทบาทและอำนาจเหล่านี้กลับไม่ให้ความสำคัญกับประชาชนในระดับรากหญ้าอย่างแท้จริง นอกจากนี้ปัญหาสถานการณ์ทางการเมืองไม่มั่นคงทำให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายบ่อยครั้ง ส่งผลกระทบต่อการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรที่ไม่มีเสถียรภาพ ปัญหาดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ทั้งนี้ นภากาศ หะวานนท์ และคณะ (2550, น. 85) ได้กล่าวไว้ว่าชุมชนที่มีความเข้มแข็งของด้านการเมืองนั้น ชุมชนจะเป็นผู้มีอำนาจในการผลักดันรัฐหรือกลุ่มผลประโยชน์ให้ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของชุมชนได้ การมีสิทธิเหนือชุมชน การไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของภายนอกอย่างเด็ดขาด ไม่ว่าจะป็นรัฐหรือกลุ่มอำนาจใด

2.2.4 ปัญหาจากการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของทางภาครัฐ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับการส่งเสริมความรู้ในเชิงปฏิบัติการเท่าที่ควร ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่เป็นเพียงการให้ความรู้ในเชิงทฤษฎีเท่านั้น นอกจากนี้ประชาชนยังไม่ได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ที่แท้จริง รวมทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศได้เท่าที่ควร เนื่องจากข้อจำกัดด้านการเข้าถึงเครื่องมือสื่อสารต่างๆ ทั้งนี้ การขาดซึ่งข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ที่เป็นประโยชน์ก็จะทำให้ความสำเร็จในการพัฒนาเป็นไปได้ยาก สอดคล้องกับแนวคิดของ โปบลีย์ เจริญทรัพย์ (2534, น. 98) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและจะทำให้การส่งเสริมด้านต่างๆ ประสบความสำเร็จ หนึ่งในนั้นคือการสนับสนุนในด้าน เทคนิค วิชาการ และข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่จำเป็น

2.3 แนวทางการแก้ไขปัญหา บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านอำเภอสิชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านอำเภอสิชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ การกำหนดแผนงานและ

โครงการต่างๆ ต้องมีความนโยบายจากภาครัฐ มีความชัดเจน เข้าใจง่าย กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ตรงตามนโยบายและนโยบายที่นำมาใช้ต้องตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง ซึ่งการกำหนดนโยบายในการพัฒนาที่ไม่เหมาะสมจะเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการพัฒนาในที่สุด ดังที่ นิวสตรอม (Newstorm, 1993 อ้างถึงใน ฌรงค์ วาริชชด, 2551, 10) กล่าวว่า นโยบายที่ขาดความชัดเจน จะทำให้บุคลากรไม่แน่ใจเป้าหมาย แนวทางการปฏิบัติ จึงเกิดความลังเลที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม นอกเหนือยังต้องได้รับด้านการสนับสนุนจากภาครัฐทั้งด้านการสนับสนุนด้านการเงิน บุคลากร ต้องทำอย่างต่อเนื่อง และเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม การสนับสนุนด้านความรู้ ทั้งการจัดอบรมให้คณะกรรมการหมู่บ้านเข้าใจต่อบทบาทและหน้าที่ของตนเองให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน มีการรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง คณะกรรมการควรเน้นสื่อสารประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น เพื่อสร้างความร่วมมือ ระดมความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาเพื่อให้ได้ข้อสรุปและแนวทางแก้ไขที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ กระบวนการสื่อสารระหว่างกันถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนา โดย ถวิลวดี บุรีกุล (2544 อ้างใน แสงดาว น้ำฟ้า, 2551, น.16) กล่าวว่า ควรมีกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม

3. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทางการแก้ไขปัญหา บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านอำเภอสิชล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้การพัฒนาในพื้นที่ประสบความสำเร็จดังต่อไปนี้

3.1 ในการนำนโยบายมาปฏิบัติในพื้นที่ คณะกรรมการฯ ควรมีการแปลงนโยบาย หรือจัดทำแผนงาน/โครงการให้มีความชัดเจน เป็นรูปธรรมและตรงกับความต้องการของคนในพื้นที่ให้มากที่สุด เพื่อได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายและมีระดับความสำเร็จของการดำเนินโครงการให้มากที่สุด

3.1.1 ควรมีการจัดอบรมความรู้ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อสร้างความเข้าใจที่มีต่อบทบาท หน้าที่และแนวทางในการปฏิบัติในฐานะคณะกรรมการหมู่บ้านให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน และเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติงานได้มากที่สุด

3.1.2 คณะกรรมการหมู่บ้านควรเน้นเพิ่มการสื่อสารและประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายได้รับรู้รับทราบถึงนโยบายและเป้าหมายการพัฒนา รวมทั้งแนวทาง

ในการปฏิบัติที่เป็นไปได้ เพื่อเพิ่มระดับการรับรู้ สร้างความเข้าใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากขึ้น

3.1.3 ควรมีกระบวนการให้ได้มาซึ่งข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายที่ตรงกับความเป็จริงมากที่สุด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่ามาใช้ในการวางแผนการส่งเสริมในด้านต่างๆ ให้ตรงกับความต้องการและเป็นไปได้มากที่สุด เช่น มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นและรับฟังปัญหาเพื่อให้ได้ข้อสรุปและแนวทางพัฒนาที่เป็นไปได้มากที่สุด

3.1.4 ขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านการเงิน บุคลากรและองค์ความรู้ เพื่อให้ระดับความสำเร็จในการพัฒนาเพิ่มขึ้น คณะกรรมการหมู่บ้านต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม เช่น งบประมาณในการดำเนินโครงการที่ต้องได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง การให้การสนับสนุนทางด้าน องค์ความรู้ สถานที่และบุคลากร เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้และวิทยาการต่างๆ ในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิตและการตลาดสินค้าทางการเกษตร อาชีพเสริมและอื่นๆ

3.1.5 คณะกรรมการหมู่บ้านมีการรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่อง สม่่าเสมอและวัดผลได้ เพื่อให้ได้ผลการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำกับ ดูแลและพัฒนาผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในอนาคต

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

4.1 เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินการของคณะกรรมการหมู่บ้านที่ตรงจุดและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในทางปฏิบัติ ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงผสมผสานที่บูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายและมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายครอบคลุมเช่นกัน เช่น ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์หรือการสังเกต เป็นต้น อันจะนำมาซึ่งข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการที่ครอบคลุมและเป็นไปได้มากที่สุด

4.2 เพื่อให้ผลการศึกษามีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ควรทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ เช่น มีการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับประสิทธิภาพหรือคุณภาพในการดำเนินการของคณะกรรมการหมู่บ้าน การทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่มีผลต่อศักยภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงประจักษ์ที่ผ่าน

การทดสอบและยืนยันทางสถิติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและนำไปสู่การกำหนดแนวทางข้อเสนอแนะที่สามารถตอบโจทย์ได้อย่างตรงจุดมากที่สุด

4.3 ควรทำการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ เช่น ทำการศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เป้าหมาย กับ คณะกรรมหมู่บ้านในพื้นที่อื่นที่เป็น Best Practice เพื่อให้ทราบจุดแข็งและจุดอ่อนของพื้นที่เป้าหมายที่ทำการศึกษาเปรียบเทียบกับ Best Practice อันจะนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะที่มีความท้าทายมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2552). “การดำเนินงานส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต”. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาทุนและองค์การเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- โกวิท พวงงาม. (2553). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2547). *มานุษยวิทยากายภาพ: วิวัฒนาการทางกายภาพและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำนง อดิวัฒนสิทธิ์. (2551). “สังคมวิทยา”. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จีระวัฒน์ จตุร โยธิน. (2552). *การประเมินโครงการเศรษฐกิจชุมชนของตำบลไผ่เขียว อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น).
- ณรงค์ วาริชล. (2551). *การมีส่วนร่วมของกรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสู่เมืองน่าอยู่. กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางพระ. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- เดโช สวานานนท์. (2552). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ทวี เขจรกุล. (2547). *บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ไม่ได้ดีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- นราภรณ์ หะวานนท์. (2550). *ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- นฤมล จินตพัฒนากิจ. (2555). *Family Life Cycle*. (ม.ป.ท.).
- ปรีดา เจษฎารางกุล. (2550). *การมีส่วนร่วมของกรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น ไม่ได้ดีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, .ขอนแก่น.
- ไพบุลย์ เจริญทรัพย์. (2534). *การส่งเสริมและการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน*. กรุงเทพฯ : บริษัททวนกนก.
- มงคล ด้านธานินทร์. (2541). *เศรษฐกิจชุมชนเชิงระบบ : หลักการและแนวการปฏิบัติ. ในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : แนวความคิดและยุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง.

- มงคล นาฎกระสูตร. (2562, 15 สิงหาคม). *ทฤษฎีสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา*. สืบค้นจาก <https://www.scribd.com/document/18009834/ทฤษฎีทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา>
- รณยุทธ โพธิ์ชัย และเชิงชาญ จงสมชัย. (2561). การศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการแพรววาทศิลป์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*. 4(2): 223-241.
- รัฐดิพร ศิริศรี และสัญญา เกณาภูมิ. (2560). การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 5(ฉบับพิเศษ): 42-50.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุคส์พับลิเคชั่นส์.
- วัลยา โปนสุวรรณ. (2549). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ฉะเชิงเทรา.
- ศุภวรรณ เชื้อเมืองพาน. (2556). การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาบ้านไร่ทองจิงตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารแก่นเกษตร*, 41(1): 679-684.
- สนธยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564)*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักบริหารการปกครองท้องที่ (2557). *คู่มือ กม.คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)*. สำนักบริหารการปกครองท้องที่. กรมการปกครอง.
- สุนทร กุญชร. (2545). *บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เสธา เจียว. (2552). *แนวทางการจัดการเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนราชธานีอโศก ตำบลบึงใหม่ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.

- แสงดาว น้ำฟ้า. (2551). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอสัตหิราชา จังหวัดชลบุรี*. (รายงานการศึกษาอิสระปริญญาโท ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- อมรรัตน์ เรื่องสกุลพัฒนา. (2551). *หลักวารสารสนเทศ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : บริษัทเรื่องแสงการพิมพ์.
- อมรศักดิ์ สีนเหลือ. (2560). การพัฒนาโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารบัณฑิตศึกษา*. 1(1). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อรรถสิทธิ์ พานแก้ว ภัทรวุฒิ เจยศิริ และกุลชาติ ทักษ์ไพบูลย์. (2561). การพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กลไกขับเคลื่อนประชารัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารการเมืองการปกครอง*. 8(2): 1-15.
- อุสมาน ชาและ และอับดุลเลาะ ยูโซะ. (2559). ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของผู้นำฝ่ายปกครองในเขตอำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา. *วารสาร AL-NUR*. 11(20): 115-133.
- เทศบาลตำบลลิซล. (2562, 21 ตุลาคม). *ข้อมูลเทศบาลตำบลลิซล*. สืบค้นจาก :
<http://www.sichoncity.go.th/history.php>
- Allport, Gordon W. (2562, 12 พฤศจิกายน). *ทฤษฎีบุคลิกภาพ*. สืบค้นจาก
<http://socialscience.igetweb.com/index.php?mo=3&art=11927>.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์
(สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน)

แบบสัมภาษณ์
(สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ

.....
.....

2. พี่เขยเศรษฐกิจ/สินค้าพื้นเมือง/สินค้า OTOP ที่สำคัญ

.....
.....

3. ระบบชลประทานหรือแหล่งน้ำสำคัญเพื่อใช้ในการกร้าวเรือนและการเกษตร

.....
.....

4. แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหรือจุดเชิญชวนแก่นักท่องเที่ยว เพราะอะไร

.....
.....

ตอนที่ 2 ปัญหาด้านเศรษฐกิจในพื้นที่

1. เศรษฐกิจภาพรวมของพื้นที่เป็นอย่างไร

.....
.....

2. สถานการณ์ปัญหาาราคาผลผลิตสินค้าเกษตรตกต่ำ

.....
.....

3. ปัญหาจากการขาดการกระจายรายได้ของประชาชนที่ไม่มีความเท่าเทียมและเสมอภาค เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

4. ปัญหาความยากจน ส่วนใหญ่เป็นลักษณะอย่างไร หรือมีกรณีที่น่าสนใจใดบ้าง

.....

.....

.....

5. ปัญหาด้านฝีมือแรงงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ หรือขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในการฝึกอบรม ฝีมือแรงงานที่มีประสิทธิภาพ

.....

.....

.....

6. ปัญหาจากการประกอบอาชีพของชาวบ้านเป็นอย่างไร มีการประกอบอาชีพเสริมเพื่อแก้ไขปัญหารายได้หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

7. ปัญหาจากการขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรที่มีมาตรฐานมีอย่างจำกัด เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

8. ปัญหาจากการแทรกแซงของการเมืองที่มีผลต่อเศรษฐกิจในพื้นที่

.....

.....

.....

.

9. ปัญหาจากการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของทางภาครัฐ

.....

.....

.....

10. ปัญหาด้านเศรษฐกิจอื่นๆ

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจ

1. การดำเนินงานด้านประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือเครือข่ายอุตสาหกรรม

.....

.....

.....

2. การดำเนินงานส่งเสริมการผลิตสินค้าเพื่อเสริมสร้างรายได้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

.....

.....

.....

3. การดำเนินงานส่งเสริมการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

.....

.....

.....

4. การดำเนินงานด้านประสานกับสถาบันศึกษาในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน

.....

.....

.....

5. การดำเนินงานด้านการสนับสนุนให้ชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง

.....

.....

.....

6.การดำเนินการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน

.....

.....

.....

7. การดำเนินการช่วยแก้ปัญหาความยากจน เพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายแก่ประชาชน

.....

.....

.....

8.การดำเนินงานด้านการสนับสนุนการพัฒนาฝีมือแรงงานและการจัดอบรมเพิ่มความรู้
ความสามารถต่างๆ

.....

.....

.....

9. การดำเนินงานในชุมชนด้านการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

.....

.....

.....

10.การดำเนินงานส่งเสริมการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงานในฐานะคณะกรรมการหมู่บ้าน

.....

.....

.....

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

(สำหรับบุคคลที่มีความเกี่ยวข้อง โดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน)

แบบสัมภาษณ์

(สำหรับบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ

.....
.....

2.พืชเศรษฐกิจ/สินค้าพื้นเมือง/สินค้า OTOP ที่สำคัญ

.....
.....

3.ระบบชลประทานหรือแหล่งน้ำสำคัญเพื่อใช้ในการคร้วเรือนและการเกษตร

.....
.....

4.แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหรือจุดเชิญชวนแก่นักท่องเที่ยว เพราะอะไร

.....
.....

ตอนที่ 2 ปัญหาด้านเศรษฐกิจในพื้นที่

1.เศรษฐกิจภาพรวมของพื้นที่เป็นอย่างไร

.....
.....

2. สถานการณ์ปัญหาราคาสผลผลิตสินค้าเกษตรตกต่ำ

.....
.....

.....

3. ปัญหาจากการขาดการกระจายรายได้ของประชาชนที่ไม่มีความเท่าเทียมและเสมอภาค เป็นอย่างไร

.....
.....
.....

4. ปัญหาความยากจน ส่วนใหญ่เป็นลักษณะอย่างไร หรือมีกรณีที่น่าสนใจใดบ้าง

.....
.....
.....

5. ปัญหาด้านฝีมือแรงงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ หรือขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในการฝึกอบรม ฝีมือแรงงานที่มีประสิทธิภาพ

.....
.....
.....

6. ปัญหาจากการประกอบอาชีพของชาวบ้านเป็นอย่างไร มีการประกอบอาชีพเสริมเพื่อแก้ไขปัญหารายได้หรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....

7. ปัญหาจากการขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรที่มีมาตรฐานมีอย่างจำกัด เป็นอย่างไร

.....
.....
.....

8. ปัญหาจากการแทรกแซงของการเมืองที่มีผลต่อเศรษฐกิจในพื้นที่

.....
.....
.....

9. ปัญหาจากการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของทางภาครัฐ

.....
.....
.....

10. ปัญหาด้านเศรษฐกิจอื่นๆ

.....
.....
.....

ตอนที่ 3 การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจในมุมมองของท่าน

1. การดำเนินงานด้านประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือเครือข่ายอุตสาหกรรม

.....
.....
.....

2. การดำเนินงานส่งเสริมการผลิตสินค้าเพื่อเสริมสร้างรายได้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

.....
.....
.....

3. การดำเนินงานส่งเสริมการตลาดเพื่อเสริมสร้างรายได้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

.....
.....
.....

4. การดำเนินงานด้านประสานกับสถาบันศึกษาในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน

.....
.....
.....

5. การดำเนินงานด้านการสนับสนุนให้ชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง

.....
.....
.....

6.การดำเนินการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน

.....
.....
.....

7. การดำเนินการช่วยแก้ปัญหาความยากจน เพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายแก่ประชาชน

.....
.....
.....

8.การดำเนินงานด้านการสนับสนุนการพัฒนาฝีมือแรงงานและการจัดอบรมเพิ่มความรู้
ความสามารถต่างๆ

.....
.....
.....

9. การดำเนินงานในชุมชนด้านการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

.....
.....
.....

10.การดำเนินงานส่งเสริมการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน

.....
.....
.....

ตอนที่ 4 ปัญหาจากการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

.....

.....

.....

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

.....

.....

.....

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	ว่าที่ร้อยตรี วีระยุทธ คำแก้ว
วัน เดือน ปีเกิด	7 กันยายน 2529
สถานที่เกิด	อำเภอสีชล จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	วทบ.สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พ.ศ. 2552
สถานที่ทำงาน	บริษัทไทยยูเนี่ยนแฮชเชอรี่ จำกัด อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา
ตำแหน่ง	ผู้จัดการฝ่ายผลิต

